

GÖMÖR BÉLA

Tipary Dezső
élete és művészete

GÖMÖR BÉLA
TIPARY DEZSŐ
élete és művészete

GÖMÖR BÉLA

TIPARY DEZSŐ
élete és művészete

Kiadta: **GMR Reklámügynökség Bt.**
Budapest, 2010

© Gömör Béla

Nyomdai előkészítés: **Arcus.hu Kft. / www.arcusstudio.hu**
Nyomdai és kötetészeti munkák: **Multiszolg Bt. Vác**

ISBN 978-963-86842-1-9

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	7
Miért szerepelt állandóan tévesen Tipary elhalálozási időpontja?	8
Egy kis kerettörténet	10
A folyamatos (de lassú) kutatás	11
Tipary Dezső művészi életútja	19
A tanulás és kezdés évei	19
München	24
Nagybánya	25
Budapest	28
Esztergom	30
Szentendre	33
Másfél évtized Budapesten	35
Tipary Dezső emberi sorsa	41
Források	41
Gyermekkor	42
I. világháborúban	43
Családi élet	45
Változó életszínterei	47
Második házasság	56
Visszavonultság	57
Tipary Dezső művészetének elemzése	60
Műkereskedelmi vonatkozások	67
Katalógus (Tipary Dezső 180 azonosított alkotásának jegyzéke)	69
Képgaléria (78 alkotás)	83
Névmutató	162
Köszönetnyilvánítás	164

Horváti, 1887. február 15
– Budapest, 1967. augusztus 21.

Ennek a könyvnek a szerkesztési módja meglepetést okozhat az olvasónak. Bár a kötet Tipary Dezső festőművész munkásságának minden elérhető adatát igyekszik bemutatni, a szerző a hasonló monográfiáktól eltérő szerkesztést választott. A festőművész életét és művészetét a szerző, mint műbarát, három és fél évtizeden át ívelő megismerési, felfedezési és kutatási folyamat eredményeként közli. Így mindazoknak, akik csak rövid időre is hasonló cipőben járnak – vagyis kitartóan foglalkoznak egy művésszel – ez a tárgyalásmód érdekes analógiákat adhat.

Ugyanakkor Tipary Dezső (1887–1967) majd száz évvel ezelőtt elkezdődött munkásságáról először olvasható monográfia-szerű értekezés. Ennek az is oka, hogy a bőséges hazai művészettörténeti irodalom ellenére, még nem akadt egy művészettörténész sem, aki ezzel a festőművésszel foglalkozott volna. A jelentős munkásság három-négy évtizedéről gazdag dokumentációt és alig ismert képanyagot ismerhet meg az olvasó.

A szerző reméli, hogy sikerül Tipary Dezsőt, mint művészt és embert sokoldalúan bemutatni, bár ezáltal nem lesz jelentősebb és értékeőbb festő. Sok más hasonló tárgyú könyvvel ellentétben, a kötetnek alapvetően nem is ez a célja.

Hogyan is alakult e könyv megírásának ötlete?

Mint látni fogják, a szerző 37 évvel ezelőtt szerzett tudomást Tipary Dezső létezéséről, miután birtokába került a festő egyik alkotása (*Konstruktív táj, katalógus szám 121.*). Az eltelt több mint harmadszázad alatt, a művésszel kapcsolatos ismeretei lassan gazdagodtak, majd az utóbbi években gyorsabb sebességre kapcsolva, minden elérhető információ begyűjtésére törekedett. S maga a képanyag? Évtizedeken keresztül sem a köz-, sem a magángyűjteményekben nem lehetett Tipary műveket látni, így e könyv képanyaga túlnyomó többségben, a két évtizede örvendően kiszélesedett műkereskedelemben előforduló képekből verbuválódott, az aukciós házak készséges segítsége révén. Közben sok utánjárással azért fény

derült néhány magán lelőhelyre is. A 180 megismert műalkotás természetesen messze nem jelenti Tipary teljes ouvre-jét, de alkalmas néhány következtetés levonására. Már az is komoly eredmény, hogy sikerült a művészt 78 színes és 20 szövegközi fekete-fehér reprodukcióval képileg is bemutatni.

S végezetül, a sok éves munka befejezésének időszakában, az élvezetes fáradozás igazolásaként, végsőre érkeztek az alábbiak. Bodri Ferenc művészettörténész a 2009 elején megjelent cikkében¹ foglalkozott Tipary esztergomi éveivel, s így fejezte be írását: „*Valós művészi értékein való felfedezése további áldozatos kutató- és elmélyült elemző munkára vár.*” Lehet-e e könyv szerzőjének nagyobb vágya, mint megfelelni ennek az „üzenetnek”?

¹ Bodri Ferenc: Babits körül. Művészsors a Duna-tájon, Új forrás 2009. 3. szám 74-77.

MIÉRT SZEREPELT ÁLLANDÓAN TÉVESEN TIPARY ELHALÁLOZÁSI IDŐPONTJA?

Először is közlöm a hiteles bizonyítékokat, a festő gyászjelentését és az általam 2009-ben a sírról készített fényképfelvételen olvasható sírfeliratot.

Érdekes és tanulságos, hogy a fenti tények ellenére, milyen kavalkád alakult ki Tipary Dezső halálozási dátuma körül. Érthető, hogy amikor egy feledés homályába merült művésztől a műkereskedelemben először bukkan fel kép, igény adódik a név mögött álló biográfiai adatok ismertetésére. 1982 decemberében, a BÁV aukcióján² először jelent meg Tipary-mű (*katalógus szám 73.*). A festő „1887-?” meghatározással került a katalógusba, tehát nem sikerült megtudni, hogy a művész – aki akkor már 15 éve a temetőben nyugodott – mikor halálozott el.

Tipary Dezső még sokáig „élőnek” minősült, mert a katalógusokban életrajzi adatként mindig (1887-?) olvasható, még 1989-ben is, amikor harmadszor bukkant fel Tipary-mű a BÁV-nál³ (*katalógus szám 81.*).

Nem valószínű, hogy valaki is komolyan gondolhatta 1989-ben, hogy Tipary 102 évesen még él, de akkortájt nem volt művészettörténész, aki valamit is tudott volna a festőről, és úgy tűnik a kereskedőház sem mutatott érdeklődést a pontos adatközlésre vonatkozóan. Egyes aukciós házaknál még ma is ez a helyzet!

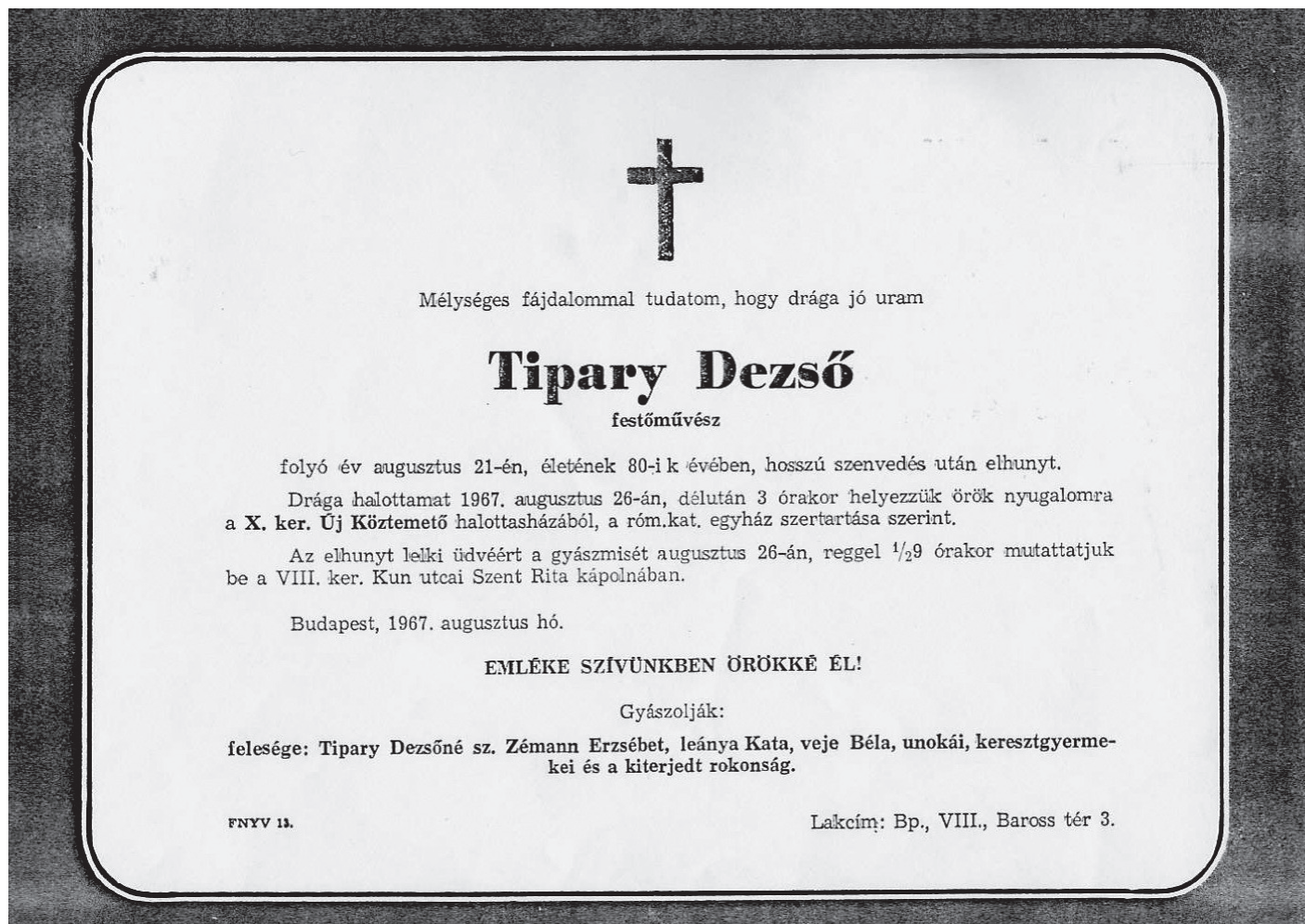
Komikusnak tűnik viszont, ami Tipary Dezső halálozási dátumával a továbbiakban történt. Egy napon valaki érdeklődött nálam a dátum után – szokás szerint, prompt és telefonon – s noha akkor magam már több mint egy évtizede tudtam a valós, 1967-es elhalálozási dátumot, mert 1974-ben közvetlenül az özvegytől értesültem erről – a telefoninformációt az illető félreértette, s 1964-nek vette, s ezt adta tovább. Ezek után ez a hibás adat önálló életet kezdett élni! A Mű-terem Galéria aukcióin szereplő Tipary-képek négy alkalommal, a Nagyházi Galériánál pedig mind a 16 alkalommal ezzel a helytelen halálozási évvel szerepeltek. A hibát a többi aukciós ház is sorozatban követte el. Ilyen gyenge alapokon állnának mifelénk a művészettörténeti adatok? Úgy látszik, igen. A „rossz hatás” külföldre is elterjedt, mert a svájci Galerie Fischer a 2005-ös aukcióján szereplő Tipary-műnél is az 1964-es halálozási évet tette közzé. Egyedül a Kieselbach Galéria „tudta meg” a helyes, 1967-es évszámot, hiszen náluk 1998 óta, az azóta tizenhárom alkalommal szereplő Tipary-festmények mindig a

² BÁV 59. Művészeti Képaució, 1982. december 14. 248. tétel

³ BÁV 78. Művészeti Képaució, 1989. május 17. 215. tétel

helyes évszámmal jelentek meg. Ennek csak az lehetett az oka, hogy ők figyelembe vették az 1997-ben a Kassák Múzeumban bemutatott magángyűjtemény katalógusát⁴, melyben írásban először szerepelt a he-

lyes, ominózus 1967-es halálozási dátum. Az viszont megmagyarázhatatlan, hogy ezek után miért volt az 1999-es⁵ és 2003-as nagyszabású Kieselbach-köte-
tekben⁶ Tipary neve mögött 1967 helyett kérdőjel?

4 20. századi művészet dr. Gömör Béla gyűjteményéből Kassák Múzeum 1997. szeptember 14. – november 2.

5 Hungarian Modernism 1900–1950 Selection from the Kieselbach Collection Kieselbach Gallery, Budapest, 1999

6 Kieselbach Tamás: MODERN. Magyar festészet 1892–1919 Kieselbach Galéria, Budapest, 2003

EGY KIS KERETTÖRTÉNET

1973. november 29-én, egy hétfői napon késő délután elkísértem Nagy István színművészt⁷, a jeles műgyűjtőt Ágh Éva színésznő IX. kerület Angyal utcai lakására. (Ennek a címnek még jelentősége lesz!) A hír Nagy Pista számára az volt, hogy egy Korda Vince⁸ kép eladó. Ennek a festőnek egy szép képe ritkaság számba menő, érdekes vétel lett volna. Azonban egy pillanat alatt kiderült, hogy a sötét tónusú, jelleg nélküli alkotás a jó szemű műgyűjtő számára érdektelen. Már mehettünk is volna, de én megkérdeztem, hogy mi az a másik kép – mert a régi építésű, jelentős belmagasságú szoba falain csupán egy másik festmény lógott a falon – még pedig a vaskályha felett. Ez viszont világos színekben játszott, konstruktív szellemű festmény volt (*katalógus szám 121.*), amely nekem

megtetszett. Nem is tudom, hogy helyben elolvastam-e szignót, de a név amúgy is teljesen ismeretlen lett volna. Ajánlatot tettem – ha már ott jártunk, ne távozzunk üres kézzel – s a pasztell képet 500 Ft-ért megvásároltam a színésznőtől, ami az akkori havi fizetésemnek kb. hatoda lehetett.

S mi történt 33 évvel később? 2006. augusztus 20-án, Veszprémben a Dubniczay palotában felavatták a restaurált épületet, s megnyitották a László Károly-gyűjtemény állandó kiállítását. A bemutatott művek között a nagyszámú nézőközönség ezt a Tipary-művet is megtekinthette⁹.

Vagyis a festmény harmadszázados karrierje befejeződött. Azt szeretném elmesélni, mi történt az eltelt 33 év alatt.

---

7 Nagy István jelentős műgyűjtő volt. 1914-ben Kolozsvárott született. A Vígszínház művészeként 1963-ban érdemelte ki a Jászai Mari-díjat. 1976-ban halálozott el.

8 Korda Vince (1897-1979) festő, díszlettervező. A Képzőművészeti Főiskolát Budapesten végezte el, majd hasonlóan világhírű fivéréhez, Sir Alexander Korda magyar származású filmrendező és producerhez 1931-től ő is Nagy-Britanniában élt.

9 László Károly Gyűjtemény Dubniczay-palota Veszprém, Veszprém, 2008. 96. o.

A FOLYAMATOS (DE LASSÚ) KUTATÁS

Tehát 1973-at írunk, egy jó kvalitásúnak tűnő, érdekes, nekem tetsző festményhez jutottam. Ki lehet ez a Tipary nevű alkotó?

Abban az időben, ilyen esetben először az 1965-ös kiadású „új” Művészeti Lexikonban¹⁰ néztünk utána egy ilyen kérdésnek. Nem szerepelt a név. Mégis jelentős művész lenne? – hiszen a Révai Nagy Lexikona 1925-ben így ír róla: „Festő és grafikus, szül. Horvátiban (Hont megye) 1887. A megye ösztöndíjával tanult a fővárosi Iparrajziskolában s a Mintarajziskolában, ahol Zemplényi volt a tanára. Münchenben, Nagybányán is dolgozott. A Múcsarnok-ban 1909 óta állít ki táj- és genreképeket, rézkarcokat. Az utóbbiak egy sorozatát a Szépművészeti Múzeum szerezte meg.”¹¹

A németnyelvű „Thieme–Becker” lexikon 1939-es kötete is említi: „Tipary, Dezső (Desiderius), Fig. u Landsch.-Maler, 1887 Horváti (Ungarn). Művészet VII (1908) – X (m. Abb.). Magyar Művészet 1926. 419. Magyar Zsidó Lexikon. Éber Műv. Lex. II. 1935”¹². A három lexikális forrás követe-se során kiderült, hogy a lexikon a Művészet folyóiratnak az ösztöndíj odaítéléséről szóló¹³ és egy rajz reprodukcióját közlő számát¹⁴ adta meg. Csalódás volt látni, hogy a „Magyar Művészet”-ben 1926-ban csak

egy sornyi hivatkozás áll, jelezve, hogy kiállítása nyílt meg¹⁵. Ezután néztem meg a Magyar Zsidó Lexikont¹⁶ – ha már egy külföldi lexikon ajánlja! Íme: „Tipary Dezső*, festő és grafikus, szül. Horvátiban 1887. A fővárosi iparrajziskolában, majd a mintarajziskolában tanult. Dolgozott Münchenben és Nagybányán is. A Nemzeti Szalon 1908. évi kiállításán állami grafikai díjat nyert. A múcsarnok 1909. évi tavaszi kiállításán állított ki először linóleummetszeteket és rézkarcokat. Legutóbb főleg tájképeket festett a posztimpresszionisták kötött stílusában (Esztergomi képek). Egy sorozat rézkarca van a Szépművészeti Múzeumban.”¹⁷

Nyilvánvaló, hogy a francia nyelvű Bénézit lexikon 1976-ban megjelent kötetében a Thieme–Becker „idézete” olvasható fordításban: „Tipary (Dezső ou Desiderius) peintre de figures et de paysages, né a Horváti en 1887.”¹⁸

A régi magyar művészeti lexikonnak mondható Éber lexikon 1926-ban írja: „Tipary Dezső festő, szül. Horváti 1887. Budapesten, Nagybányán, Münchenben tanult, s alakos és tájképeket állított ki a posztimpresszionisták kötött stílusában (Esztergomi képek).”¹⁹ De az 1935-ös, már két kötetre bővített kiadásban, a fenti mondat után még ez áll: „Később némi expresszív hangsúlyt kaptak festmé-

10 Művészeti Lexikon Szerk. Zádor Anna, Genthon István, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1965-1968

11 Révai Nagy Lexikona XVIII. kötet Révai testvérek irodalmi intézet Rt., Budapest, 1925. 284. o.

12 Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart. Ed. Hans Vollmer, „Thieme–Becker” Seeman Verlag, Leipzig 1939. 33. kötet 200. o.

13 Művészet Szerk. Lyka Károly, VII. évf. Budapest, 1908. 271. o.

14 Művészet, Szerk. Lyka Károly, X. évf. Budapest, 1911. 217. o.

15 Magyar Művészet, Szerk. Majovszky Pál, 2. évf. 1926. 419. o.

16 Magyar Zsidó Lexikon, Szerk. Újvári Péter, Budapest, 1929. 896. o.

17 A lexikon * jelölése „a zsidó felekezetből kiléptettek”-re vonatkozott.

18 „Bénézit” Dictionnaire des Peintres, Sculpteurs Librairie Gründ, Paris, 1976. 10. kötet 194. o.

19 Művészeti Lexikon Szerk. Éber László, Győző Andor kiadása, Budapest, 1926. 781. o.

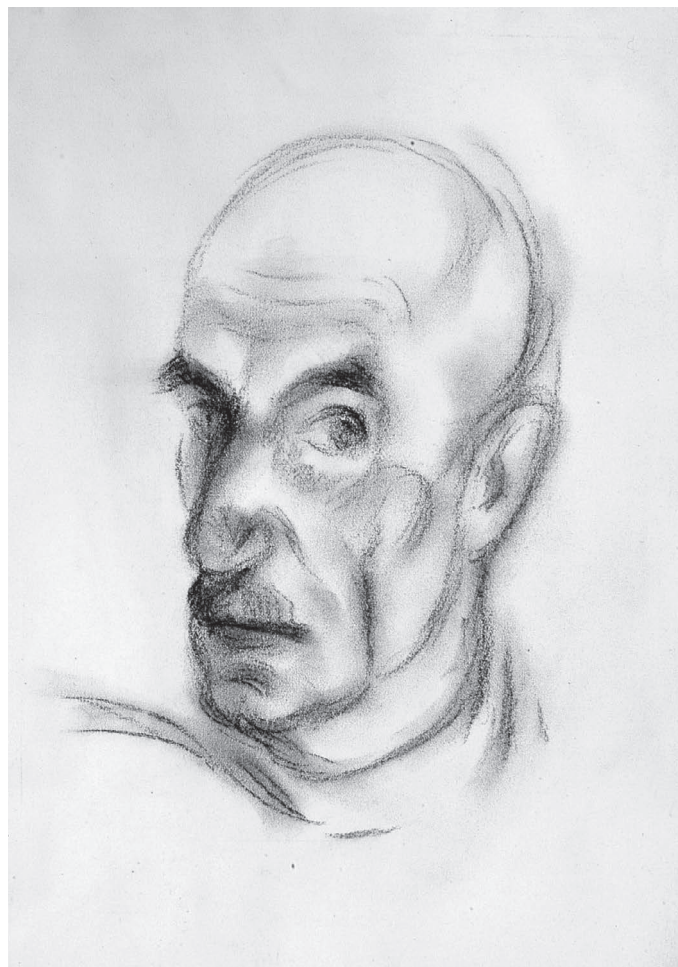
nyei, mindig megőrizve azonban a kompozíciót, a részek belső összefüggését. 1926-ban gyűjteményes kiállítása volt Budapesten.”²⁰ Tehát dicséretesen frissítették az ismereteket.

Tekintsük át a több mint három évtizede alatt fellelt további hazai lexikon-hivatkozásokat! A közönség számára rendelkezésre álló általános lexikonok értelemszerűen csak röviden szólnak festőnkéről. A Pesti Hírlap Lexikona csak ennyit közöl: „*Tipary Dezső 1887 tájképfestő, grafikus*”²¹, az Uj idők lexikona pedig így említi 1942-ben: „*Tipary Dezső festő, 1887. Alakos és tájképeket állított ki, számos grafikai lapot készített Esztergom egyes részeiről*”²².

*

Már az első Tipary-kép megvétele utáni évben, tehát 1974-ben eljutottam a festő özvegyéhez, aki akkor a Bajcsy Zsilinszky út 19. szám alatt lakott. Kép már alig volt nála, viszont megvettem egy szénrajtot, mert az önarckép volt. (*katalógus szám 111.*) Később ennek alapján sikerült hitelesen azonosítani, hogy mely képei voltak igazán önarcképek. Itt és ekkor tudtam meg a festő elhalálzásának pontos dátumát is, és más családi adatokat. Például, hogy a festőnek volt gyermeke, az 1919-ben született Katalin nevű leánya, és hogy első felesége, fiatal anyaként 1920-ban meghalt.

Az nem mondható el, hogy ezek után teljes erőfeszítéssel kutattam volna további Tipary-képek és a festő után, de más, engem érdeklő művészek mellett órá is figyeltem. A hozzám először került, Konstruktív táj című képét 1978-ban a Művészek és Barátaik Köre által szervezett „A legkedvesebb műtárgyam” kiállításon szerepeltethettem²³.

Hamarosan lehetőség adódott egy újabb mű megszerzésére. Nagy István színművész nagyszabású gyűjteményében 1981-ben észrevettem egy Tipary-képet. A vízfestmény csak az előszobában kapott helyet a falon. A fent említett első Tipary-műhöz hasonló konstruktív látásmóddal jelenítette meg a facsoportot domboldalon (*katalógus szám 99.*). Színész barátom

20 u. a. – második, lényegesen bővített kiadás, Győző Andor, Budapest, 1935. II. kötet 539. o.

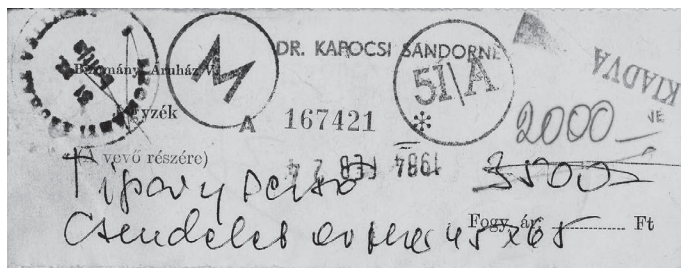
21 A Pesti Hírlap Lexikona, Budapest, 1937. 1058 o.

22 Uj idők lexikona, Budapest, Singer és Wolfner, 1942. XXIII. kötet 5845. o.

23 „A legkedvesebb műtárgyam” Művészek és Barátaik Köre, Hazafias Népfőnt, 1978. december. 33. sz.

csekély összeg ellenében szívesen átengedte nekem az akvarellt. A kép a későbbiekben háromszor is szerepelt árveréseken.

Amikor a már említett esetben, 1982-ben első alkalommal lehetett volna Tipary-képet venni a BÁV aukción (katalógus szám 73.), a „Csendélet”-ért még senki nem adta meg a 3500 Ft-os kikiáltási árat sem. Ahogy az akkoriban szokás volt, az aukción el nem adott kép három nappal később kikerült az üzletbe. Több mint egy éven át onnan sem kelt el. Mai szemmel már kicsinyesnek tűnik, hogy a jóval később bekövetkezett leértékelés után, 1984. február 24-én vettem meg a képet 2000 Ft-ért, mely később elkerült tőlem.

A következő aukciós alkalommal már nem tétováztam. Pontosan egy évvel később, 1983. december 14-én, a 6 ezer forinttal induló, 1917-re datált Kazal című alkotást (katalógus szám 51.) 7 ezer Ft leütési árért szerezhettem meg. Ezek után hosszabb szünet következett a Tipary képek megjelenésében. Vagy nem inspirált senkit a gyenge ár, hogy a monopolhelyzetet fenntartó BÁV-ba bevigyen Tipary-képeket, vagy hozhattak, de nem lettek „aukció képesnek” ítélve. Ezután legközelebb 1989. május 17-én szerepelt Tipary-mű a BÁV-nál, a 80 x 80-as olajfestmény, a „Park” (katalógus

szám 81.). Számomra már a 18 ezer Ft-os kikiáltási ár is túl magas volt. Végezetül a kép 26 ezer Ft-ért talált új gazdára.

1989-től aztán a Műgyűjtők Galériája, majd az eltelte két évtized alatt, a felpezsdült műkereskedelem keretében már szinte minden aukciós háznál sokszor bukkantak fel Tipary-képek. De ez már egy másik történet, s vissza fogunk térni rá.

És hol lehet Horváti, ahol Tipary Dezső született?

Nevéből következően Horvátország felé? Semmilyen térképen nem található. Még az a jóval később a kezembe került autóatlasz²⁴ sem tartalmazza Horváti-t, amelynek pedig kizárólagos célja, hogy a trianoni békeszerződés előtti Magyarország valamennyi települését eredeti nevén mutassa be. Viszont a jó öreg, mindentudó Révai lexikonban olvasható: „Horváti község Hont vármegye Ipolysági járásában, 332 magyar és tót lakos. Utolsó posta Kistompa”²⁵.

A Magyarország megyéit ismertető monográfiasorozatban a Hont vármegye kötetben a következők állnak: „Horváti a Selmecz-patak mellett fekvő magyar község, 56 házzal és 320 róm. kath. vallású lakossal. Vasúti-, táviró- és postaállomása Tompa. A Horváthy család ősi birtoka volt.”²⁶

A születési hely tehát a Révai Nagy Lexikonban található Horváti. A helység elnevezése feltehetően a XIII. században errefelé nagy birtokokkal rendelkező Horváthy család neve nyomán keletkezett. A község elnevezése az idők során sokszor változott, s ma már nem is létezik. A régi anyakönyvekben időnként Horváthi található. 1919-ben, Csehszlovákiában Chorvaty lett a neve, majd 1925-ben, Hont megye megszűnésé-

24 Magyar Élettér autóatlasz, Magyar Élettér Alapítvány, Budapest, 2005

25 Révai Nagy Lexikona X. kötet, Révai testvérek irodalmi intézet Rt., Budapest, 1914. 290. o.

26 Magyarország vármegyéi és városai, Hont vármegye., Évszám nélkül. 47. o.

vel Chorvaticice-vé vált. 1961. január 1-től viszont megszűnt önálló település lenni és Tupa része lett. És mi a Tupa? Tompa volt valaha, 1332-ben említik először ezt a helyiség nevet, de amikor 1898-ban itt vezették el a vasutat, akkor Kistompa lett a neve, nehogy a menetrendben összetévevessék az akkori Magyarországon lévő további négy Tompa helyiséggel. A Csehszlovák állam keletkezésekor a „tükörfordítások” jegyében Mala-tompa lett a neve, majd a visszacsatolás idején csak Tompa, 1947 után Tupa. Tehát ma Tupa területén található az egykori Horváti házsorok.

*

Amikor aktuális lett a Kortárs Művészeti Lexikon – T-betűsöket is magába foglaló – III. kötetének²⁷ összeállítása, részemről újabb lendületet vett a kutatás. Ugyanis felmerülhetett Tipary szócikk megjelenítése a lexikonban. Hamar nyilvánvalóvá vált, hogy ugyan Tipary a vizsgált 1945 utáni időszakban még 22 évet élt, de aktivitása elenyésző volt, s így nem került be a lexikonba. Ugyanakkor a már 1951-ben meghalt Egry József, mint jelentős művész, természetesen nem volt kihagyható a lexikon I. kötetéből.

Egyébként az ÚMÉL 2007-ben megjelent VI. kötete²⁸ sem említi Tiparyt, feltételezhetően azért, mert e lexikon szerkesztésének kritériuma, „2000 előtt meghaltak” – és Tiparynál nem észleltek halálozási dátumot.

Az újkori összeállítások viszont már ismerhették volna Tipary Dezső elhalálozási évét. A dátum azonban

nem szerepel helyesen az antikvitás boltokban kitüntetetten forgatott, 8932 nevet felsorakoztató műben²⁹ sem, valamint a festők életrajzát 2002-ben publikáló lexikonban³⁰ sem. Figyelemre méltó az almanach, mely egyedi összeállításként, a 2582 alkotót születési évük szerint csoportosítja, és egyben közli rövid életrajzukat³¹. Ezen mű szerint sem halt még meg Tipary, akiről azt írja, hogy Pesten(!), Nagybányán és Münchenben folytatta tanulmányait. Valóban érdekes megvilágításokat hoz elő a születési év szerinti csoportosítás. 1887-ben (amikor megjegyzi, hogy az első lemezjátszó került forgalomba és Nobel Alfréd feltalálta a füstnélküli lőport), a mi Tipary Dezsőnkkel egy évben született többek között Batthyány Gyula, Berény Róbert, Farkas István, Holló László, Kassák Lajos, Uitz Béla és Vass Elemér. Nem rossz csapat! S végezetül a 2006-os megjelenésű kétkötetes művésznévtár is a valótlán 1964-es adatot teszi közzé³².

Csak 2007-ben volt módomban látni a 2003-ban publikált, angolul íródott Allgemeines Künstlerlexikont³³. A vonatkozó szövege: „*Tipary figure painter, landscape painter, Horváti 1887 last mention before 1939*” – ami arra bizonyíték, hogy továbbra is csak a majd 70 évvel ez előtt keletkezett lexikon-szöveg él tovább.

S a legújabb észrevételezés, a fentihez hasonlóan Saur-kiadású, tehát külföldön megjelent magyar életrajzi index, mely feladatának megfelelően Tiparyról lakonikusan közli: „*Maler, Graphiker. Erwähnt 1926. Éber, Krücken/Pal-lagi, Seregélyi, Thieme/Becker, Ujvári*”³⁴. Ezen új keletű kötet

27 Kortárs Magyar Művészeti Lexikon, Főszerkesztő: Fitz Péter, Enciklopédia Kiadó, Budapest, 3. kötet 2001.

28 Új Magyar Életrajzi Lexikon VI. kötet, Főszerkesztő: Markó László, Helikon Kiadó, Budapest, 2007.

29 Seregélyi György: Magyar festők és grafikusok adattára, Szeged, 1988. 622. o.

30 Dr. Szabó Ákos András: Magyar festők és grafikusok életrajzi lexikona, NBA Kiadó, Nyíregyháza, 2002.

31 Jegyzett magyar festőművészek almanachja 1800-1914. Adattár, Szerk.: Wittek Zsolt, Orlikon kiadó, Budapest, 2005.

32 Don Péter, Lovas Dániel, Pogány Gábor: Új magyar művésznévtár, Panton Bt., Budapest, 2006.

33 Allgemeines Künstlerlexikon 9. kötet, Saur, München, Leipzig 2003. 55. o.

34 Ungarischer Biographischer Index, Bearbeitet von Ulrike Kramme, Zelmira Urra Muena, Deutsche Version, K. G. Saur, München 2005. III. kötet 1623. o.

utalása alapján találhattam rá a Széchenyi Könyvtárban „a szellemi magyarok”-at ismertető életrajzi lexikonra, mely 1918-ban így említi Tipary Desider-t: „Graphiker. Stellt seit 1905 aus und erhielt 1908 den graph. Staatspreis”³⁵.

A kutatás folytatásaként (ugyan történhetett volna előbb is) a budapesti telefonkönyvhöz fordultam segítségért. Így találtam rá Tipary Gáborra. Kiderült, hogy rokon és évek óta foglalkozik a Tipary-családfa feldolgozásával, amit volt szíves felhasználásra át is engedni. Tipary Dezsőről nem voltak bővebb információi. A családfát a később beszerzett kiegészítésekkel közlöm.

Sikerült viszont felhasználni egy Szlovákiából áttelepült orvoskolléga helyismeretét, aki először fedte fel számomra, hogy Horváti ma már nem létezik. Javaslataira 2001. május 27-én levelet írtam a jogutód község, Felsőszemeréd, azaz Horné Semerovce polgármesterének, akinek történetesen „Lőrinczová” volt a neve, hogy Tipary-nyomok után tudakozódjak. Magyar nyelvű levélválaszában arról tájékoztatott, hogy az őhöz tartozó Tupán él Tipary László, aki bizonyára mindent tud, mert nem csak a nevet viselő rokon, hanem buzgó helytörténész. Levelezési kapcsolat után többször is odalátogattunk. Így megismerhettem Tipary Dezső rokonát, aki egyébként példamutató kisebbségi helytörténész, író volt³⁶. Az alábbiakban ismertetem a tőle származó információkat, melyek javarészt egyébként már korábban írásban is összefoglalta³⁷.

A családnév eredetéről Laci bácsi úgy tudta, a Lipari-szigetektől torzult egy betű eltéréssel. Természetesen az idők folyamán sokszor írták különféleképpen: Typary, Typari és Tipari és Tipári. A későbbiekben ismertetésre kerülő más családi források révén áll ren-

delkezésre egy Tipari-ős 1832-es keresztlevele, illetve annak az 1942-ben Léván kiállított másolata.

Tipary László édesapja ugyanabban a házban született, az akkor még önálló Horvátiban, amelyikben Tipary Dezső jött a világra. Birtokában van az 1900-ban forgalomba került levelezőlap, mely a Felsőszemerédre iskolába járó, és már akkor tehetséget mutató Dezső rajza alapján készült. (17. oldal)

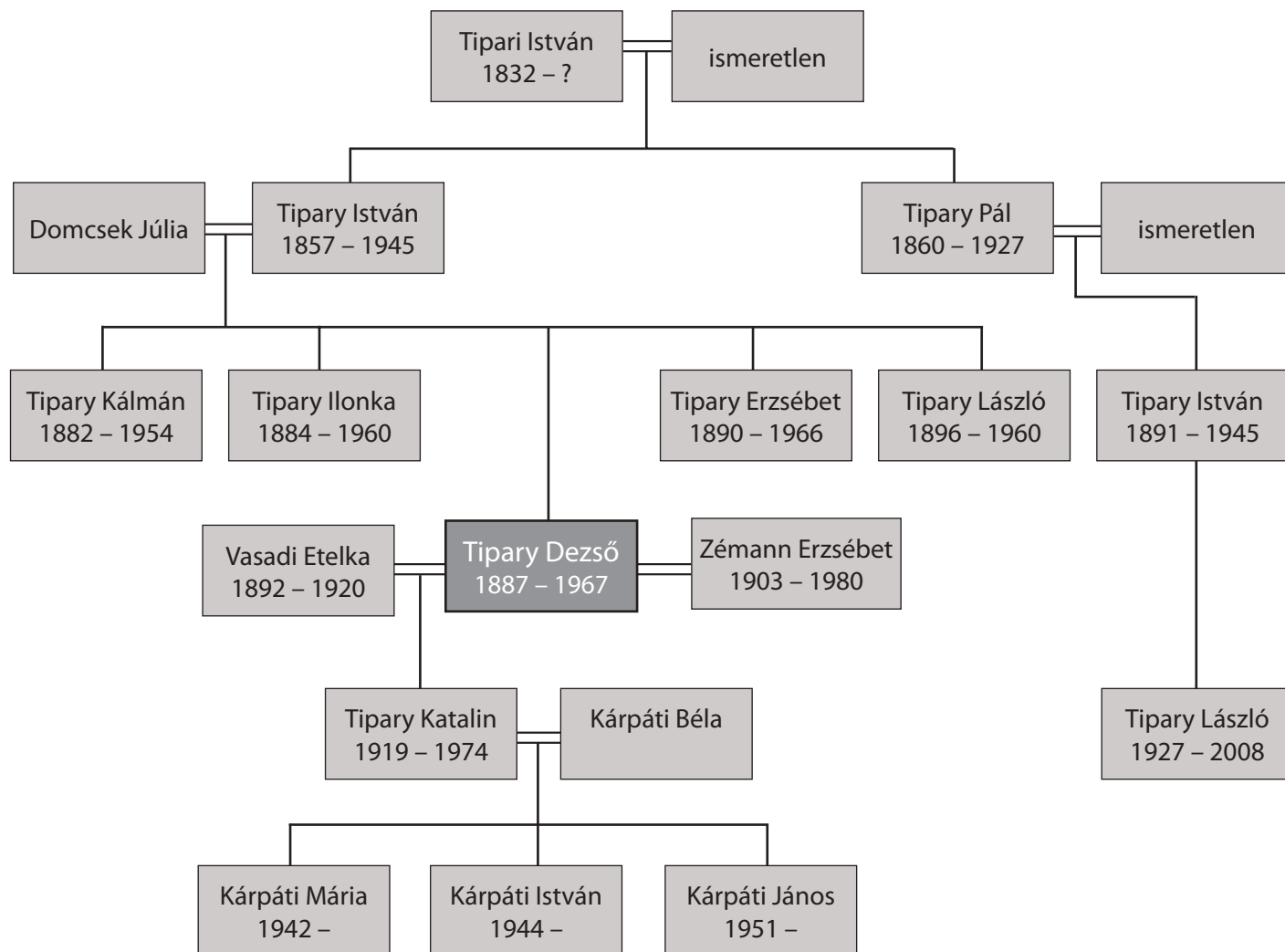
Stamm <u>366/192</u> Nr.		Ország: <u>Magyarország</u>	
		Regnum: <u>Esztergom</u>	
		Egyházmegye: <u>Bors</u>	
		Diócesis: <u>Léva</u>	
		Város: <u>Léva</u>	
		Constitutus: <u>Léva</u>	
		Plébánia: <u>Léva</u>	
		Parochus: <u>Léva</u>	
		A bejegyzés éve: <u>1832</u>	
		Anus: <u>Léva</u>	
		V. kötet: <u>390</u> lap. Folyszám: <u> </u>	
		tomeus. pag. Num. cur. <u> </u>	
Keresztlevél Litterae Baptismales			
Születési hely: <u>Léva</u>		róm. kath. plébánia kereszteltetk anyakönyvében a következők foglal- tának. In matricula baptisatorum ecclesiae parochialis sequentia contineri testificor.	
Magyarországi év: <u> </u>		De anno: <u>Magyarországi év: 1832</u>	
Éve, hónapja, napja Annus, mensis, dies		születésének Nativitatis <u>1832. augusztus 30.</u>	
A megkeresztelt neve Nomen baptisati		<u>László</u>	
A megkeresztelt neve Sexus baptisati		férfi masc. <u>Pais</u> nő foem. <u> </u>	
Származása Thorus		örvösyes Legitimus <u>Horváti</u> örvénytelen Illegitimus <u> </u>	
Szülők neve, foglalkozása és vallása Nomen patrum, eorum conditio et religio		<u>Tipari László, róm. Katt.</u> <u>Égh Borbála, róm. Katt.</u>	
A születés és lakhelye Locus ortus et habitationis		<u>Léva</u>	
A keresztszülők neve, foglalkozása és vallása Nomen patratorum, eorum conditio et religio		<u>János Ferenc</u> <u>Katalin Julianna</u>	
A keresztelés neve és hivatala Nomen et officium baptisantis		<u>Andor György</u>	
Megjegyzések Observationes			
Kelt Datum <u>Léva 1942. május 25.</u>		Kelt Datum <u>Léva 1942. május 25.</u>	

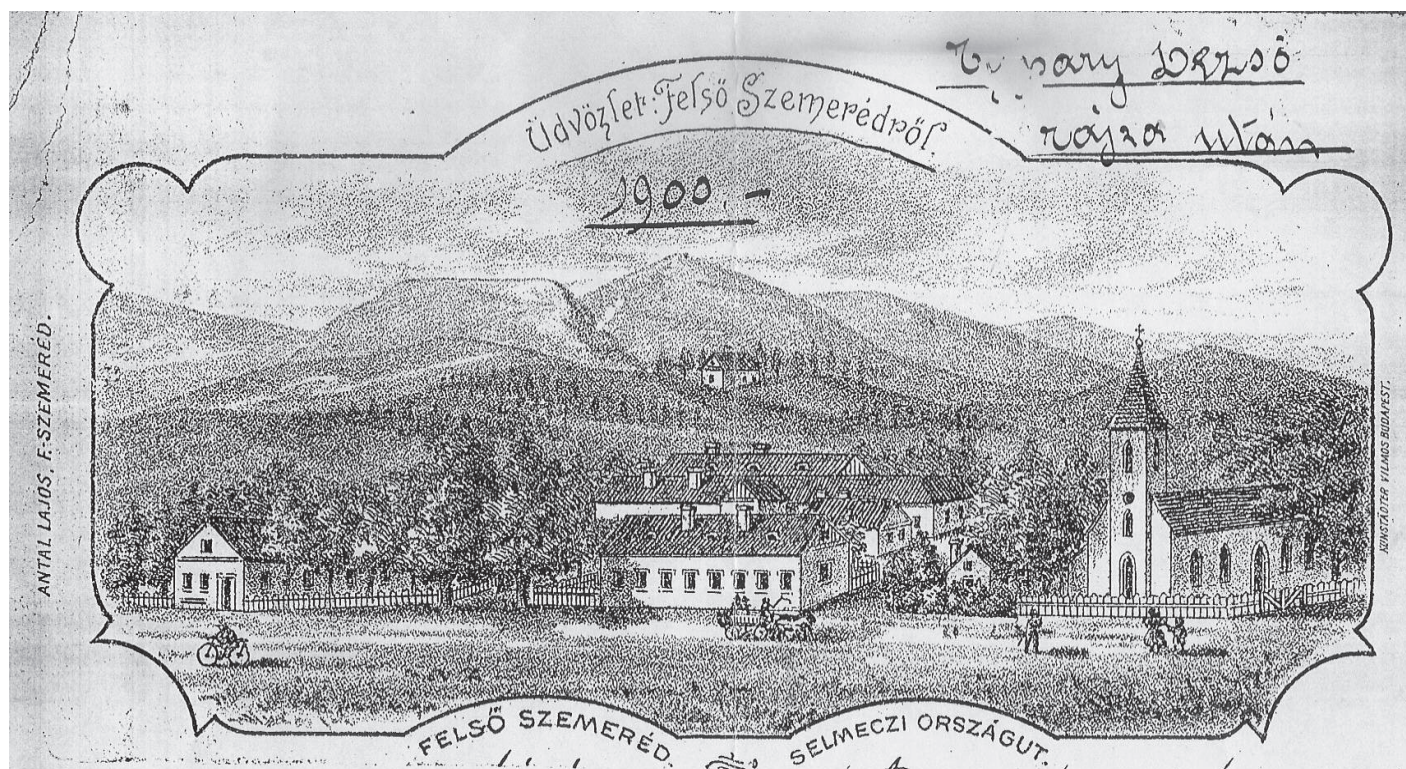
35 Das Geistige Ungarn. Biographisches Lexikon, Oskar von Krücken, Imre Pallagi, W. Braunmüller, Wien und Leipzig, 1918. II. kötet 634 o.

36 Tipary László (1928-2008). Sajnos e kötet befejezése előtt, életének 80. évében meghalt.

37 Tipary László: Adatok Tipary Dezső művész életrajzához. Kézirat. 1996. augusztus.

Tipary Dezső családfája

A környék nagybirtokosa Ivánka Zsigmond báró volt, aki a tanítókon keresztül az iskolákban figyelemmel kísérte a tehetségek felbukkanását. Így került arra sor, hogy a rajztehetséget eláruló Tipary Dezsőt a báró támogassa, és az apa beleegyezésével 13 éves korában Budapestre kerüljön az Iparrajziskolába. Később, már a főiskolás éveit után, Tipary Dezsőt több Hont megyei nemesi család meghívta a kastélyába, hogy ott a családtagokról portrékat fessen³⁸.

Következzék Tipary László szószerinti idézése: „Magam Dezső bácsival először 1938-ban, mint tizenéves gyerek találkoztam. Ugyanis a trianoni elszakadás után ő soha nem jött át Csehszlovákiába, de viszont az őszi visszacsá-

tolás után meglátogatott minket. Ekkor elmesélte nekem, hogy a felsőszemerédi templomban van rovás-írás, valamint megmutatta a temetőben a dédapjának a sírját is. A II. világháború után csak 1963-ban találkoztunk újra, amikor Budapesten látogattam meg és fotókat is készítettem róla. Első kérdése az volt, hogy meg van-e a felsőszemerédi templom, nem pusztult-e el a háború alatt, s meg van-e a felirat is. Ezután többször is meglátogattam még. Budapesten nem is egyszer elvitt a Fészekbe ebédelni és vacsorázni. Beszélt az ottani művész barátairól. Mondta, hogy leginkább Kisfaludy Strobl Zsigmonddal szokott sakkozni, akit ő Strobl Zsigának nevezett. Akkor jegyezte meg, hogy a népi demokráciában ő maga nem volt a kiemelt művészek között, mivel nem

³⁸ Tipary Lászlótól szerzett információ szerint, ezek a kastélyok 1944 decemberében, a szovjet csapatok bejövetelekor a berendezésekkel együtt mind elpusztultak.

festett képeket a szocialista realizmus stílusában. Ezért nem található a neve az 1945 utáni lexikonokban. – Másrészt jól ismertem Simonyi Lajos festőművészt, aki szintén Horvátiban született 1904-ben. Hosszan tartó tanárkodás után 30 évig Párkányban élt, mint nyugdíjas főiskolai rajztanár. Ő mondta el nekem, hogy 1924-ben rendszeresen átszökött a határfolyón, az Ipolyon, hogy Esztergomban folytathassa tanulmányait. Egyszer ott megbízták, hogy menjen segíteni

Tipary Dezsőnek, aki éppen kiállítást készített elő a városban. Munka közben megkérdezte tőle Tipary Dezső, hogy hívják és honnan való. Megmondta, s kiderült, hogy mindketten Horvátiban születtek, csak addig még nem találkoztak.” A régi vágású festő tehát 1963-ban is kalapot viselt, amikor unokaöccse lefényképezte, háttérként a Parlament épületét használva. Kettős képük a Hősökterén készült.

TIPARY DEZSŐ MŰVÉSZI ÉLETÚTJA

A tanulás és kezdés évei

Az MTA Művészettörténet Kutatóintézetében, az őrzött és kutatható dokumentumok között található egy adatlap, melyet maga Tipary Dezső töltött ki 1939-ben, nagyon szép kézírással³⁹. Ezt hiteles forrásnak kellene elfogadnunk a festő adataira vonatkozóan, bár megdöbbentő, hogy ő maga „elírta” a meghatározó dátumot, a Pestre kerülést 13 helyett 18 éves korban.

„18 éves voltam mikor Ivánka Zsigmond, a falu földesura közbenjárására Pestre hoztak rajziskolába, bár az itt töltött 3 év alatt első növendéke voltam az intézetnek – mégis megszüntették támogatásom pártfogóim, így egy évet hányódtam is..., míg 1904 évben sikerült a szükséges beíratási és tandíjat megszerezni és a felvételt elérni a mintarajziskolában, hol Zemplényi Tivadar⁴⁰ tanítványa lettem, majd Olgyai Viktor⁴¹ odakerülése után az ő tanítványa is voltam a grafikán.”

31. Egyéb életrajzi adatai:

Kezdemény, 6 gyermekek közül a legkisebbet gyereke vagyok / életem során is, 82 éves / 18 éves voltam mikor Trautner Lászlóval, a falu földesura közbenjárására Pestre hoztak rajziskolába, bár az itt töltött 3 év alatt első növendéke voltam az intézetnek – mégis megszüntették támogatásom pártfogóim, így egy évet hányódtam is..., míg 1904 évben sikerült a szükséges beíratási és tandíjat megszerezni és a felvételt elérni a mintarajziskolában, hol Zemplényi Tivadar tanítványa lettem, majd Olgyai Viktor odakerülése után az ő tanítványa is voltam a grafikán.

A háborús évben is az utolsó körzetben voltam igen sok csapást mértek rám. De most már megálltam allok.

32. Lakása: ..... Telefonszám: .....
33. Hivatala: III. ker. Ruzsákhegy 16269k.r.n. Telefonszám: .....
34. Műterme: ..... Telefonszám: .....

Alulírott kijelentem, hogy a fenti adatok valóságát, kivánatra, kész vagyok bizonyítani.

Tipary Dezső
(Alírárs.)

Az archívumokban bőségesen található további adatok Tipary Dezsőre vonatkozóan. A XX. század elején a képzőművészeti felsőoktatási intézmény jegyzőkönyveit még kézzel írták egy nagy könyvbe. Az időben első, Tiparyt említő 1904-es keletű, és a Mintarajziskola rajztanárképző művészi osztályába jelentkezett növendékek felvételéről szól⁴². Zemplényi Tivadar osztályába a régi 14 növendék mellé, Tipary Dezső és Berényi Róbert is felvételt nyert. (Mindkettőjük neve helytelenül írva!). Így megbizonyosodhatunk, hogy Tipary főiskolai jellegű tanulmányait 17 évesen kezdte el

39 A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium művészkatasztere, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, MKCs-C-I- 57/1373-1

40 Zemplényi Tivadar (1864-1917) festő, 1903-tól haláláig a főiskola tanára.

41 Olgyai Viktor (1870-1929) grafikus, festő. 1906-tól haláláig a főiskolán a grafika tanára.

42 1904. december 22-i jegyzőkönyv, MKE levéltár.

– ugyan az intézmény csak 1908-ban vette fel a Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola nevet.

„Közvetlen” adat a Magyar Képzőművészeti Egyetem adat- és levéltárában található: a felvételt nyert Tipary előtte az iparrajziskola három osztályát végezte el és 40 korona tandíjat köteles fizetni.⁴³

Az MTA archívumában található, 1905. január 25-i bejegyzés szerint, más tanulók mellett, tandíj elengedésre ajánlják Tipary Dezsőt is⁴⁴. A II. félévben vasárnap esti üvegfestői tanfolyamra is járt. 1906-ban ismét tandíjelengedésre javasolják. A jegyzőkönyvet, mint jegyző, Ferenczy Károly írta alá. Tipary Dezső számára pozitív tartalmú a bejegyzés: „Magasabb osztályba vehetők fel az érdemjegyek alapján” II. rendkívüli növendékek között Tipary(!) Dezső. Jelen van Szinyei Merse Pál művészeti igazgató és Ferenczy Károly⁴⁵. Az év végi bejegyzés szerint „a bizottság a Horváth-féle ösztöndíjből fennmaradt 120 koronát pedig Tipary Dezső III. éves rendes művész-növendéknek ítélte oda”⁴⁶. 1907 nyarán 400 korona segélyt kapott Tipary névre kiutalva, a következő tanévre.

Tipary 1908-tól kiállító művész, amiről az 1912-ben megjelent Nemzeti Szalon⁴⁷ „Almanch” kötetéből⁴⁸ értesülhetünk. A lexikon jellegű kötetben számos rangos írás mellett közzétették a hazai művészeti élet minden szervezetét. A „testvéregyesületek és intézmények”-ek között található az 1908-ban alakult és az Andrássy út 71. alatt működő Magyar Grafikusok Egyesülete. A 18 Művész-tag között, a közismert Glatz Oszkár, Körös-

6. szám.
1906.

Bizonyítvány.

Hogy Tipary Dezső rajzoló
született Felső-Szemeréd (Kovács) 1887. 7. 12. székelyfővárosi iparrajziskola
esti-vasárnapi tanfolyam üvegfestő ipari osztályát
1905/06. évi iskoláiban március hó 1-től — június
hónapig látogatta és következő bizonyítványt érdemelt:

Mértan	
Mértani rajz	
Ábrázoló mértan	
Ábrázoló mértani rajz	
Látszati rajz	
Ékítményi rajz	
Domborműrajz	jeles
Szakrajz	jeles
Iparfestés	
Mintázás	
Műhelygyakorlatok	jó

Szorgalom kiváló
Magániselet dicséretes
Kelt Budapesten, 1906. évi június hó 28 ik napján.

Szinyei Merse Pál igazgató
Nóller-Dezső tanár, osztályfőnök

fői Kriesch Aladár, Nagy Sándor, Tichy Gyula társaságában szerepel, az akkor 21. életévében lévő Tipary is⁴⁹. A szecessziós könyvdíszekkel ékesített Almanach

43 A Képzőművészeti Főiskola iratai, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, MDK-C-I-1/3477.1

44 A Képzőművészeti Főiskola iratai, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, MDK-C-I-1/3483.1

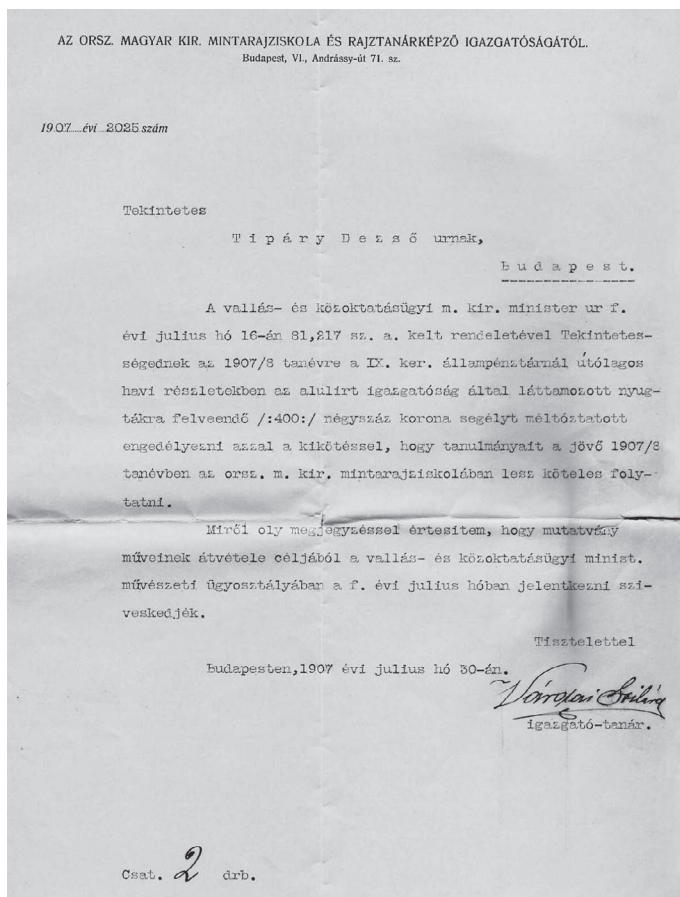
45 A Képzőművészeti Főiskola iratai, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, MDK-C-I-1/3493.1

46 A Képzőművészeti Főiskola iratai, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, MDK-C-I-1/3496.1

47 A Nemzeti Szalon művészeti egyesületet, a hivatalos művészetpolitikával elégedetlen művészek 1894-ben alapították. Eleinte a József körút 45. I. emeletén működött, majd 1907-ben építették kiállítási helyiségüket az Erzsébet téren, melyet 1960-ban bontottak le.

48 Almanach (Képzőművészeti Lexikon) – a Nemzeti Szalon Nyugdíj Intézet javára, Szerk. Déry Béla, Bányász László, Margitay Ernő, Légrády testvérek, Budapest, 1912.

49 u. o. 133. o.

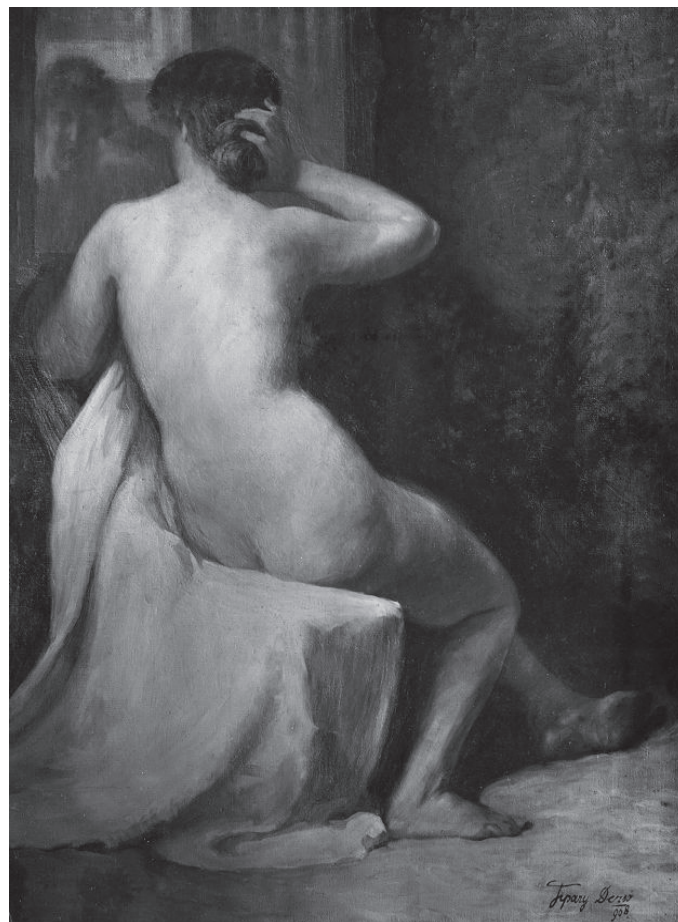
összeállítást közöl azon művészekről, kik a fennállás óta a Nemzeti Szalonban kiállítottak. „Grafikus. Részt vett a Nemzeti Szalon több kiállításán. 1908-ban állami grafikai díjat nyert a Nemzeti Szalonban”⁵⁰ – áll Tiparyról. A 250 koronát sokszorosított grafikáiért érdemelte ki⁵¹. A „Művészet” folyóirat közli, hogy ugyanabban az évben, tíz művésszel egyetemben – köztük Tornyai János és Reményi József – a 21 éves Tipary Dezső 600 korona állami ösztöndíjat kapott¹⁴.

50 u. o. 211. o.

51 u. o. 127. o.

52 Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola Évkönyve, Szerk. Várdai Szilárd, 1908-09. 67. o.

A főiskola évkönyve rögzíti, hogy 1909. II. félévében, „az általános tanfolyambeli rendkívüli férfi művésznövendékek” között szerepel a grafika szakon, mint a VI. félévét végző⁵². Az intézményben őrzött fotó tanúskodik arról a természetes tényről, hogy bár grafikusként érte el első sikereit, a tanulmányok során más technikával is kellett dolgoznia, hiszen a reprodukció olajfestményt mutat.

1909-ben a Műcsarnokban a (München) nemzetközi grafikai tárlaton a 22 éves alkotó 6 művével szerepel. Olgvai Viktor a „Művészet”-ben írja róla: *„Megjelenet az örvendetesen fejlődő fiatalság is, Tipary Dezső, ki úgy a karcban, mint a magas metszésben reményre jogosít.”*⁵³ – és ugyanebben a kötetben hártypapírral védett művészmelléklet is megjelent a 21 éves növendéktől: az 1908-ban készült „Budai utca” színes linóleummetszet. (katalógus szám 10.)⁵⁴. Szintén 1909-ben reprodukálták egy másik szép színes linóleummetszetét, a

„Tatatóvárosi részlet”-et (katalógus szám 12.) a „Magyar Iparművészet”-ben⁵⁵ és ceruzarajzát a „Művészet”-ben⁵⁶. (katalógus szám 16.)

Olgvai Viktor a Vasárnapi Újság-ban vezércikket írt a grafikáról, kijelentve, hogy „A grafika sokszorosíthatóságánál fogva a legközlékenyebb és legtermékenyebb műfaj”⁵⁷. Az újság vonalkarcnak nevezte Tipary alkotását, a „Nyírfák”-at, melynek reprodukcióját le is közölték⁵⁸.

53 Olgvai Viktor: A grafikai művek nemzetközi kiállításának tanulságai, In: Művészet., Szerk. Lyka Károly, VIII. évf. Budapest, 1909. 88. o.

54 u. o. 211. o. műmelléklet.

55 Magyar Iparművészet, XII. évf. 1909. 109. o.

56 Művészet, Szerk. Lyka Károly, IX. évf. Budapest, 1910. 233. o.

57 Olgvai Viktor: A grafikai művészet technikái és hivatása, Vasárnapi Újság 1910. (57. évf.) 19. szám május 8. 1.-2. o.

58 u. o. 392. o.

A grafikai szaktanfolyam 1906 és 1914 közötti működéséről írt összefoglalójában Zsákovics leszögezi⁵⁹, hogy Olgyai első tanítványai Garzó Berthold, Kiss Rezső, Bottka Miklós, Rakssányi Dezső és Tipary Dezső voltak, akiknek alkotásaival illusztrálta a grafika népszerűsítését szolgáló írásait.

A már említett kérdőívre³⁹ beírt adat szerint 1908-ban 2 rézkarcát vásárolta meg a Szépművészeti Múzeum, az 1910-es év során pedig további 7 rézkarcát. Ez igazán nagy siker egy fiatalembernek!

1910-ben két grafikával szerepelt a Velencei biennálén⁶⁰ és a kérdőívben leírtak szerint 1911-ben Romában, 1913-ban Berlinben szerepelt kiállításokon³⁹.

Ismert, hogy ebben és a következő évben karikatúrákat rajzolt az Izé című vicclapban⁶¹. Érdekes, hogy ebben a tevékenységben társa volt Egry József.

Újabb reprodukált művét láthatjuk 1911-ben, a Lyka Károly szerkesztésében megjelenő Művészetben¹⁴, ahol egy Egry rajzzal ellentétes oldalon, az 1910-ben keletkezett „Tűz” rajzát illusztrálta a rangos folyóirat, noha az egyáltalán nem mondható jelentős műnek.

A hagyatékából előkerült rossz minőségű fénykép feltehetőleg ezekben az években ábrázolja Tiparyt festés közben.

59 Zsákovics Ferenc: A grafikai szaktanfolyam 1904-1914., A művészi grafika oktatásának kezdetei a Képzőművészeti Főiskolán. In: A Mintarajztanodától a Képzőművészeti Főiskoláig 1871-1908/1921., (Szerkesztette: Blaskóné Majkó Katalin és Szőke Annamária), Magyar Képzőművészeti Egyetem, 2002. 251-267. oldal

60 A Velencei Biennálék magyar résztvevői 1895-2005., Navigációs kísérlet (honlap), Összeállította: 1895-1995 - Gelencsér Rothman Éva, 1997-2005 - Fitz Péter

61 Gyöngy Kálmán: Magyar karikatúristák adat- és szignótára 1848-2007, Ábra KKT., Nyíregyháza, 2008. 202. o.

München

Münchenben is dolgozott, ahogy az bekerült a lexikonokba is. A már citált kérdőívben saját maga az 1908-09 és 1911-12 éveket jelölte meg⁶². Kevés művét ismerjük a külföldi éveiből. Melyek ezek? – 1909-ből van egy rézkarca (*katalógus szám 14.*), amelyen a külföldön használatos módon a szignón előbb van a keresztnév és azután a családnév, továbbá ráírta: „Heinz Wetteroth München”. Kimutatható, hogy Heinrich Wetteroth-nak ebben az időben Kupferdruckerei üzem volt a bajor fővárosban. Tehát ezt a rézkarcát ott sokszorosították. Feltehetően kószálnak még példányok valamerre a világban. Egy másik rézkarca müncheni városrészletet ábrázol. – Teljesen logikus, hogy a Münchenben – az árverező cég meghatározása szerint – 1910 körül készült műve, majd 100 évvel később ott, a bajor fővárosban bukkant fel, a 2007. júniusi aukción (*katalógus szám 32.*). A katalógus leírja, hogy a barnás papírra, akvarell és ceruzával készült kép egy utcarészlet vázlata, ahol az előtérben a hídon átsétáló nő karján gyermeket tart. Közlik, hogy a hátoldalon egy régi müncheni képszalon címkéje található, amire tollal van ráírva: D. Tipary /Motiv aus der Au, München. – S még jogosan feltételezhetők, hogy azok a művei, amelyeken a szignón a Tipary névalírás előtt van a keresztnév – külföldi keletkezésűek. Ilyen mű a 39. katalógus számú falusi részlet.

A bajor fővárosból Lyka Károlynak írt levele szép stílusról és rossz anyagi helyzetéről tanúskodik⁶².

„Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Vagyok bátor szíves emlékébe idézni, hogy az utóbbi két év alatt volt szíves évente ez időben egy-egy rajzot a Művészetben tőlem közölni, és miután legutóbb is saját választásomra méltóztatott bízni, így jelen esetben azon bátorságot vettem magamnak, hogy egy általam kedvelt rajzot levelemmel egyidejűleg b. címére postára adtam.

S azon szíves kéréssel fordulok Szerkesztő úrhoz, kegyeskedjék ismételtén úgy munkámat, mint engem szíves jóindulatába fogadni! Szabad legyen megemlítenem, hogy a legnehezebb anyagi körülmények közt vagyok, s szívességével további munkálkodásomban nagyban segítene.

Kérésemet ismételve maradok mély tisztelettel:

Tipary Dezső

Hiltensberger Strasse 21. München 1911. május 1.”

Nyilvánvaló, hogy az 1908 és 1912 közötti, időközönként a bajor fővárosban töltött idő után „összehasonlításként” választotta négy hétre Nagybányát.

62. Lyka Károly művészettörténész hagyatéka, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, MKCs-C-I-17/1792

Nagybánya

Réti István „A nagybányai művésztelep” alapművében⁶³ teljességgel tanulmányozható, hogy ki, mikor vett részt a nagybányai festőiskola életében. A kötet minden évről pontos kimutatást mutat be arról, hogy kik voltak az iskola tagjai és kik jöttek még azon kívül ide dolgozni. 1912-ben az iskolán kívül, tehát a művésztelepen dolgozott Tipary Dezső (ugyanilyen minőségben szerepel Basch Andor, sőt a három Ferenczy, Perlrrott, Réti, Thorma és Ziffer is). Nagy szerencse, hogy az alábbi újságcikk⁶⁴ teljességében idézhető, mert így árnyalt képet kapunk arról, hogy az ezen alkalommal négy héten át Nagybányán dolgozó Tipary milyen „eredményeket” ért el. Huzella Ödön, aki az újságcikket írta, az iskolában tanult, mint az előző és a következő évben is.

(A hitelesség kedvéért a teljes cikket eredeti helyesírással közöljük!)

„Egy vendég távozott el a művésztelepről. Meg kell emlékezniünk róla, mert Nagybányának szeretettel kell fogadnia az ide tévedőket, hogy ők is nagybányaiak legyenek, visszavágyva ebbe az örökszép millieube, motivumgazdag vidékre.

Négy héten volt a szimpatikus, megnyerő egyéniségű művész a piktorok vendégkollégája. És ez alatt a négy hét alatt huszonnégy nem éppen kicsi képet festett. Beszélgettünk róluk.

– Úgy érzem, – mondta – hogy most sok olyan képem van, amit festve csak éppen befestettem a vásznat. Nem érzem magam bennük.

– Szeretném látni azokat a „befestett” vásznokat!

– Jó. Jöjjön el most. Megmutatom.

Mentünk. De mielőtt bemennék a szobájába, ahol minden fal képpel teregetve sorba, mutassuk be azt az embert, aki huszonnegyedik éve dacára érettebb férfiak alkotókészségét bírja, fiatalsága pedig vidám optimizmussal tölti el, minden ecset vonásában, minden szavában megnyilatkozva; ott van vizsgáló és mélyrelátó szemében és derűs homlokán, ezt érzem abban az egyszerűségben is, amivel beszél az életéről.

– 1887-ben születtem, Horvátiban, Hont megyében. Már 14 éves korában Munkácsin tartottak és így is kezeltek a honti lapok. Az ipparajziskolában kezdtem intenzívebben rajzkulturában dolgozni, ahol a muzeumban maradtak dolgaim. Majd a képzőművészeti főiskolában folytattam tanulmányaimat, ahol Zemplényi Tivadar volt a mesterem. Ott volt külön műtermem, szabad modell, dolgozhattam, amit akartam, amennyit akartam. Jártam külföldön is, Münchenben, Dechauban, meg máshol is, de itthon van a legtöbb munkakedvem, olyan alkalmat sehol sem lehet az embernek, ha komolyan akar dolgozni, mint itthon. Itt vannak természeti ritkaságok, megkapó tájak, szép nők: – ez kell a piktornak, nem a külföld, csak, mert a külföld „patinája” értéket ad a selejtebb munkának is az átlagközönség szemében.

– Mivel foglalkozik szívesebben? Grafikával vagy pikturával?

– Az inkább motivum, mint érzés dolga! Néhol öntudatlan kíváncsok kezembe a karcolótű, kaparókés, mig máshol az ecset széles mozdulatot vált ki belőlem. De nagyon szeretek grafikával foglalkozni, van grafikai díjam is és a Szépművészeti Múzeumban kilenc műlapon. Higyje el, nem ment mindég olyan jól a dolgom, mint most. Sok, sok bajom volt nekem is, s azért nem minden önértet nélkül mondhatom, hogy – házasodom. Ekkor legalább lesz alkalmam pihenni, olvasni, mert lássa, nekem az a bajom is megvan, szeretek

63 Réti István: A nagybányai művésztelep, Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1954. 330. o. és 333. o.

64 Huzella Ödön: Tipary Dezső, Nagybánya, 1912. X. évf. 45. sz. 3. o.

mindennel komolyan foglalkozni, de eddig időm nagy részét a piktura kötötte le. Hogy ezzel milyen komolyan foglalkozom – meggyőződhet róla maga.

Megérkeztünk. Már az ablak hirdette a piktor-lakást, két paraszti vázákban mosásra váró ecsetek meredtek. Amint beljebb kerültünk, ez az egyenes, nyílt modoru ember nem minden képmutatás nélkül fogadott. Huszonnégy festmény és temérdek rajz került elő falakról, szekrények mögül, mappából, egyikét-másikat ösmertem már, azon melegében volt alkalmam látni, amint festette. De más a kép festés közben, más a műterem lanjában és más az interieur intim közelségében, bekeretezve.

– Nem is tudom, mit mutassak magának! Szegénynek érzem magam, hogy idegen szem tévedt a szobámba.

– Jó, megmondom, mit mutasson. Mutassa meg legelőbb azt a képét, amelyben legjobban érzi önmagát.

Rövid szemléldés után leemelt a ruhaszekrény homályából egy artisztikus zöld képet. Alacsony törzsű almafa alatt pirosszoknyás leány áll, a fa alsó ágai lehajlanak az almák sulya alatt. A finom tónusu háttérben lehajló, mozgó emberek szedik az almát. Friss, közvetlen és hangulatos kép, napsugárral és levegővel tele. A falombok zöldje összeolvad a háttér zöldjével, a piros szoknya csak azért ugrik ki, mert csupa zöld veszi körül, nem, mintha erre a főalakra helyezte volna a fősúlyt. Egyetlenegy hibája az, hogy nagyon szűk keretekben mozgósította e kevés szín nagy skáláját, az élet vibráló rezgését. A leány talpa alatt már a keret jönne. Ugy kívánunk még oda egy kis füvet, egy kis előteret, egy kissé több levegőt.

De ha levegőt akarunk, ennél többet, ad azt is. Pld. nagyobb vásznán, a Zazarparti kis vasút töltésén. Ezen a vásznán van a legtöbb szín, a legtöbb sziporkázó nap; perspektívai megoldás. Első tekintetre azt hinnők, egy-két szint alkalmazott csupán, mégis színes, élettele lett a vászon: alaposabb szemlélésre azonban kitűnik, hogy itt nem csak a

motivum érdekessége ingerelték fokozottabb tevékenységre, hanem érdekes színproblémák megoldása is.

Nem küzd a materialis elemekkel, könnyedén föléljük emelkedik s egy-két ecsetvonással képes megjeleníteni, mint kis csendéletképén a pohár keménységét, a zsemlye ropogását, a terítő vászonszerűségét. Csupa foltfölrakás minden képe, a kezelése keresetlenül gyors, szinte durva erővel vannak felrakva színei, mégis sok finomság simul a festék és vászon közé. És talán ez ép a piktorunk egyéni sajátsága, a keresetlen, finom elegancia a megjelenés báremely anyagában és formájában. Vázlatos dolgaiban is. Egyszerűség és ebben az egyszerűségben válik festőivé.

Ez ráillik majd minden dolgára Tiparynak. Nem keresi a »nagy megoldásokat,« mert mindent könnyen tud megoldani, csak néha tűnik föl grafikus volta, egy-kopasz fa komplikált szerkezetének megoldásában, de ott is csakhamar átcsap az elaprózott részletekből a széles, nagy vonalúságba és anyag és motivum artisztikus összeolvasztásába.

Ezek nagyvonalban a Tipary képek erényei és hibái. És mint minden talentum, ő is erényeiért bünhödik. Nagybányai kollégái nem mind ösmerték el, talán féltékenykedtek reá, festményeit is grafikai szempontokból vizsgálták. Reméljük, az összezelegedés meg fog történni, mert Tiparyt sokszor visszavonja még az a nagy szeretet, mellyel Nagybánán dolgozott.

Mielőtt távoztunk volna, még két studiumot mutatott. Az egyik egy szalmaszéken ülő cigányleány, alapos, szigoru tanulmány; a mozdulat karaktere, a faji sajátságok visszaadása tökéletes, de az arc megfestése elaprózott. Érdekesebb és szemlélésre méltóbb volt a másik, kompozíciótanulmánya. Anyagszerű, élő, de ebből is – mint a másik tanulmányból – hiányzik önmaga. Az elegáns, a finom, a Tipary. A rózsaszínruhás, ajtó mellett álló nőalakja friss vázlat és finomabb, dacára, hogy önmaga nem tartja sokra s dugja idegen szemek elől.

Még egyszer végignézek a vásznanak. És felötlik a kérdés: hová fog ez a fiatalember jutni? Mire fog ez a temperamentumtékozlás vezetni? Meddig fog tartani? – Mig fiatal, csak természetes levezetője sok felgyülemlett energiának, fiatalos nekibuzdulásnak, nagy akarásnak, belső ösztönnek. De meddig fog tartani ez a temperamentum? ha nem mérsékli, ha szétforgácsolja, ha nem gyűjti össze, hogy aztán annál nagyobb erővel adhassa oda lelke kincseit, – mert vannak, – nagyobb, művészibb produktumok keretében?

Nagybányán, 1912 novemberében Huzella Ödön

A nagybányaiak működéséről szóló sajtóvisszhangok között ezt a cikket olyan értékesnek tartják, hogy az ezzel a kérdéskörrel foglalkozó kötet szintén teljes (!) terjedelemben közölte⁶⁵.

Katalógusunkban két alkotását tudjuk prezentálni, melyek ebből a bányai hónapból származnak, hiszen a szignó mellett az 1912-es évszám is szerepel (*katalógus szám 44. és 45.*). 1913-ban a Nemzeti Szalon tavaszi tárlatán öt olajfestménnyel szerepelt, melyek közül az egyik a Nagybányai táj címet viselte, tehát nyilvánvalóan az előző évi termésből származik⁶⁶. Ez a három mű azonban édeskevés az 1912-es nagybányai nyárbő terméséről írt hiteles beszámolóhoz képest.

1914-ben, nagybányai művésztársaival együtt Tipary Dezső az USA-ban, Buffalo-ban szerepelt grafikáival! A nagybányai helyi újságból tudhatjuk meg (súlyosan elírt nevekkkel): „*New Yorkban nemrégiben*

nagyszabású grafikai kiállítás nyílt meg, amelyen a magyar művészek csoportjában a nagybányai művészek legjava szerepelt. A résztvevő művészek csakis grafikai munkákkal szerepelnek, némelyike egész kis kollekcióval. A nagybányaiak közül a következő művészek vesznek részt a kiállításon: Kron Jenő, Zobel Béla, Cigány Dezső, Fehérváry Erzsébet és Vipary Dezső.”⁶⁷ Feltűnő a művészek nevének pontatlan írása.

A Réti könyv azt is bizonyítja, hogy Tipary máskor is tartózkodott Bányán, még pedig 1918 nyarán, s akkor „*az iskolában dolgozott*”⁶³. Az Esztergomban őrzött, az ottani házigazdának ajándékozott, 1918-as rajz (*katalógus szám 66.*) és egy datált olajfestmény (*katalógus szám 67.*) tanúsítja ezt a korszakát. Tipary 1918 végén szerelt le a katonaságtól (lásd később), így csak rövid szabadságok alatt tartózkodhatott az iskolában, illetve festhette Nagybányán a képet 1916-ban (*katalógus szám 50.*) és a témáját tekintve 1917-ben (*katalógus szám 51.*). A katalógusunkban szerepel egy 1921-ből származó bányai témájú kép is (*katalógus szám 82.*), ami – ha nem emlékezetből festette – akkori kiutazását bizonyíthatja. Ez már Romániába való kiutazást jelentett. Megemlítjük, hogy voltak festők, akik 1920 után a Csonka-Magyarországról még sokáig jártak Nagybányára, köztük Réti István és Thorma János is. Tehát festőnk – a nem 100 százalékos bizonyítékok szerint – akár öt alkalommal is dolgozhatott Nagybányán, de két ízben biztosan.

65 A Nagybányai Művészet és Művésztelep a magyar sajtóban 1910–1918, Szerk. Tímár Árpád, Nagybánya könyvek 9., MissionArt Galéria, Miskolc, 2000. 263-265 o.

66 Nemzeti Szalon 1913 tavasz, 435. tétel.

67 Nagybányai művészek Amerikában, Nagybánya, 1914. XII. évf. 1. sz. 5. o.

Budapest

Pipics Zoltán jóval későbbi összeállításában felsorolja, ki mióta állít ki a Múcsarnokban. Itt szerepel: „*Tipary Dezső f. 1913*”.⁶⁸ Elek Artúr szintén 1913-ban írja a Művészház kiállításáról: „*Nagyon érdekes Scheiber Hugó két mozgalmos városi vedutája, Tihanyi Lajos tájképei... Tipary Dezső férfiarcz (!) képét és Kalmár Ágnes olajképeit említjük még meg*”.⁶⁹

Érdekesség, hogy ebben az évben jelent meg két ex libris reprodukciója⁷⁰. Több ilyen megnyilvánulásáról nem szereztünk tudomást, ami sajnálható, mert igen mives, szecessziós munkákról van szó, melyek nyilván-

valóan megbízásra készültek. A fiút ábrázoló az egyetlen Tipary-mű, amelyen mesterjegy szignó található.

Rózsa Miklós 1914-ben megjelent könyvében olvasható: „*Igazi grafikus Tipary Dezső, akinek egészen mindegy: kimaradt-e itt-ott az alapozás, bevégezett-e egy alakot egészen, avagy nagyobb darab fehér papír világít-e köröskörül, mint ahogy azt a bevégeztség kívánná, de azért – úgy érezzük – a művész megtette az utolsó vonást is rajzán, olyan összhang árad belőlük*”.⁷¹ Megérthető, hogy az akkor 27 éves Tiparynk büszke volt ezekre a sorokra.

TIPARY DEZSŐ, Budapest.

TIPARY DEZSŐ, Budapest.

68 Pipics Zoltán dr.: Tárlatvezető. Akikkel a magyar tárlatokon találkozunk, A szerző kiadása. Budapest, 1940. 121. o.

69 Elek Artúr: A Művészház zsűrimentes kiállítása, 1913. szeptember 14., MNG dokum. Itsz. 4537/62

70 A Gyűjtő, Művészeti folyóirat. Szerk. dr. Siklóssy László, Numéro special: 6. 7. 8 szám: Ex libris. 1913. 37. és 46. o.

71 Rózsa Miklós: A magyar impresszionista festészet, Pallas irodalmi és nyomdai Rt. Budapest, 1914. 241. o.

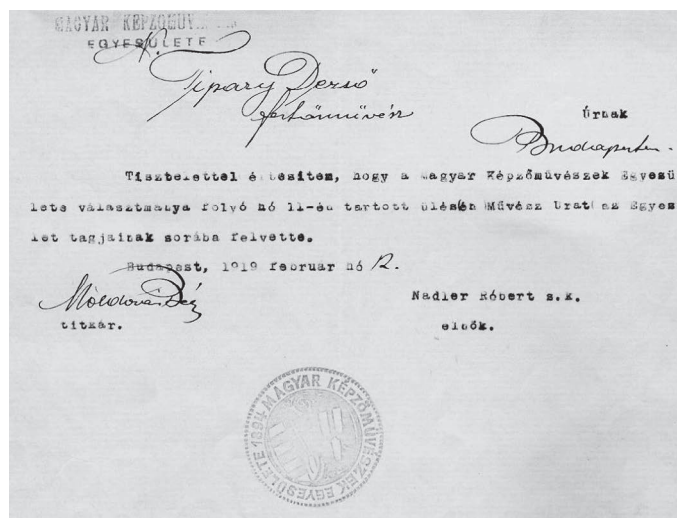
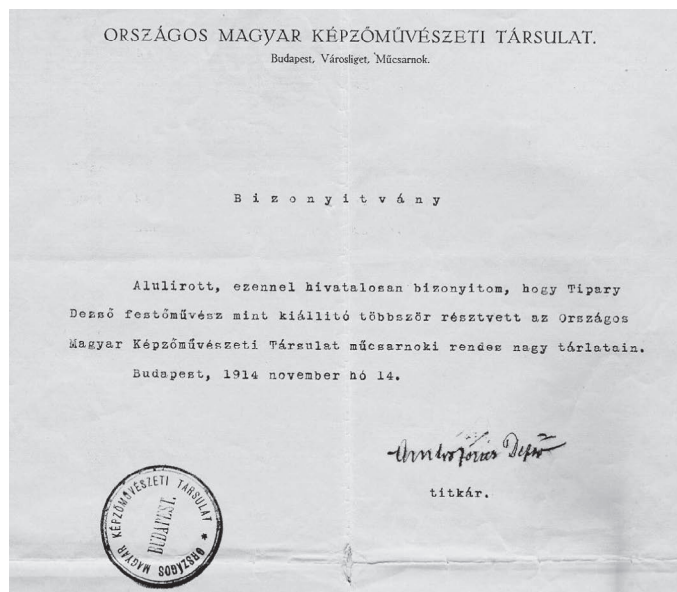
Az 1939-ben kitöltött kérdőívben a „Hol méltatták művészetét?” kérdésre adott válaszában hivatkozik is rájuk. 1914 év végi az a dokumentum, mely bizonyítványul szolgál, hogy a 27 éves festő „többször részt vett az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat műcsarnoki rendes nagy tárlatain”. A háborús évek alatt kiállított a Nemzeti Szalonban 1917 tavaszán⁷² és 1918 májusában⁷³, valamint az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat 1918 tavaszi tárlatán⁷⁴.

A Képzőművészeti Főiskoláról származó levéltári dokumentum „a MKF ismertebb növendékeinek névsora 1871-től 1926-ig” listában említi Tiparyt is. Neve mellett az áll, hogy 1904-1919 között volt főiskolai hallgató. Ennek az elhúzódó jelenségnek az oka müncheni évei, majd a katonaság lehetnek. A MKE archívumában őrzött tanulói karton is bizonyítja, hogy 1919. január 31-i bejegyzés szerint az év során még Rétinél tanult⁷⁵.

A Magyar Képzőművészek Egyesülete 1919. február 12-én vette fel soraiba.

A háború befejezése után, a Hadviselt művészek kiállításán, a Műcsarnokban, 1919. március 9-23. között (a kiállítás befejezésének napjaiban már a Tanácsköztársaság volt érvényben!), az V. teremben, egymás melletti számokkal három olajfestménye szerepelt.⁷⁶

A húszas évek elején, amikor a későbbiekben ismertetésre kerülő margitszigeti életperiódusa zajlott, nyilvános művészeti aktivitásáról, kiállítási szereplésről nem találni adatot.

72 Nemzeti Szalon 1917. május, Arcképtanulmány olajfestmény, Emléklap kőrajz.

73 A Csász. és Kir. sajtóhadiszállás műkiállítása, Orsz. Magy. Képzőművészeti Társulat, Budapest, 1918. május-június, Nemzeti Szalon, 185. Fenyőerdő, 186. Isaszeg, 187. Ónarckép.

74 Országos Magyar Képzőművészeti Társulat Tavaszi tárlat 1918. 80. tétel Aratás.

75 A Képzőművészeti Főiskola iratai, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, MDK-C-I-1/416-4

76 Hadviselt művészek kiállítása, Budapest, Városliget, Műcsarnok 1919. március 9 – 23., Országos Magyar Képzőművészeti Társulat, Előszó: Bródy Sándor, 304. Tájkép, 305. Csendélet, 306. Szénaboglya.

Esztergom

Mint látni fogjuk Tipary Dezsőnek nem sok kiállítása volt életében. Az első Esztergomban a bencés főgimnázium dísztermében 1924. december 21. és 1925. január 2. között volt, vagyis igen rövid ideig. Nem egyéni kiállításról van szó, két társsal, Einczinger Ferenc⁷⁷ festővel és Hellebrand Béla⁷⁸ ötvössel lépett a nyilvánosság elé, de a fő kiállító Tipary volt.

A kiállítást szinte beharangozta a jó barát Kárpáti Aurél⁷⁹ terjedelmes újságcikke a neves fővárosi lapban, még a nyár derekán.⁸⁰ „Ülök a falakat elborító rengeteg kép, színes és fekete rajz között, forgatom a vastag mapákat, amelyek mind esztergomi anyaggal vannak tele. Az egész város elvonul előttem valamennyi érdekes, jellemző motívumával...” Majd máshol a portrékról beszélgetve

a festővel mondhatja a cikk: „Mikor idejöttem, alig volt itt valaki, aki képek iránt érdeklődött volna. A kép nem volt szükséglet Esztergomban, úgy láttam, Einczinger Ferenc takaréktári igazgatón kívül nem is igen tudtam beszélni senkivel a magam mesterségéről. De aztán egy-két portré után megtört a jég s most már megszokták és megszerették az emberek Esztergomot – keretben is látni...” Nos, ezzel a felgyülemlett képanyaggal készült Tipary a kiállításra.

Levéltári dokumentum lelhető fel, mely szerint Hellebrand tanár, mai szemmel igen csak későn, 3 héttel a tervezett megnyitó előtt igyekszik a helyszínről gondoskodni. 1924. december 6-án írta a gimnázium vezetőjének: „Méltóságos uram, igen tisztelt rektor úr! Itthon, Esztergomban intézetünk négy helyiségében Tipary Dezső és Einczinger Ferenc barátaimmal együtt művészi kiállítást szeretnénk rendezni.”⁸¹

A kiállítást dr. Anthony Béla polgármester nyitotta meg. „Belépve a terembe, a nézőt legelőször Tipary mester erős egyénisége kapja meg, mely hatalmas erővel sugárzik le nagyszámú képeiről. Tiparyt vérmérséklete többre sarkalja, mint a természetfestőt. Ő többet akar adni, és ad is. Azt a képet festi, amit természet látása a lelkéből kivált. Futó benyomásokat, mély átérzéssel, gyors kézzel papírra, vászonra vetni a célja. A kicsinyes részletek nem érdeklik, csak a nagyok, a lendületes látja meg. Dekorál, a formát felbontja, majd biztos technikával egységbe hozza a képet. Ecsetje, ceruzája gyors, ideges, a mellőzhetően átsikló, hiszen a benyomások gyorsan eltűnnek, mások lépnek az előzőek helyébe,

77 Einczinger Ferenc (Esztergom, 1879. – Esztergom, 1950.) Takarékpénztári igazgató, festőművész. Több európai művészeti központban járt tanulmányúton.

78 Hellebrand Béla többször, több helyen említett ötvösmester, életrajzi adatok nélkül.

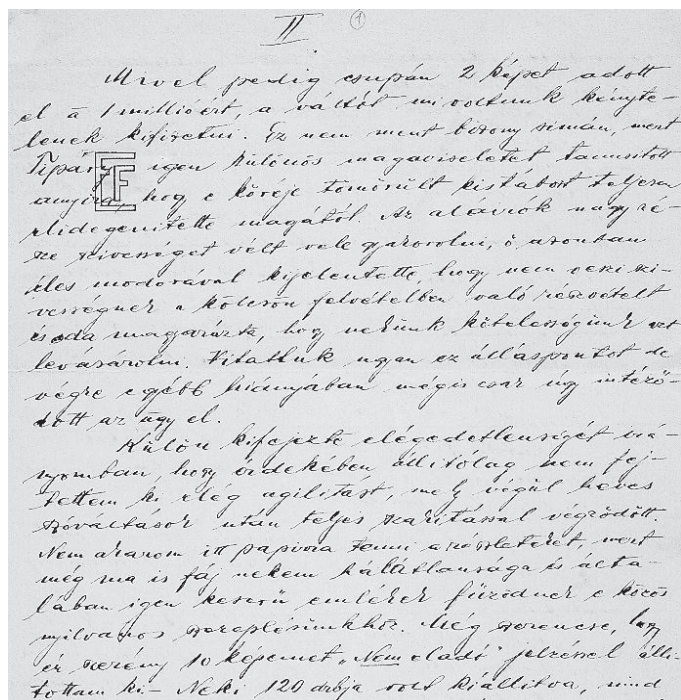
79 Kárpáti Aurél (1884-1963) színházi szakíró, kritikus, író, költő. Esztergomban szerzett tanítói oklevelet. A háború előtt igen szorgosan publikált. A háború után az Írószövetség elnöke, Kossuth-díjas lett.

80 Kárpáti Aurél: Látogatás Tipary Dezsőnél. Egy vidéki festő-műteremben, Pesti Napló 1924. június 8. 8. o.

81 Lyka Károly művészettörténész hagyatéka, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, MDK-C-I-17/605

hirtelen veti tehát vászonra, papirosra őket, mert másképp az expresszió ki nem egészül, elsekélyesedik” – írja e dicshimnusz a kiállításról az egyik helyi lap.⁸²

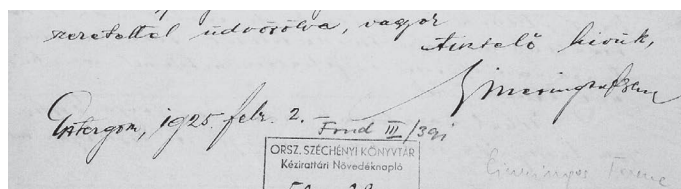
A kiállításnak negatív következményei is voltak, amiről Einczingerék Babitsnéhoz küldött leveléből értesülhetünk.⁸³ „A karácsonyi kiállítás reám nézve fájóan kellemetlen akkorddal végződött. Tipary anyagiakban teljesen belebukott vállalatába. Előzetes költségeire 8 társammal 10 millió koronás váltókölcson tvevünk fel részére

II. ①

Mivel pedig csupán 2 képet adott el a 1 millióért, a váltót mi volnunk kénytelenek kifizetni. Ez nem ment bonyolult, mert Tipary igen határozott magyarságot tanúsított annyira, hogy a körjei tanúsított kistárat teljesen elidegenítette magától. Az aláírók magán- és hivatalos írt vele garáncolni, ő azonban éles modorával kijelentette, hogy nem szeri kivesse a kölcsön felvételben való részvételét és oda magyarázta, hogy nekünk kötelességünk azt levásárolni. Vitattuk ugyan ez álláspontot, de végre egyből kénytelenek vagyunk úgy intéződtünk az ügy el.

Két-két képezték elégedettségüket irányában, hogy érdeklében állítólag nem fejttem ki elég agilitást, mely végül heves szóváltásor után teljes szakítással végződött. Nem aranom itt papírosra tenni a részleteket, mert még ma is fáj nekem hálléllansága és általában igen keserű emlékek fűződnek e kécs-milvatos megéleléseimkhöz. Még szerencse, hogy én szerény 10 képemet „Nem eladó” jelzéssel állítottam ki. Neki 120 darabja volt kiállítva, mind új blondel keretben.”

szerepeltél indokoltan, vagyor
Hirtelen kinyit,
Einczingerék

Esztergom, 1925. febr. 2. Fond III/391

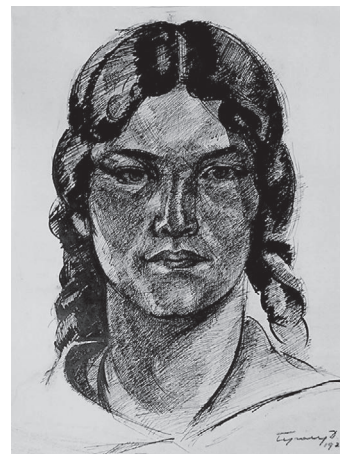
ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
Kéziratán Növedéknapló
51 18

azzal, hogy kiállítása bevételéből fogja ezt beváltani. Mivel pedig csupán 2 képet adott el 1 millióért, a váltót mi volnunk kénytelenek kifizetni. Az aláírók nagy része szívességet vélt vele gyakorolni, ő azonban éles modorával kijelentette, hogy nem veszi szívességnak a kölcsönfelvételben való részvételt, és oda magyarázta, hogy nekünk kötelességünk azt levásárolni. Vitattuk ugyan ez álláspontot, de végre egyből hiányában mégis csak úgy intéződtünk el a dolog. Külön kifejezte elégedetlenségét irányában, végül vitánk heves szóváltások után teljes szakítással végződött. Még szerencse, hogy én szerény 10 képemet „Nem eladó” jelzéssel állítottam ki. Neki 120 darabja volt kiállítva, mind új blondel keretben.”

Még a kiállítást megelőző időből származó, az 1923-ban keletkezett Tipary-rézkarcot (katalógus szám 101.) ma is őrzi Esztergomban Einczinger leánya.

A Színházi Élet című lapban ismeretlen szerző beszámolója olvasható, Tipary Dezső kiállítása Esztergomban címmel.⁸⁴ Ebben az írásban, a kiállítás sikerére vonatkozóan, az Einczinger-levéllel ellentétes eredmény olvasható ki.

„Tipary Dezső nevét az utóbbi években nem hallottuk, a kiállításokon sem szerepelt, teljesen elvonult a nyilvánosság elől. Most aztán egyszeriben feltámadt Tipary Dezső. Esztergomból jött a hír, hogy ott kiállítást rendezett. Egyszermind azt. Esztergomi csendes elvonultságának eredményét most

82 Ifj. Vitál István: Kiállítás, Esztergom és Vidéke 1924. december 25.

83 Einczingerék levele Babitsnéhoz., OSzK kézirattári Növedéknapló 1952. 39. sz. Fond III/391

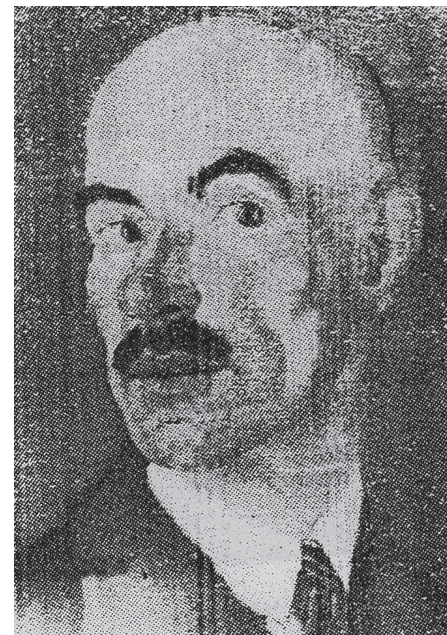
84 Tipary Dezső kiállítása Esztergomban, Színházi Élet 1925. január 82. o.

nagyobb kollekcio kereteben mutatta be Tipary s a kiállitásnak igen nagy a sikere. Azelőtt csak mint grafikus ismerte a közönség, most azonban váratlanul igen értékes festői kvalitásokat mutatott be, s kitűnt, hogy Tipary nemcsak nagyszerű grafikus, de a színnek és ecsetnek is legalább olyan hivatott mestere, mint a plajbásznak és karcolótűnek. A modernebb irányok követője Tipary. Azoknak a csoportjához tartozik, akik Greco művészetéből indulnak el, Cezanne-on keresztül jutottak el a modern festői meglátásig. Erős egyéniség, amely – természetesen nagy rajzbeli tehetséggel párosulva – szinte azt az érzést kelti bennünk, hogy egyenesen festőnek született.

Esztergomnak nagy művészeti eseménye ez a kiállítás. De nemcsak esztergomi esemény ez, jelentősége messze túlnő a kisváros keretein. Tipary új megmutatkozása jelentékeny eseménye az egész művészeti szezonnak is és sokan mentek a műbarátok közül Esztergomba, hogy láthassák a kiállítást. Reméljük, hogy a szerény művész bemutatja anyagát Budapesten is és alkalmat ad ezzel a fővárosi kritikának, meg a közönségnek arra, hogy az érdekes kiállítás anyagával közvetlenül is foglalkozhassék."

(Ez az idézet is az eredeti helyesírással!)

A cikk betördelt sorai között két Tipary művet is reprodukáltak, melyeket a rossz minőség ellenére közzé teszünk.

A Sturovo-Párkány honlapon, az aktuális „Az Esztergomi Művészek Céhének” kiállítása kapcsán így emlékeznek: „Esztergomban már 1925-ben pezsgő művészeti élet zajlott. A királyi városban olyan egyéniségek alkottak, mint Kraft Károly, Tipary Dezső, Scheiber Hugó, fotósként Klóman Ferdinánd, Bajor Ágoston, Hellebrand Béla ötvösmester és Holló Kornél szobrászművész.”⁸⁵

Egy visszatekintő összefoglalás így szól: „Sajátos és izgalmas korszaka volt ez a város képzőművészeti életének, mert nem pusztán a közönség ízlése, hanem a művészek közössége is kettősséget tükrözött. Az egyik csoportot a Lyka Károly köréhez tartozó Bajor Ágoston, Einczinger Ferenc, Hellebrand Béla, Holló Kornél, Pirchala Imre, Tipary Dezső, ifj. Vitál István és mások alkották.”⁸⁶

85 Új Szó on-line, 2004. december 28.

86 Dr. Bárdos István: Az esztergomi Balassa Bálint Társaság működése 1926-1948, In: Leel-Össy Lóránt – Bárdos István: Esztergom Évlapjai Balassa jubileumi kötete 2005. 14-44. o.

Szentendre

Lestyán Sándor⁸⁷, mint „az Újság kiküldött munkatársa” írja 1925. szeptemberében: *„A mai Magyarországon ez az egyetlen hely, ahol a régi reminiscenciákat megtalálják. Egy középkorból kiemelkedő város, mely a legmodernebb művészeket inspirálja. Boromisza Tibor és Erdei Viktor körül már egész festőgárda csoportosul”... „Kettejük mellett itt dolgoznak a többiek is. Igaz! Szamosi Soós Vilmos szobrász állandó lakója Szentendrének. A festők közül pedig Kubinyi Bertalan dolgozott itt a nyáron, továbbá Egry József, ő azonban jelenleg a Balaton partján remetéskedik. Tipary Dezső és az orosz fogságból hazatért Sárospataky Bálint nevével záródik le a névsor. Ez a szentendrei festőkolónia regimentje, egytől-egyig lelkes tehetséges harcosai annak a gárdának, melynek működése komoly nyomokat hagy a magyar képzőművészet történetében”.*⁸⁸

Tipary tehát meghatározó tagja volt a Budapest-közeli, 7000 körüli lélekszámú településen akkor megkezdődött művészeti életnek, amely csak 1928-ban, már más művészekkel érte el azt a szintet, hogy utólag szentendrei kolóniának nevezzék.

Megjegyzésre érdemes, hogy Tipary már 20 éves kora körül is kilátogathatott a fővároshoz közeli településre, hiszen 1908-ban a Nemzeti Szalonban, a kiállított hat munkája közül kettőnek a címében jelölte meg Szentendre nevét.⁸⁹

Egyértelmű és megérthető, hogy a szentendrei festészettel fél évszázaddal később részletesen foglalkozók szó szerint támaszkodtak Lestyán cikkére. Az 1977-ben kiadott „A szentendrei festészet” kötetében⁹⁰ Haulisch Lenke is a „Kik voltak azok a művészek, akik Boromiszának a kolónia-alapítással kapcsolatos ábrándjait Szentendrén való jelenlétükkel 1925-ben elősegítették?” kérdésre – Lestyán idézett soraival adja meg a választ. E szövegrész egyébként korábbi publikációjából szóról-szóra átvett elem.⁹¹ Hasonlóan csak erre a forrásra támaszkodott Tóth Antal, amikor ezeket a sorokat írja: *„A művésztelep létesítésének ötlete a nagybányai neósok egyik vezető művésztől, Boromisza Tibortól származik, aki a húszas évek közepén Szentendrén élt. 1925-ben rajta kívül Erdei Viktort, Kubinyi Bertalant, Egry Józsefet, Tipary Dezsőt, Sárospataky Bálintot, valamint az 1921-től a városban lakó Szamosi Soós Vilmost sorolta fel az Újság egyik száma, mint a városban dolgozó és egy laza szerkezetű festőkolónia magját képező művészeket.”*⁹² Még Kiss Joakim Margit írását említhetjük, mely szintén ezt az újságcikket idézi.⁹³

Egy másik 1926 szeptemberi újságcikkben –, amely kijelenti, hogy Boromisza Tibor állandó szentendrei lakos és a művésztelep vezetője Glatz Oszkár – a Bp. és környéke tudósítója így ír: *„Esetről esetre, de mind gyakrabban keresik fel Szentendrét és környékét Egry József, Erdei*

87 Lestyán Sándor (Nagykároly, 1896. febr. 1. – Bp., 1956. nov. 12.): író, újságíró.

88 Lestyán Sándor: Szentendrén alapítanak művésztelepet a hazátlanná lett nagybányai festők, Újság 1925. szeptember 6. 9. o.

89 Nemzeti Szalon 1908. május, A szentendrei malomban, rézkarc 349. sz. 70 korona, Szentendrei patakpart, linóleummetszet 357. sz. 70 korona.

90 Haulisch Lenke: A szentendrei festészet. Kialakulása, története és stílusa 1945-ig, Akadémiai kiadó, Budapest, 1977. 15. o

91 Haulisch Lenke: Boromisza Tibor. Első kísérlet a telepalapításra. Művészettörténeti Értesítő 1974. 300-307. o.

92 Tóth Antal: Szentendrei művésztelep, In: Magyar Művészet 1919-1945. Főszerkesztő Aradi Nóra, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1985. 87. o

93 Szentendrei művészet 1926-1935 között., Szerk. Kiss Joakim Margit, Szentendrei Múzeumi füzetek 2. Szentendre, 1997.

Viktor, Kubinyi Bertalan és Tipary Dezső festőművészek, akik művészi hangulatuknak megfelelő formakincset és levegőt találnak itt, amit szerencsés kézzel örökít meg ecsetjük eredeti technikájú sikerült műveikben”.⁹⁴

Gopcsa Katalin Egry-monográfiájában, a Balaton mesterének életrajzánál 1925-ben szintén feltünteti ezt a tényt: „1925-ben együtt dolgozott Szentendrén Boromisza Tiborral, Erdei Viktorral, Kubinyi Bertalannal, Tipary Dezsővel és Sárospataky Bálinttal.”⁹⁵

Sikerült ráakadni Tipary két könyvborító illusztrációjára. Mindkettő Móricz Pál⁹⁶ kötete, és mindkettőt Tahitótfaluban a Sylvester nyomda jelentette meg 1926-ban. A megbízási kapcsolat Tipary szentendrei működésével lehet kapcsolatban. „A rejtelmes Alföld” és a „Magyar sirató” egyaránt élvezetes tárcákat közöl a Hajdúság 19. századi életéből. Az előző borítóján festőművészkünk Szilveszterre „magyarosította” a nyomda nevét.

94 Virágzó művészet Szentendrén, Budapest környéke, 1926. szeptember 19.

95 Gopcsa Katalin: Egry József, Corvina Kiadó, Budapest, 2005. 23. o.

96 Móricz Pál (1870-1936) író, újságíró. Fővárosi és vidéki (főleg debreceni) lapok munkatársa, műveiben a Hajdúság hétköznapjait mutatta be. Az ÚMÉL 11 írói álnevét tünteti fel.

Másfél évtized Budapesten

Genthon István – a szépséges irodalmi lap, a Magyar Írás hasábjain írta 1925 elején: „Az Aquarell- és Pasztell-festők (Nemzeti Szalon) a milánói nemzetközi aquarell kiállítás anyagát is bemutatták. Vaszary, Szőnyi, Nagy Sándor és Jaschik ismert kvalitásai mellett **Tipary** (így, kiemelve tipografálta a cikk!) Dezsőt kell megemlíteni színpompás nagyszerű vízfestményeiért. Érthetetlennek tartjuk, hogy a zsűri nem sorolta be aquarelljeit a milánói kiállításra érdemesnek talált művek közé, éppen akkor, amikor az elküldendő anyag kétharmad-részét a hivatalos giccsnaturalizmus lomtárából válogatták össze”.⁹⁷

A folyóirat egy példánya, már az inflációnak megfelelően 20 000 koronába került. Érdekes felfigyelni, hogy a későbbi művészettörténész-nagyság, Genthon István, aki ekkor még nem töltötte be a 22. (!) életévét, milyen határozott és bátor kritikában részésti a hivatalos művészeti szemléletet. Nem volt akkor tekintélyelvűség? A Tiparyra vonatkozó kiemelten pozitív véleménye így még nagyobbra értékelhető.

„1926. augusztus elsején nyílt meg Budapesten Tipary Dezső festőművész műterem-kiállítása” – adta hírül ilyen rövidséggel a Magyar Művészet.¹⁵

A meghívó szövege több érdekességet rejt magában. Nem tudni, hogy az egykori épületben az I. emeleten milyen helyiségről volt szó. Manapság a Taverna szálló található ezen a címen. Műterem-kiállításként fogalmazta meg az egyes szám első személyben írt meghívó, de sehol máshol nem találunk bizonyítékot arra, hogy Tiparynak műterme lett volna itt. Nyilvánvaló szándéka a „rendkívül mérsékelt áron” való eladás

Budapest, 1926 július 28.

MEGHÍVÓ

TIPARY DEZSŐ festőművész műterem-kiállítására, amely **1926 augusztus 1-én, vasárnap délelőtt 10 órakor nyílik meg:**

IV. VÁCI UCCA 20, I. EMELET 3. SZ.

alatt. — Sajtóbemutató pénteken és szombaton. Százegynehány képemből (olajfestmények, akvarellek, pasztellek és rajzok) álló kiállításomat, külföldi tanulmányutra indulásom előtt

RENDKÍVÜL MÉRSÉKELT ÁRAKON

ajánlom a műértő közönség szíves figyelmébe. —

NYITVA: AUGUSZTUS 20-IG mindennap 10–6-ig
Telefon: Teréz 39–11. (D: Február 6. szeminárium)

Belépődíj nincs!

volt. Aki katalógust szeretne fellelni a beharangozott, három hétig a belváros központjában nyitva tartó kiállításról – az hagyjon fel a tervével. Egy dokumentum⁹⁸ szól a kiállított képekről, mely kézzel írt (!), 96 képet sorol fel, amelyek közül a legdrágább a 6,5 millió koronás Fasorban című. Jó okunk van azt hinni, hogy ez megegyezik a főművének tartható, a Magyar Nemzeti Galériába került festményével (katalógus szám 93.), noha a jegyzet nem szól a képek méretéről. Meghökkenítő tovább a „külföldi tanulmányutra indulásom előtt” kitétel, hiszen sem ilyen tervről és még inkább megvalósultságról nem szereztünk tudomást.

A napilapok még aznap közöltek cikkeket a kiállításról! „Tipary Dezső kiállítása” – így a Magyarország.⁹⁹ „Több mint hatesztendei festői munka eredményét gyűjtötte össze és állította ki Tipary Dezső. A régóta hallgató, kitűnő festőművész

⁹⁷ Genthon István: Tipary Dezső akvarelljeiről, Magyar Írás. 1925. 3. szám 44. o.

⁹⁸ Magyar művészek lexikona gyűjtemény, Szentiványi Gyula cédulagyűjteménye alapján, MTA Művészettörténeti Intézet.

⁹⁹ Magyarország, 1926. augusztus 1.

nagy utat futott be 1920 óta és ezt az értékes stílusfejlődést méltóképpen reprezentálja a Váci-utca 20. szám első emeletén 3. szám alatt megnyílt retrospektív tárlata. Az első teremben látjuk régebbi olajfestményeit, melyeknél már kiütözik a fényforma-felbontó szerepét megkapó szuggesztivitással visszaadó legújabb alkotásainak egyéni és sajátosan egyedülálló művészete. A posztimpresszionizmus plasztikus térfelfogása, monumentális egyszerűsége és pitoreszk színkezelése egyformán érvényesülnek értékes alkotásaiban, melyek közül ki kell emelnünk egy fasort ábrázoló nagy képét, azután a 4-es és 10-es számú esztergomi tájképeket, végül a legsikerültebb, rendkívül kifejező „Vihar után” című festményét. A pasztellben később tudatossá lesz a térkeresés és dekoratív víziókká foglalja össze témái leglelkét. Palettája fokról-fokra még jobban megszínésedik és legújabb alkotásaiban eljutott a megkapóan leegyszerűsített, dinamikus meglátott tájak ábrázolásáig, melyeknél a stilizálás sohasem erőszakolt, hanem egy tiszta festői kompozíciós elv alapján valósul meg. A fény dominál ezeken a rendkívül levegős, színes krétarajzokon, melyek közül talán a legtisztábban, legharmonikusabban mutatják meg Tipary Dezső festői sajátosságait: A tavaszi reggel (96), Az esztergomi táj (87), továbbá a 68-as, 94-es és 95-ös tájképei. Tipary Dezső kollektív kiállítása egy komoly és megalkuvást nem ismerő művészlélek hiánytalan kifejeződése.”

Figyelemre méltó, s az akkori sajtóviszonyokat dicséri, hogy a kiállításról még aznap további két napilap, majd – jellegénél fogva – „A Reggel” már másnap reggel tudósítást adott.

Az Est:

„Müterem-kiállítás. Tipary Dezső festőművész a Váci ucca 20. szám alatt müterem-kiállítást rendezett, amely vasárnap délelőtt nyílik meg.

100 Az Est, 1926. augusztus 1.

Mintegy száz darab rajz, pasztell, akvarell és olajfestmény ad retrospektív képet a kiváló tehetségű művész egyre tartalmasabbá váló belső elmélyüléséről, amelynek jellemző állomásai: a naturalista portrék, óbudai és margitszigeti részletek, impresszionista esztergomi motívumok s expresszió felé haladó, friss színhatású dunai tájak. A biztos felkészültségű grafikus kvalitásai főképp legmodernebb törekvésű dolgain mutatkoznak meg. Kifejező erő, lendület s könnyedség egyesül harmonikusan ezekben az új termés javát reprezentáló pasztellekben, amelyek Tiparyt a fiatal festőgeneráció legszámottevőbb értékei közé avatják. Rajzai elsőrendűek. Az egyes képek ára – ellentétben a súlyos gazdasági viszonyokkal, vagy talán éppen azért, – feltűnően mérsékelt.”¹⁰⁰

Pesti Napló:

„Müterem kiállítás nyílt meg Tipary Dezső képeiből, akvarelljeiből, pasztelljeiből és rajzaiból. A száz darabra rúgó anyag rendkívül érdekes, változatos és nívós, egyben retrospektív beszámolóját itt adja a fiatal művész modern irányban haladó, lendületes fejlődésének. Tipary, aki régebben inkább grafikai munkáival szerepelt a tárlatokon, a festő eszközeivel is époly könnyedén fejezi ki természetszeretében elmélyült egyéniségét, mint rajzónnal s szinte egyformán erős a naturalista, impresszionista és expresszió felé törő átmenet minden periódusában. Különösen szépek, finomak és tartalmasak legújabb esztergomi pasztelljei, amelyek üde színhatásukkal, redukált, kifejező formáikkal, egységes, benső harmóniájukkal kötik le figyelmünket. Fölényes rajztudás, tisztult dekoratív hajlandóság s szigorú kompozíciós érzék nyilatkozik meg bazilikás és dunai tájaiban, óbudai és margitszigeti részletein, amelyek egy markáns rajzszorozattal együtt a kiállítás legkomolyabb értékei közé tartoznak. Formaproblémák és fényhatások jellemzik legújabb, expresszionisztikus dolgait. Ezek a keresés nehézségein túljutott művész értékes eredményeit reprezentálják. Az egész anyag általában rend-

kívül szerencsésen van összeválogatva s hű tükörképe egy makacsul a maga utait járó, becsületes művészegénység izgalmas, benső harcainak, álmainak és elért sikereinek. A kiállítás egyes darabjai meglepően olcsók s a műértők igazán kevés pénzért juthatnak hozzá számottevő, értékes és artistikus képekhez.”¹⁰¹

A Reggel 1926. VIII. 2.:

„Tipary Dezső kiállítása. Jólesik látni valakit, aki a mesterségét tudja. Sok értékes kvalitást adott Tipary Dezsőnek a jó lsten, különösen markáns formalitást, a teret betöltő ritmusokhoz finom érzéket, a kompozícióhoz gazdag dekoratív fantáziát és komoly kritikát, amely a maga adott értékeinek tudatos értékelésére képesíti. Távol a kiagyalt elméletek tülekedésétől és az üzlet zajától is elvonatkozottan az első magyar vonalhoz küzdötte föl magát Tipary, akinek nobilis és kultúrált festői erényei között mégis az a legföltünőbb, aminek a legtermészetesebbnek kellene lenni: rajzolni tud. Ennélfogva és azért, mert ezt a tudását egyéni kifejező formák stilizálásában egyre nemesíti, ő ma egyik legjobb grafikusunk, akinek festett képeit is a vonal és a forma szolid konstrukciója tartja össze. Tipary most műterem-kiállítást rendezett a Váci-utca 20. szám alatti ház első emeletén és száznál több műve minden művészi értéken túl, még egy nagyszerű értéket mutat: ezek a képek olyan olcsóak, hogy talán még azok is megtudják fizetni, akiknek csakugyan van valami közük a művész alkotásaival.”¹⁰² – **Érdekes, hogy az olcsóságot emeli ki az újságcikk. Semmiféle adatunk nincsen, hogy mennyi kép kelt el.**

Tipary a megalakulásnál még nem volt a Képzőművészek Uj (sic) Társaságának (KUT) tagja¹⁰³, de 1926-ban, a harmadik kiállításon már részt vett.¹⁰⁴

Rabinovszky Máriusz 1927-ben a „Nyugat” Képzőművészeti Figyelő rovatában a KUT kiállításról írja „Zsótér Ákos kubisztikus külsőséget kever festői szabad kivitellel, éppen úgy, mint Tipary Dezső. Tipary ott tart, ahol eddig Szobotka.”¹⁰⁵

Ugyan ebből az évből olvasható, hogy a KUT közgyűlésén a Választmány póttagjai közé Bernáth Aurél, Csáky József (Páris), Huszár Vilmos (Voorburg), Moholy-Nagy László (Dessau) és Péri László (Berlin) mellé Tipary Dezső is bekerült.¹⁰⁶

Az 1929. januári KUT kiállításon¹⁰⁷ két képe is szerepelt, melyek közül a Tavasz – kiállítási cédulájával azonosíthatóan – katalógusunkban a 123. szám alatt található meg. Rabinovszky Máriusz, elismert műkritikus hosszan értekezett a Nemzeti Szalonban sorra került kiállításról. Kiemeljük azon részt, mely Tipary Dezsőt is említi. „...A legnépesebb csoportot még mindig a dinamikus szín- és fényfestők alkotják: Kernstok buja-tarka, életörömös tömegjeleneivel, Márffy pár ragyogó finom és erős kis vászonnal, melyek közül új, zárt stílusát csak egy figurás táj képviseli; Egry misztikus látományaival; Aba-Novák zsíros, kissé lármás tájaival; Novotny, aki önuralommal patetikus és pátozást színültig tölti meg férfias erővel; Szobotka, aki minden geometrikus racionalizálás mellett még mindig vérbeli impresszionista; Einczinger és Tipary, akik még fokozottabban helyezik festői ösztönük fölé a geometrikus elvet;

101 Pesti Napló, 1926. augusztus 1.

102 A Reggel, 1926. augusztus 2.

103 Kopócsy Anna: A KUT első korszaka (1924-1926), Művészettörténeti Értesítő 1997/3-4. 221-236 o.

104 KUT képes katalógusa 1926.

105 Rabinovszky Máriusz: A KUT kiállítása, Nyugat XX. évf. 9. szám 1927. május 1. Képzőművészeti Figyelő.

106 Progresszív művészet és társadalom, KUT szerk. Dénes Lajos 1927. április.

107 KUT kiállítás Nemzeti Szalon 1929. január, 215. sz. Szánkázás, 216. sz. Tavasz, egyaránt pasztellek, 500 pengős árért.

Lehel Mária, aki ízléssel és gráciával bontja fel a képet, egymásmellé vetített kontúrra, szín- és fényfoltra.”...¹⁰⁸

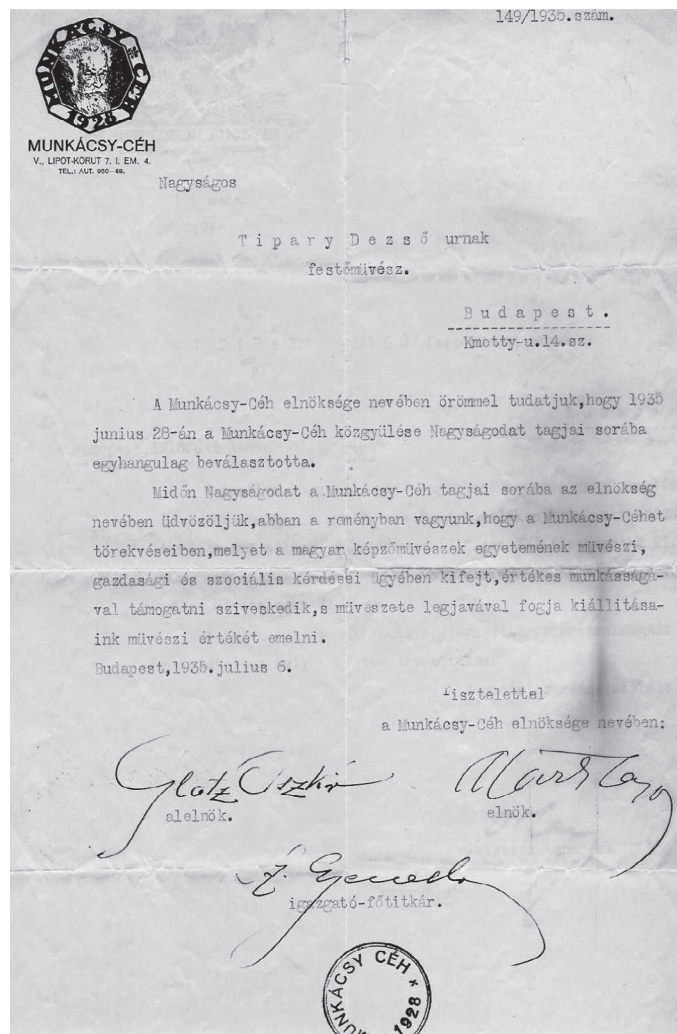
Tipary életútjában ritkaság, sőt páratlan a megbízásra készült mű. 1930. január 23-án a Hadtörténeti Múzeum, vitéz Aggházy igazgató¹⁰⁹ aláírásával – a festő által ajánlott 500 pengőért – megbízta, néhai Poppr Emil 60 x 80-as arcképének megfestésével. A katonatiszt az 1916. október 3-án vívott kelet-galíciai batkóvi ütközetben tanúsított vitézségért megkapta a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, de 32 évesen, 1928-ban autószerencsétlenségben elhalálozott. Tiparynak átadtak Poppr Emil fotóját, aminek alapján elkészítette a festményt, amely 2008. november 14. óta a Hadtörténeti Múzeum állandó kiállításán látható.

Négy oldalas, kézzel írt szöveg sorolja fel 1930. február 20-án a Képzőművészek Új Társasága tagjait. A törzs- és rendes tagok együttes létszáma 109 volt. A törzstagok között találjuk, többek között Aba-Novák, Bortnyik, Berény, Egry, Kmetty, Kernstok, Kádár, Kasák nevét, a rendes tagok között Tipary Dezsőt.¹¹⁰

1933-ban Duna kiállítás volt a Nemzeti Szalonban. A hosszan megírt újságcikk felsorolja a folyót, mint motívumot felhasználó résztvevőket (köztük Szőnyi István) és megjegyzi: „finomak Tipary Dezső esztergomi vízfestményei”¹¹¹

1935-ben veszik fel a Munkácsy céh-be, az aláírók Márk Lajos elnök és Glatz Oszkár alelnök.

Az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács 1936. május 2-án 20 pengős segélyre terjeszti fel, Marosán

Gyula, Rozs János, Zórád Géza társaságában.¹¹² Amikor a miniszteri iroda kiutalja az összeget, már Ferenczy Valér is a kedvezményezetttek köztük van.¹¹³

108 Rabinovszky Márius: A KUT kiállítása a Nemzeti Szalonban Nyugat, XXII. évf. 2. sz. 1929. jan. 16. Képzőművészeti Figyelő 145-146.

109 Aggházy Kamill (1882–1954) szervezte meg a Hadimúzeumot, melynek ebben az időben igazgató helyettese.

110 Rózsaffy Dezső festő és művészeti író hagyatéka, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, MDK-C-I-13/41

111 Duna kiállítás a Nemzeti Szalonban (Kézdi aláírással), Pesti Hírlap 1933. január 29.

112 A Képzőművészeti Főiskola iratai, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, MDK-C-I-1/4825

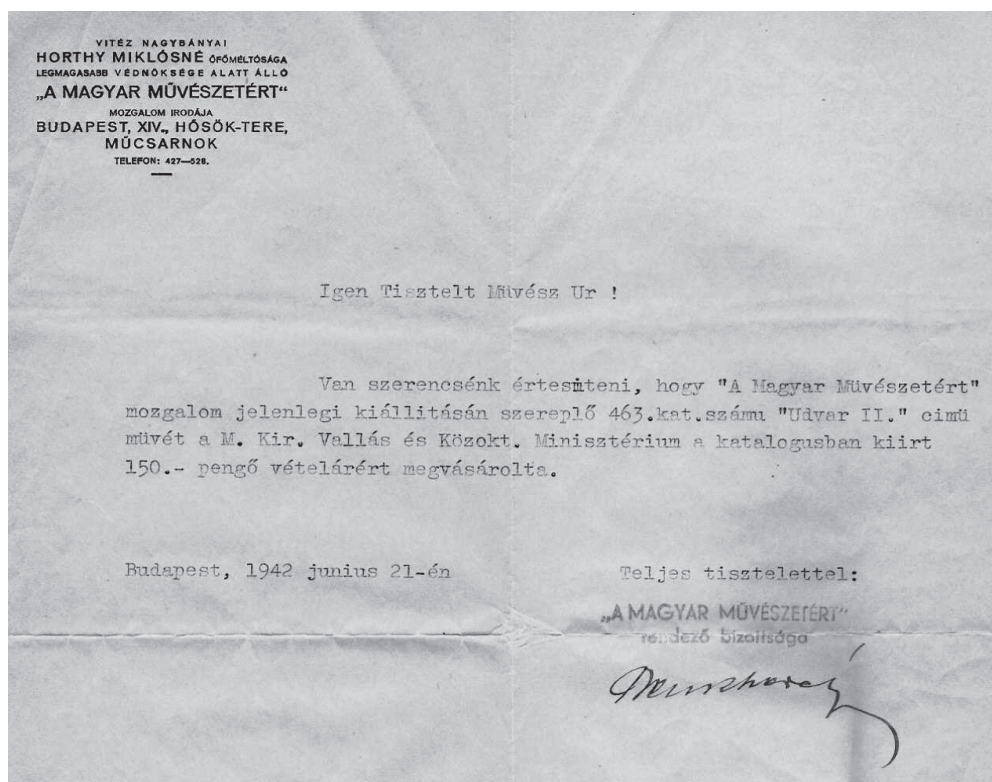
113 A Képzőművészeti Főiskola iratai, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, MDK-C-I-1/4826

Az 1936. évi magyar művészi sorsjáték nyeremény-tárgyainak jegyzékében látható, a Pálvölgy címet viselő vízfestménye, mint 100 pengős középnyeremény.¹¹⁴

Tipary nevét megtaláljuk a Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület lajstromában, amikor 1937. november 29-i bejegyzés bizonyítja a 267. számú társasági jegy kiadásának keltét és alapító tagságát.¹¹⁵

Szereplései kimutathatók a II. világháború alatti „A magyar művészetért” mozgalom kiállításain: 1940-ben.¹¹⁶ a Tavasz című olajfestményt állította ki (lehetséges, hogy az 1950-ben is kiállított 177. *katalógus számú?*). A kiállításról írt német nyelvű kritika E. R. Novotny, és Franz Csont társaságában említi meg Desiderius Tipary-t.¹¹⁷ Az 1942-ben kiállított „Udvar II.”-t a M. Kir. Vallás és Közokt. minisztérium vásárolta meg,¹¹⁸ 1943-ban a Vörös ház című vízfestménnyel szerepelt.¹¹⁹

1945 után, noha Tipary még több mint, két évtizedig élt, az újra formálódó képzőművészeti életben

alig vett részt. Fakszimilében láthatjuk névre szóló meghívóját az 1946-os „Magyar Képzőművészetért” kiállításra.

A pejoratívan „volt Ernst Múzeum”-nak nevezett Nagymező utcai termekben 198 képet és 56 szobrot állítottak ki. Tipary Dezső a „Rákosi táj” vízfestményével szerepelt.¹²⁰ Nagyszabású rendezvény volt, hiszen maga a köztársasági elnök nyitotta meg. Érdekes,

114 A Képzőművészeti Főiskola iratai, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, MDK-C-I-1/2140-14

115 A Nemzeti Szalon iratai, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet MDK-C-I-5/7675-267

116 „A magyar művészetért” I. Képzőművészeti kiállítás 1940. február 8.-28., 100. tétel.

117 Kállai Ernő: Für die Ungarische Kunst. Ausstellung in der alten Kunsthalle., Pester Lloyd 1940. február 9.

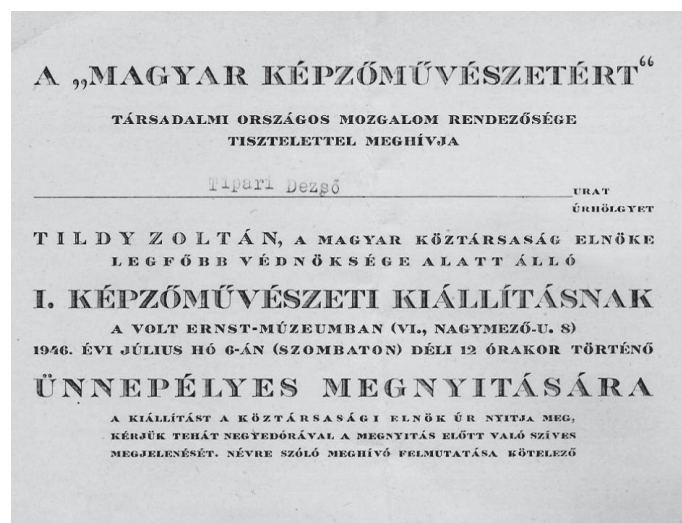
118 Vásárlások, Szépművészet 1942. 205. o.

119 „A magyar művészetért” IV. Képzőművészeti kiállítás 1943. május 16.-30., 516. tétel.

120 Magyar Képzőművészetért 1946. július 6., 22. tétel.

hogy a védnökök között szerepel a miniszterelnök, Rákosi Mátyás, és mások mellett Kodály Zoltán, míg a Rendezőbizottság elnöke az elhíresült plébános-műgyűjtő Balogh-páter, akkor államtitkár.

A Magyar Képzőművészek I. kiállításán (1950) még szerepelt, mégpedig egy 1938-ban (!) festett képpel.¹²¹ A 12 évvel a keletkezési év után kiállított olajfestmény vagy arra bizonyíték, hogy Tipary alig alkotott a háború és az azt követő években, vagy arra,

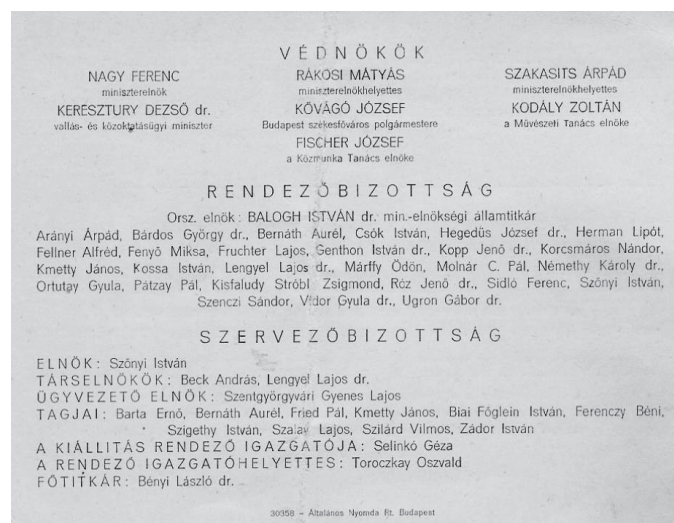

121 I. Magyar Képzőművészeti Kiállítás Műcsarnok 1950., 168. tétel.

122 II. Magyar Képzőművészeti Kiállítás Műcsarnok 1951.

hogyan az új rendszer ellen demonstrált a régi képe kiállításával. A „Tavaszi” szerepel katalógusunkban (177. szám). A kép hátoldalán található az 1950-es kiállítás címkéje. Viszont a II. műcsarnoki kiállításon, 1951-ben Tipary már nem vett részt. Megjegyzésre érdemes, hogy például Kacziány Aladár, Pátzay Pál (Lenin szoborral), Perlrott-Csaba Vilmos viszont igen!¹²²

Így Tipary művészeti tevékenysége nem sokkal a háború után gyakorlatilag befejeződött.

Ha bár ez a megközelítés a gyűjtői kutatásban nem is volt tervbe véve és a professzionális művészettörténeti dolgozatokban sem tartozik a kiemelt részek közé, ahogy az idő araszolt előre, az egyre több információ lassan kialakította a művész emberi portréját. Ez csak úgy volt lehetséges, hogy sikerült sorra megismerni, az őt még közvetlenül jól ismerő rokonokat.

Források

2004. január 9-én ismerkedtem meg a Szabó lányokkal, Máriával és Zsuzsával, akiknek van még egy további leánytestvérük, Éva. Tipary Dezsőné, Zémann Erzsébet a nagyanyjuk féltestvére volt. Bözsi néni, mert mindenki csak így hívta, fogadalmat tett, hogy a három rokon kislányt mindig a saját gyermekének fogja tekinteni. A Szabó lányok gyermekkoruktól szoros családi kapcsolatban álltak Tiparyékkal. A főváros ostroma után a Budán lakó Szabóék felkeresték a festőt és feleségét, hogy felkérjék őket a közben megszületett Zsuzsa keresztszülőjének, aminek Tiparyék nagyon örültek. Tipary Dezsőnek egyébként nyolc (!) keresztgyermek volt, mind a második feleség rokonságából, ami arra utalhat, hogy nagyra tartotta a családi köteleket.

Soós Árpádné, Zémann Erzsébet testvéreinek a leánya. Egyben szintén Tiparyék keresztlánya. Nála található Tiparyné öröksége.

Tipary Dezső vérszerinti rokonainak, azaz az unokáinak a nyomára 2007-ben, Soósné információja alapján jutottam. Kárpáti Istvánnal Budapest környéki lakóhelyén találkozhattam.

Utóbbi két helyen (az ő nagy örömeikre is!) sok – itt most közlésre kerülő, de ott rég nem bolygatott – dokumentum került elő. Az első feleségével kapcsolatosak – értelemszerűen – a leányán keresztül az unokánál, a festőművészi iratok az özvegyen keresztül, annak örökösénél találhatók.

szabadkézi rajztanfolyamának első osztályában 1901-ben, még 14. életéve előtt megszerzett bizonyítványa egyértelműen tanúsítja, hogy ebben az életkorában már a fővárosban tartózkodott és tanult. Igaz, hogy a fiatal gyerek falujától csak alig több mint 80 kilométer távolságra került el, de nem lehetett könnyű számára egyedül a nagyvárosi életet elkezdni. Mint látható, egyedül mintázásból nem érdemelt ki nagyon jó osztályzatot. A serdülő fiú bizonyítványát, mint igazgató Vasadi Ferenc írta alá, aki 1919-ben Tipary apósa lesz!!

33. szám.
1901/1.

Bizonyítvány

Hogy *Tipary Dezső inarrajzisk. tanuló*
született *Hórváda (Hont m.) 1887. márc. 14-én* székesfővárosi iparrajziskola
szabadkézi rajz tanfolyam *első* osztályát
1900/1901. jún. hónapig látogatta és következő osztályzatot nyert:

Mértan	<i>jó</i>
Mértani rajz	<i>jó</i>
Ábrázoló mértan	<i>/</i>
Ábrázoló mértani rajz	<i>/</i>
Lászlai rajz	<i>jó</i>
Ékilményi rajz	<i>jó</i>
Domborműrajz	<i>/</i>
Szakrajz	<i>/</i>
Iparfestés	<i>/</i>
Mintázás	<i>jó</i>

Szorgalom *Kitartó*
Magaviselet *dicséretes*

Kell Budapestén, 1901. évi június hó 23. ik. napján.

Vasadi Ferenc
igazgató

Kosztagnyich Gyula
tanf. osztályfőnök.

I. világháborúban

1915. január 16-tól 1918. november 30-ig volt katona, s ezen időszakból 9 hó frontszolgálatot látott el. „Kivételes” engedély alapján karpaszományos lehetett. A harctéren zászlósból főhadnagy lett, szakasz-, majd századparancsnokként szolgált.

Kárpáti Istvánnál található az édesanyjától (tehát Tipary lányától) örökölt, kézzel írott kis fekete napló, melyet a festő az I. világháborúban a fronton vezetett.

7716. szám.
26.-1915.

T. T I P A R Y D E Z S Ó festőművész úrnak

Budapest.

Budapest, 1915. évi január hó 15. -én.

Értesítem, hogy az egyévi önkéntesi karpaszományos viselésére való jogosultságát, a m. kir. honvédség kötelődékén belül a festőművészet terén elért sikerei alapján - az 1912. évi XXX. törvénycikk 21. §. 3. - ik pontjának analogiára, az illetékes m. kir. szakminister úrral egyetértőleg, kivételesen elismerem.

A jelen leiristomat annál a kiegészítő parancsnokságnál kell bemutatnia, a melyhez bevonulni köteles.

A minister rendeletéből:

Orlay
ministeri tanácsos.

Pontos, közvetlen hangú beszámoló (remélve, hogy hazajut és a címzett majd olvashatja). Például 1915 júniusában így kezdi a bejegyzést: „Drága kis Etusom!”.

Családi élet

Mialatt katonai szolgálatot teljesített, 30 éves korában, 1917 márciusában feleségül veszi egykori lpartanodai igazgatójának leányát, Vasadi Etelkát, aki 1891. november 9-én született. Az esküvői fényképen katonatiszti egyenruhában látjuk. Természetesen egyházi esküvő is volt. Az 1848-1916 között élt após, Eisenzopf névről Vasadi Ferencre magyarosított. A Művészeti Lexikon, mint szobrászt, épületplasztikák készítőjét említi.¹²³ Az lparművészeti Iskola tanára, majd igazgatója is volt. A feleségéről és a lányairól készített gipszportréi Tipary Dezső unokájánál, Kárpáti Istvánnál láthatók. A házassági anyakönyvi kivonaton olvasható, hogy a menyasszony tanúja Gebhardt Imre, akinek hamarosan sajnálatosan nagy szerepe lesz Tipary életében.

Két évvel később, már a háború befejeződése után, de eléggé nehéz időkben, 1919 márciusában születik meg leánygyermekük. Ezután nem sokkal tragikus esemény következik be, mert a házasságkötés után nem egészen három évvel, 1920. február 9-én, a feleség fiatalon, 28 éves korában, az anyakönyvi kivonat szerint tüdővészben elhalálozik.

S most van alkalom visszatérni a kerettörténetben említett Angyal utcai képvételre. A házassági anyakönyvi kivonatból kiolvasható, hogy Tipary arája is – feltehetően a szüleivel együtt – a ferencvárosi Angyal utcában lakott, mégpedig a 41. szám alatt, míg a tanú, a fiatal feleség sógora a 38. szám alatt. Az 1919. márciusi kiadványban⁷⁶ a kiállító művészek névsoránál Tipary lakcíme Angyal u. 41. – vagyis a házaspár a feleség szüleinél lakott, de a feleség halotti anyakönyvi kivonata már arról tanúskodik, hogy a házaspár a kislányukkal 1920-ban Angyal utca 44. szám

alatti lakosok voltak. Rejtélyes, hogy Tipary 1926-ban készült képe 1973-ban miért volt éppen az Angyal utcában található, de talán nem véletlen, hogy ha a kiterjedtebb család korábbi, három Angyal utcai lakását figyelembe vesszük.

Hudapest 1917. márc. 10.

Házassági anyakönyvi kivonat.

Feljegyzés száma	A házasgatók köze helye és ideje (év, hó, nap)	A vőlegény családi és utóneve, állása (foglalkozása, vallása, életkori, lakóhelye)	szüleinek családi és utóneve	A menyasszony családi és utóneve, állása (foglalkozása, vallása, életkori, lakóhelye)	szüleinek családi és utóneve	A házasgatók köze tanúk családi és utóneve, lakóhelye	Házasságkötési tanúk családi és utóneve, lakóhelye
212	Hudapest 1917. márc. 10. Kivételmentes házasságkötés. Tanú: Gebhardt Imre, Ferencvárosi u. 38.	Tipary Ferenc, 30 éves, tanár, Angyal utca 41.	Vasadi Etelka, 26 éves, tanár, Angyal utca 41.	Vasadi Etelka, 26 éves, tanár, Angyal utca 41.	Vasadi Etelka, 26 éves, tanár, Angyal utca 41.	Winkler Antal, Angyal utca 41. Gebhardt Imre, Angyal utca 38.	Szabóczy Agnita, Angyal utca 41.

Utólagos bejegyzések. Kiigazítások.

Bizonyítom, hogy ez a kivonat a házassági anyakönyvvel egybehangzóan készült.

Kelt: Budapest, 1917. márc. 10.

123. r. sz. — Kőnyomtatás Nyomda, Trecsán. H. sz. minta (az A. U. 115)

¹²³ Művészeti Lexikon 4. kötet, Szerk. Zádor Anna, Genthon István, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1968. 641. o.

EGYHÁZI HÁZASSÁGLEVÉL.

Tipary Dezső István József
 festőművész nőfőnök, Slovák (Hankó) szül.
 H. és Vasadi Etelka Mária
 hajadon 1884. évi. szül. H. szent
 házasságra összehadtak Budapesten, a ferencvárosi
 plébániatemplomban 1917. évi március hó 10.

Deubir György
 plébános

Stephanus nyomda r. t.

Visszatérve a festőt ért tragikus történésekre, tehát ott marad félárván az egy év alatti kislány. Úgy látszik a festőnek nem volt más lehetősége, mint örökbefogadási szerződés keretében lemondani az apaságról. Az elhalt feleség nővére és annak férje, azaz a Gebhardt házaspár fogadja örökbe a Tipary kislányt. „Örökbefogadási szerződés 1920. márczius 17-én. Tipary Dezső VIII. Práter u. 18. sz. alatti lakos, mint T. Katalin Olga törvényes képviselője

megmásíthatatlanul hozzájárul, és beleegyezését adja, hogy néhai Vasadi Etelkával kötött házasságából 1919. márczius 23-án született leánygyermekét Gebhardt Imre és Vasadi Sarolta a maguk gyereke gyanánt örökbefogadják”.

Tipary Katalin, a 10 hónapos árva tehát a jó körülmények között élő nagynéihez, Vasadi Saroltához (szül. 1880) és férjéhez, Gebhardt Imre rézesztergályoshoz került, az Angyal utcába. Neve Gebhardt Katalin lett. 13 éves lehetett, amikor Vasadi Sarolta – akit anyjának hitt a leány – elmagyarázta, hogy ők

Halotti anyakönyvi kivonat.

Foglalt adatok	A bejegyzés ideje (év, hó, nap)	Az elhunyt személy adatai (év, hó, nap, lakóhely)	Az elhalt				A halál oka
			születési és utóneve, állása (foglalkozása), lakóhelye	valószínűleg születési és utóneve	születési és utóneve	születési és utóneve	
	1920. február 23.	Tipary Dezső István József festőművész nőfőnök szül. 1884. évi. szent H. és Vasadi Etelka Mária hajadon 1884. évi. szül. H. szent	születési és utóneve, állása (foglalkozása), lakóhelye	születési és utóneve	születési és utóneve	születési és utóneve	A halál oka
		Budapest VIII. Práter u. 18.		Tipary Dezső István	Vasady Ferenc	Budapest VIII. Práter u. 18.	Fehérvér
		Aranygal u. 44.			Vasady Ferenc	Budapest VIII. Práter u. 18.	

Bizonyítom, hogy ez a kivonat a ...
 anyakönyvi kéréslet halotti anyakönyvről ...
 Kelt: Budapest, 1920. március 9.
 13. r. sz.

Óz. Vasadi Ferencné mint anyja és Katóka az elhunyt kis leánya mély megrendüléssel értesítik, hogy végtelenül szeretettel leánya, illetőleg édesánya

Tipary Dezsőné

szül. Vasadi Etelka

élete virágában, 28 éves korában, hosszas betegség, nagy lelki fájdalmak és a halotti szentségek ajátos felvétele után, február hó 9-én este 9,7 órakor a Teremtőnek visszaadta nemes lelkét.

Megbaldogultunknak, kit testvérei, rokoniak és ismerősei végtelen szeretettel voltak körül, nem tudták feldulni lelkét egyszemélybe hozni, mely betegségénél is jobban emésztette.

Felidőtelennélünk temetői folyó hó 12-án délután 3 órakor kísérik utolsó útjára a keresepi temető halottszámból ugyanazon temetőbe.

Az engedélyt szent mise a ferencvárosi plébániatemplomban márczius hó 2-án délelőtt 10 órakor fog az Urnak bemutatni.

Budapest, 1920. február hó 10-én.

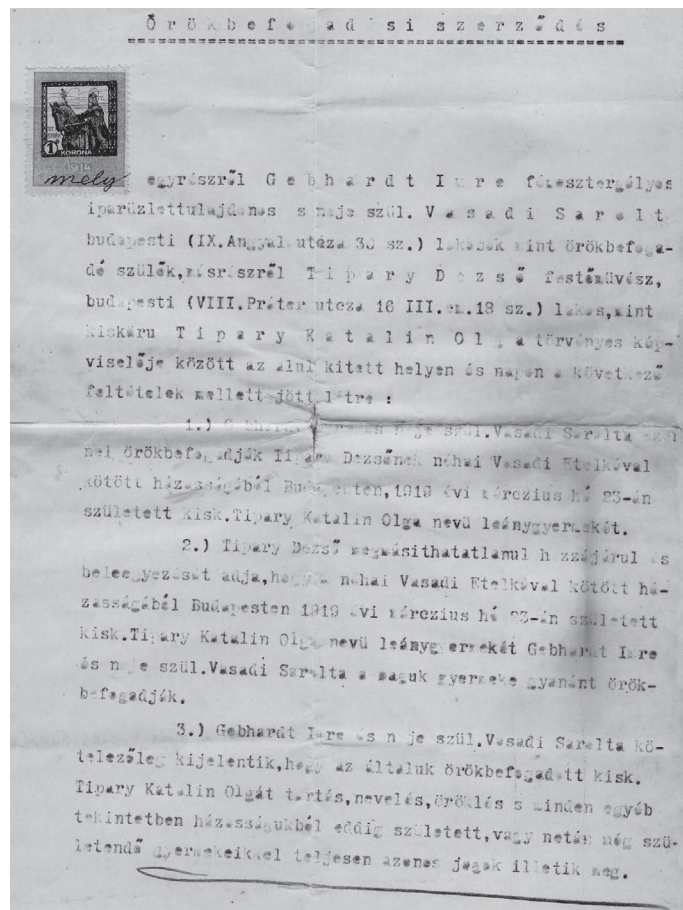
Áldás és béke poraira!

Dr. Kiss István P. 1884.
 P. Vasadi Dezsőné-Katóka P.

nem a valódi szülei, és az általa jól ismert, Dezső bácsinak nevezett férfiú az édesapja.

S azt is el kell képzelni, hogy milyen emberi helyzetben lehetett Tipary, amikor a háború utáni első évben, alig 3 évi házasság után, 33 évesen megölte. Szál egyedül, gyermeke örökbe adva, anyagi helyzete nem lehetett rózsás, s az örökbefogadási szerződés szerint, másfél hónappal felesége halála után már nem is lakott a közös családi lakásukban, hanem a Práter utcában.

Ezután majd 20 évig szinte vándorútra kényszerült, amit bizonyít a sok lakhelye.

Változó életszínterei

Az áttekinthetőség kedvéért táblázatosan ismertetjük a pontosan beazonosított lakhelyeit, illetve az információk eredetét. Mint látható, eleinte a főiskola dokumentumaira¹²⁴, majd a „fővárosi címítár”¹²⁵-ra, később egyéb forrásokra lehetett támaszkodni. A táblázatba foglalt adatok hűen érzékeltetik, hogy pesti karrierje kezdetén hogyan sodródott a vidéki fiú a zsúfolt fővárosban lakásról-lakásra. Amikor a háború vége felé megházasodott, majd leszerelt a katonaságtól, és gyermeke született – úgy tűnhetett révbe ért a családi élete. A felesége elvesztése, a gyermek kényszerű örökbeadása után azonban újból elkezdődött a vándorlás.

De úgy látszik a művész-élet némi könnyebbséget tudott kölcsönözni a tragikus események után. Már 1920-ban a **Margitsziget**-en találjuk. Hunyady Sándor írja bájos önéletrajzi írásában¹²⁶ „...Édes, meghitt bohémantanya volt a kisszálló, az öreg portásnak, Gyuri bácsinak fejedelmi jogara alatt, aki már Arany János mellett is londonkedett valaha. Sokáig lakott kint két festő. A tatárkölsejű Boromisza Tibor, aki olyan volt, mint egy pogány vallás szerzetesvezető fiatal papja. Őt ritkán láttam, titokzatosan visszahúzódott mindenki elől. De már Tipary Dezsővel megoszthattam gondjait és ambícióit. Rajta láttam leginkább, milyen borzasztó végzetművésznek lenni. Mit törődik azzal a fizető polgárság, hogy egy embertársa arra használja minden erejét, mi módon lehetne a legjobban vászonra tenni egy nyáridélután világítási hangulatát? És a szívem összefacsarodott, milyen kevés kellene egy művésznek. Nézttem Tipary hosszú cinóber nyakát, kopaszra borotvált madárfejét, amint vala-

124 Adatok az intézménybe járt és végzett hallgatókról, Magyar Képzőművészeti Egyetem Levéltára.

125 Budapesti cím- és lakásjegyzék, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.

126 Hunyady Sándor: Családi album. Önéletrajz, 1934, Újra kiadva: Noran könyvkiadó, Budapest, 2000.

mi Chaplin-szerű figura, fölváltva sóvárog egy nagy tubus kremzerveisz vagy egy szalonnás rántotta után.” És a 197. oldalon: „Gyuri bácsi felvitte a kofferem a tágas szobába, amelynek falai teli voltak aggatva Boromisza Tibor és Tipary Dezső (mind a ketten ott laktak a Kis-hotelben) bekeretezetlen olajfestményeivel”. – Ekkor költözött Hunyady Sándor Kárpáti Aurél-hoz.

Érdeemes megjegyezni, hogy Boromisza Tibor (1880–1960) 7 évvel idősebb, Hunyady Sándor (1890–1942) pedig 3 évvel fiatalabb volt Tiparynál.

A Margitsziget 1908-ban került köztulajdonba, amikor a Fővárosi Közmunkák Tanácsa megvásárolta a főhercegtől. Krúdnyak 1918-1930 között állandó lakhelye az egykori főhercegi kastély bérlakássá átalakított „Kisszálló”-ja. Eredetileg az első nyaraló József nádor építtette a ferences templom romjai mellé, sőt akkor, 1796-ban a villa építésekor fel is használtak a rom kőanyagából.¹²⁷ A Kisszállót a költők és írók szállodájának nevezték. Zöld zsalugáteres, kopott, de nagyon otthonos épület. 50 évig változatlan állapotban volt, mert a Nagyszálló felépítése után nem költöztek rá. Bródy telelni járt ide ki. Fia, Hunyady Sándor örökölte a szigetrajongást. Aztán leáldozott a régi jó bohémvilágnak. „A húszas évek derekán meghalt Helyes György bácsi, 1928-áprilisában megszűnt az akkor Európában már utolsó lóvasút, majd lebontották az ódonná vált Kisszállót is”¹²⁸ Az igen rossz állapotban lévő Kisszállót a II. világháború után lebontották.¹²⁹

Krúdy Zsuzsa, a nagy író második házasságából, 1919-ben született leánya, annak kapcsán ír a Margitszigetről, hogy élete első tíz évében a szigeten laktak, József nádor egykori nyaralójában, amit kastélynak neveztek. (Bár ő inkább a családi elbeszélések alap-

ÉV	LAKHELY	FORRÁS
1904/5	IX. Tompa u. 13.	MKE
1908	VIII. Üllői út 70.	MKE
1909/1910	VI. Hegedűs S. u. 24	MKE
1913	VIII. József krt. 71/73	Czím- és lakásjegyzék
1914	VIII. József krt. 23.	Czím- és lakásjegyzék
1917	VIII. Aggteleki u. 7.	Házassági anyakönyvi kiv.
1920. III. 9.	IX. Angyal u. 44.	Halotti anyakönyvi kiv.
1920. III. 23.	VIII. Práter u.16. III. 18.	Örökbefogadási szerződés
1921-1922	Margitsziget, Kisszálló	Egyed, Hunyady, Krudy
1922/23	VI. Kmetty u. 14.	Czím- és lakásjegyzék
1922/23	VIII. Práter u. 59/c	Czím- és lakásjegyzék
1923-1925	Esztergom	útlevél
1929	V. Sütő u. 2.	KUT kiállítási címke
1936	Remetehegy 16 239	MTA MDK-C-I-1/4825
1937	VI. Kmetty u. 14.	Nemzeti Szalon tags. jegy
1938-1940	I. Kútvölgyi út 78.	Képzőművészeti Közlöny
1940-1967	VIII. Baross tér 3.	

ján emlékezhet, mint saját 4 éves kori emlékei alapján.) „Kedves bohém társaság élt a Kis- és Nagyszállóban. A tatárkülsőjű Boromisza Tibor és a hosszú nyakú Tipary Dezső festők, Kárpáti Aurél, Bródy Sándor, Molnár Ferenc, Zilahy Lajos, Harsányi Zsolt, Egyed Zoltán, Lestyán Sándor ifjú hitvesével Gaál Francival, Kerpely Jenő gondokművész feleségével, a csinos temperamentumos Tapolczay

¹²⁷ Feuerné Tóth Rózsa: Margitsziget, Képzőművészeti Alap, Budapest, 1957.

¹²⁸ Konrádyné dr. Gálos Magda: A vendéglátó és gyógyító Margitsziget, Budapest, 1973.

¹²⁹ Gál Éva: Margitsziget, Századvég Kiadó, Budapest, 1993.

Jojóval (Vízvári Mariska és Tapolczay Dezső leányával), Hunyady Sándor, Farkas Imre, Szép Ernő, Szomory Dezső, Berczi Géza, Kosáry Emmiék, Jan Kubelik hegedűművész a családjával, és ki tudná felsorolni még kik. Ennyi fiatal, vidám művészember között természetesen se vége, se hossza nem volt a jóízű tréfáknak, ugratásoknak.”¹³⁰

Egyed Zoltán újságíró Régi karácsony a szigeten címmel hosszabb „helyszíni riport”-tal emlékezett vissza ezekre az időkre, ahol egy részlet Tiparyt is említi: „Na már most itt állottunk Karácsony este, behavazva, formálisan eltemetve a hó alatt, mintha csak az Alpeseekben ért volna utol egy lavina-katasztrófa bennünket s ráadásul még csak telefonálni sem tudtunk be a városba, mert azt talán felesleges is itt megemlítenem, hogy a telefondrótok a hó súlya alatt foszlányokban tekergöztek le a póznákról. Akkor még a nagy hotel volt zárva télen s a kis hotelt tartották nyitva néhányunkért, Hunyadiért, Kárpáti Aurélért, Tipary nevű festőbarátunk lakott még ott, Lestyán Sándor, aki akkoriban volt Gaál Franciska vőlegénye, Lukács Pali, – hogy Szép Ernő akkoriban pont ott lakott-e, nem tudom, azt hiszem, igen – és B. G. színész”¹³¹

Arra, hogy Tipary margitszigeti élete három éven át tartott, Kárpáti Aurél több alkalommal tett egykorú írásos kijelentései egyértelmű bizonyítékot szolgáltatnak. 1924 júniusában írja: „Legutóbb három esztendeig a Margitszigeten lakott, Boromissza (!) Tibor szomszédságában...” majd „Három esztendőn át, míg szomszédja voltam a Margit szigeten láttam: micsoda rettentő harcot folytatott színek meghódításáért, palettájának kromatikusabb skálára hangolásáért. A harc aztán sikerült is.”⁸⁰

Tipary a Margitszigeten is festett, aminek katalógusunkban három bizonyítéka is van, mind az 1922-

es évből. A nagyméretű „Szent Margit sziget” kép (katalógus szám 88.) érdekes tanúbizonyságot szolgáltat az akkor a szigeten folyó ipari munkára. A „Fények” festményen (katalógus szám 90.) a mester precízen jelezte a név és dátum után a margitszigeti helyszínt, a „M. Sz.” jelöléssel, amit persze nem mindenki oldhat fel könnyedén és értelemszerűen a kép külföldi szereplésekor fogalmuk sem lehetett a két betű jelentéséről. A harmadik, a nem is olyan régen előkerült festményen (katalógus szám 91.) a margitszigeti kiszálló ábrázolódik, s előtte egy női alak közeleg gyermekkel. A festményt, a képen látható gyermek – aki mint idős hölgy mostanában halálozott el – örököse adta be aukcióra.¹³² S rendelkezett olyan fényképpel, mely az eredetiséget messzemenően igazolta, hogy ez a festmény a néhai család szobájának falán látható folyamatosan a 30-as évektől.

Továbbá különleges dokumentum, a korábban a szerző tulajdonában volt Boromissza Tibor kép: Tipary fest a Margitszigeten, 1922-ből. Jellegzetes vékony, hosszú nyakkal, a szokásos sapkával hűen ábrázolja Tiparyt.

Egyszer csak azonban Esztergom-ban, ahogy Babits mondta, „a Magyar Firenze”-ben tűnik fel. A pontos dátum Kárpáti Aurélra hivatkozva 1923 nyara, hiszen a Tiparyról 1924 júniusában írt hosszú újságcikkében áll: „...míg tavaly nyáron aztán ideszármazott”.⁸⁰

Olajos István esztergomi lakostól személyesen nyert adatok alapján sokat megtudhattunk Tipary tartózkodásairól a szép Duna-parti városban. A hiteles információk az édesapjától származtak, aki 1918-tól matematika és ábrázoló geometria szakos tanár volt

130 Krúdy Zsuzsa: Apám, Szindbád, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1975. 98. o.

131 Egyed Zoltán: Régi karácsony a szigeten, Színházi Élet, 1932. 52. szám december 17-14. 100-101 o.

132 1. Művészeti aukció, Július Art Galéria 2009. december 6. 105. sz. tétel.

Esztergomban. Szoros, mondhatni baráti kapcsolatban volt Babits Mihállyal. Informátorunknak birtokában van egy báli meghívó a Balassa Társaság rendezvényére, melyen Olajos János és Tipary Dezső társrendezőként szerepelnek. Olajos István ma is abban a Vörösmarty utcai házban lakik, amelyiket anyai nagyapja, Vodicska István építőmester az 1920-as években épített. Az építőmester nem ebben a házban élt, ezt általában kiadta bérlőknek. Ily módon lakott számtalanszor a manzárdszobában Scheiber Hugó¹³³, akinek az emlékét ma több szép képe őrzi az Olajos lakásban, valamint Tipary Dezső, akinek a család tagjairól készített olaj és pasztell képei mellett, vízfestményei és grafikai is megtalálhatók a házban. Egy eléggé rossz állapotban lévő 1923-ból (tehát Tipary kezdeti esztergomi éveiből) származó vízfestményen Olajos János a menyasszonyával, későbbi feleségével ábrázolódik, amint a túlparti naplementét nézik Esztergomból. Olajos István olyannyira tartotta a kapcsolatot Tiparyval, szülei barátjával, hogy az 50-es évek végén többször is meglátogatta a mestert a Baross téri lakásában.

133 Scheiber Hugó (1873–1950) a magyar futurizmus legfontosabb alakja., Lényegében autodidakta, aki 1922-től Berlinben a Sturm Galériában állíthatott ki. Termékeny alkotó, életében jobban becsülték külföldön, mint itthon.

134 Olajos István: Emlékezés Scheiber Hugóra és másokra, Esztergom és Vidéke, 1990. szeptember, 17. szám 4. o.

135 von Bartha, Miklos und Carl Laszlo: Die Ungarischen Künstler am Sturm, Berlin 1913–1932, Edition Galerie von Bartha, Editions Panderma, Basel, 1983. 98. o.

Olajos István írásbeli emléket is állított a történeteknek.¹³⁴ „Jaschik Álmos 1924-től nyaranta idehozta növénydekeit. ...Többször jött ide festeni Szenes Fülöp, a posztimpresszionista Tipary Dezső,... 1926 nyarán egy este a Központi Kávéházban volt a társaság. Távozáskor apám szólott Scheibernek: Gyere hozzánk, elalszol a manzárdszobában. Hetekig maradt. Lakbér fejében nálunk is lerajzolta a családtagokat. Látogatásait a következő nyarakon megismételte, majd átadta a szobát Tipary Dezsőnek, Nyergesi Jánosnak. Néha egész festőiskola volt a házukban”.

Scheiber és Tipary kapcsolatának, a két festő esztergomi együtt létének képi tanúbizonysága az itt bemutatott grafika. (51. oldal) A László-gyűjteményben található remek, 60 x 43 cm-es szénrajzon Scheiber Hugó megörökítette Tiparyt. A Sturm magyar résztvevőiről írt, és Bázelen kiadott kötetben¹³⁵ megjelentett művön az aláírás „Tipary Dezső tulajdona” – az utóbbi jellegzetes kézírásával. De a stílust tekintve, a rajzot készíthette volna maga Tipary Dezső is!

Tipary esztergomi létének festészeti szempontból a legjelentősebb eseménye a fentebb ismertetett, több mint 100 képét felvonultató 1924 decemberi kiállítása, azonban életének érdekes és fontos fejezete a nagy írónkhoz, Babits Mihályhoz kötődő események láncolata.

Szini Gyula szintén 1924-es újságcikke tanúsítja Babits Esztergomba kerülésének hiteles történetét: „Babits villája egy kis magános saslak az Előhegyen. Babits elmondja, hogyan jutott arra az eszmére, hogy ezt a villát megvegye. Tavaly egyszer kirándult Esztergomba, amely nagyon megtetszett neki, minthogy szülővárosára, Szekszárdra emlékeztette. Találkozott Tipary Dezső festővel, aki ismer-

Hugo Scheiber. Portrait des Künstlers Dezső Tipary. Kohle. 60 x 43 cm.

rőse és Tipary említette előtte a villát.”¹³⁶ Mint alább látni fogjuk, 1924-ben a vételt nyélbe is ütötték és Babits „Tizenhárom nyarat töltött a kedves, szerény házban”.¹³⁷

Teljesen érthető, hogy Babits Mihálynak az idők során kialakult egyre nagyobb kultusza nyomán sok kutató vizsgálta és kommentálta a fenti sorokban leírt eredeti eseményeket. „Az adásvételi megállapodás egyik tanúja Tipary Dezső, a 20-as és 30-as években ismert nevű

festőművész volt” – írja Dévényi Iván 1963-ban.¹³⁸ Sipos Lajos Babits-könyvében ecseteli, hogy a pénzügyi alapot, az író egy jó ismerősének a tanácsára fogantatott sikeres tőzsdei befektetés szolgáltatta. Továbbá: „Babitsék eközben esztergomi barátaik: Kárpáti Aurél és Tipary Dezső tájképfestő és grafikus segítségével kinéztek maguknak egy eladó ingatlant a város központjától nem messze, az Előhegyen”.¹³⁹ Bodri már említett tanulmányában így képzeli el: „Séta vagy éppen pihenés közben akaratlanul is szembetalálkoztak több itt nyaraló fővárosi képzőművésszel, közöttük a Szentendréről áttelepedett, jeles tehetségű és szinte hontalan festőművésszel, Tipary Dezsővel, aki örömmel csatlakozott a régi ismerősökhöz, és akár egy bennszülött őshonos mutogatja kedves barátainak a városka intimebb részleteit.”¹ Figyelemre méltó és találó a szinte hontalan kifejezés. A későbbiekben Csábi Domonkos¹⁴⁰ Sztankay Ádám¹⁴¹ írásaiban ugyanezen tények ismétlése található.

A másodlagos közlésekkel ellentétben, biztos időbeli támpontokat jelentenek Babits feleségének, a Török Sophie írói álnevet használó Tanner Ilonkának a Széchenyi könyvtár kéziratárában becses darabokként őrzött, a 20-as évek elejétől, szinte napi bejegyzésekkel ellátott zsebnaptárai.¹⁴² A többnyire ceruzával tett lakonikus bejegyzések a hazai kultúrtörténet ezen időszakának kiapadhatatlan forrásai. Érthető módon sokan, sokféle célból használják fel. Ízelítőül néhány kiragadott szép és hitelt érdemlő adat: „Jászai Mari ebéden, utána mozi-ban” „este Kosztolányi és Szabó Lőrincz (Igy!)” „Bródyéknál va-

136 Szini Gyula: Látogatás Babits Mihálynál Esztergomban, Színházi Élet 1924. augusztus 24.-30.

137 Einczinger Ferenc: Babits emlékének, Esztergom Vármegye 1941. december 4.

138 Dévényi Iván: Babits esztergomi napjai, „Időnk” - a Komárom Megyei Szemle száma 1963. 69-74.

139 Sipos Lajos: Babits Mihály, Elektra Kiadóház Bt., Budapest, 2002. 159. o.

140 Csábi Domonkos: Esztergom és a 125 éve született Babits Mihály, Heti Válasz 8. évfolyam 14. szám, 2008. április 3.

141 Sztankay Ádám: Ahol a költő „nyugovást” talált, Netlevél, információs művészeti folyóirat, 2009. április-május.

142 Tanner Ilonka zsebnaptárai, OSZK Fond III./2364.

csorán” „1924. szeptember 26. Karinthy, Kosztolányi” „Martyn belefogott Mihály portréjába” „Scheiber lerajzolta Mihályt (itt ebédelt)” „1926. szeptember 6. vonattal Karinthyval együtt Pestre utaztunk”.

Így sok részlet nem ment feledésbe, amelyek Tiparynak Babitsékkal és másokkal való kapcsolatára utalnak. Tipary Dezső nevének szereplései hű képet rajzolnak a Babits-házaspár és a festő kapcsolatáról. Első alkalommal 1924. február 2-án jelenik meg a neve a naptárban. Majd következik a már ecsetelt ingatlan-szerzés: március 18.: „Esztergomba házvételért”, majd 27-én „Esztergomban házat vettünk” és 31-én „Tipary vacsorán” – ami természetesen csak Budapesten, Babits-ék Reviczky u. 7. szám alatti lakásában lehetett. Április 13.: „a Dómban misén, Tiparynál”. Hogy a festő lakása Esztergomban hol lehetett, arról nincs adatunk. 15-e: „felásattuk és beültettük a kertet”. Szombat, május 10-e: „Mihály Kant előadása a Centrálban. Tipary vacsorán. Nálunk aludt”. Az azért elég komoly baráti kapcsolatra utal, hogy Babitsék pesti lakásán aludt a festő! Tanner Ilonka ide zárójelesen, nyilván később beírta: „aznap éjjel dőlt be esztergomi házunk”. Május 13.: „Tipary telefonon értesített házunk bedülésétől. Vonattal Esztergomba. Este kijött Wodicska (így írva) építész, Tipary és Olajos. Később kávéházban”. 24-e: „Este kávéházban. (d. e. Tipary és Kárpáti)”.

Az előhegyi házikó súlyos károsodását egyébként egy záporosó áradata okozta. Június 23-án már arról szól a bejegyzés, hogy Tipary és Einczinger láto-

gatást tettek Babitséknál és dicsérték az újjáépített házat. Ekkor tűnik fel először Einczinger neve a naptárban. Tehát egyértelmű az időbeli folyamat, hogy 1923-tól Tipary Dezső volt Babits legfontosabb esztergomi kapcsolata, de kétségtelenül 1925-től – a két festő kiállítási afférját követően – az író és felesége fokozatosan Einczingeréket fogadták jó barátságba. De 1924 még hátralévő részében Tiparyval szoros a kapcsolat. Július 30.: „d. e. Tiparyval érseki képtárban. Tiparynál (képet vettünk tőle)”. Vajon melyik festmény lehetett ez, s mi lett a sorsa? Augusztus 11.: „Tipary és Olajos uzsonnán”. 18.: „Tipary uzsonnán”. 31.: „d. e. Tipary és Hausenauer tanár”. Szeptember 16.: „Tipary és Kárpáti Aurél ebéden. Kárpáti estig itt volt.” Szó szerint idézve ezt a bejegyzést használja fel időpont azonosításra a Babits fényképeit ismertető kötet.¹⁴³ 1925-ből már csak kétszer szerepel festőnk neve. Március 2. hétfő: „Dienes Vali¹⁴⁴, Tipary”, Widmar¹⁴⁵”. Nagyon érdekes triumvirátus! Sűrűn szerepelnek olyan bejegyzések, melyek az Einczingerékkal kialakult szoros baráti kapcsolatra utalnak – párhuzamosan Tipary elmaradásával. Október 22. csütörtök: „Bayer G.¹⁴⁶ és Kristóf Irén¹⁴⁷, Tipary, Móricz Zs.-nál uzsonnán”.

Kárpáti Aurél 1924 nyarán megjelent újságcikke, három rajzzal illusztrált hosszas beszámolót ad Babitsról, mikor már megszokott a hegyen. „A városba nem igen jár le. Sokat és frissen dolgozik. Egyik nap a kávéházban a helyi szerkesztő okosította ki, mi volt ott előző este. Dezső napját ültük”.¹⁴⁸

143 Babits Mihály fényképei. Fototéka sorozat., Népművelési Propaganda Iroda, Budapest, 1983. 245. o. 82. fotó.

144 Dienes Valéria (1879-1978) koreográfus, táncteoritikus.

145 Antonio Widmar (1899-1980) fiumei születésű, 1924-1945 között Budapesten az olasz követség sajtóreferense. Tökéletesen megtanult magyarul, lefordította olaszra „Az ember tragédiája”-t.

146 Bajor-Bayer Ágost (1892-1958) festő, rajztanár Esztergomban.

147 Kristóf Irén - Babits feleségének, a külügyminisztériumban együtt töltött idő, tehát leánykora óta jó barátja.

148 Kárpáti Aurél: Egy nap a „magyar Rómában”, Ahol nem beszélnek politikáról - Babits Mihály mint „földbirtokos”, Pesti Napló, 1924. június 5. 4. o.

A Babits villában ma található aláírás-fal mintáját a költő Einczingeréknél láthatta meg, ahol ilyen már korábban volt, de sajnos a ház pusztulásával ez ma már nem látható. Viszont van róla fotóemlék, amelyen – mint ahogy a Babits villában lévő aláírás falon is – Tipary Dezső neve is olvasható, és sokak mellett még Németh László, Márffy Ödön, Scheiber Hugó, François Gachot.

Sajnos nem tudni, hogy a Kárpáti által 1924 májusában Tiparyról írt sorainak: „A jövő különben elkezdí festeni Babits Mihály portróját, aki szintén esztergomi lakos lett a nyáron”⁸⁰ – „eredménye” megvalósult-e, vagy nem?

Említésre érdemes, hogy Einczinger, Tipary hajdani jó barátja és művésztársa 1942-ben is közzétette emlékeit Babits-ra vonatkozóan¹⁴⁹, még pedig áttekinthető, hogy kik is voltak vendégek a hegyoldali házban. 28 nevet sorol fel, köztük az írásaik miatt e könyvben idézett Elek Arturt, Farkas Zoltánt, Kárpáti Aurélt és Szini Gyulát – de Tiparyt nem! – aminek még mindig az 1924-es közös kiállításuk utáni összekülönbözésük lehet az oka.

A Babits év alkalmából nagyszabású kiállítás volt Esztergomban, mely Tipary két alkotását szerepeltette.¹⁵⁰

S még egy családi Babits-adalék: Tipary keresztlányánál (Soósné), a hagyaték más darabjai között található a kötet – Babits Mihály: „Levelek Irisz koszorújából”, mely köztudomásúan a költő első verses kötete volt 1909-ből. Az 1923-as dedikálás így szól: „Tipary Dezsőnek szeretettel Babits Mihály”.

Az Esztergomban kiállított útlevele bizonyítja, hogy a város állandó lakhelye volt, hiszen itt állították

ki úti okmányát. Az 1925-re datált önarcképei (katalógus szám 109. és 110.) teljesen hasonlatosak az útlevél fényképpel, de jóval idősebbnek mutatják, mint egy 38 éves embert. Nem sokkal később készülhetett a legjobb minőségűnek ítélt fényképe.

Egy történelmi kérdésekkel foglalkozó könyv szerint Tipary 1923 és 1925 között 3 évet töltött Esztergomban.¹⁵¹ Ennek kicsit ellent mondanak Einczinger sorai 1924 decemberéből, aki szerint Tipary már korábban a város lakója volt. Azt állítja, hogy a festő

már 1922-től a városban élt: „Budapest forgatagában élve mohó igyekezete dacára sem pótolhatván a tétlenség éveit, nyugalmasabb környezetre vágott. Hontba a megszállás folytán vissza nem származhatott s így Esztergom természeti kincsekben gazdag festői vidékét választván, itt telepedett le és két éves itt tartózkodása alatt városunk több érdekes pontját dolgozta fel sajátos felfogásban képeiben és rajzaiban.”¹⁵²

149 Einczinger Ferenc: Babits vendégei, Esztergom Vármegye 1942. december.

150 Babits Mihály és művészbártaai Esztergomban, Kiállítás 2008. szeptember 26. - 2008. november 24.

151 Békássy Jenő: Komárom és Esztergom vármegye újjáépítése Trianon után, Budapest, Évszám nélkül 71. o.

152 Einczinger Ferenc: Tipary Dezső, Esztergom 1924. december 7.

Hosszú tartózkodási idejére és többször visszajáró időszakaira vonatkozóan ékes bizonyítékul szolgálnak, a katalógusunkban fellelhető, évszámmal ellátott esztergomi képei. 4 darab származik már 1923-ból, de különleges és a fentieket jelentősen kiegészítő adat, hogy 4 alkotása 1930-ban és hat 1931-ben készült a városban. Tehát még ezekben az években is visszajárt

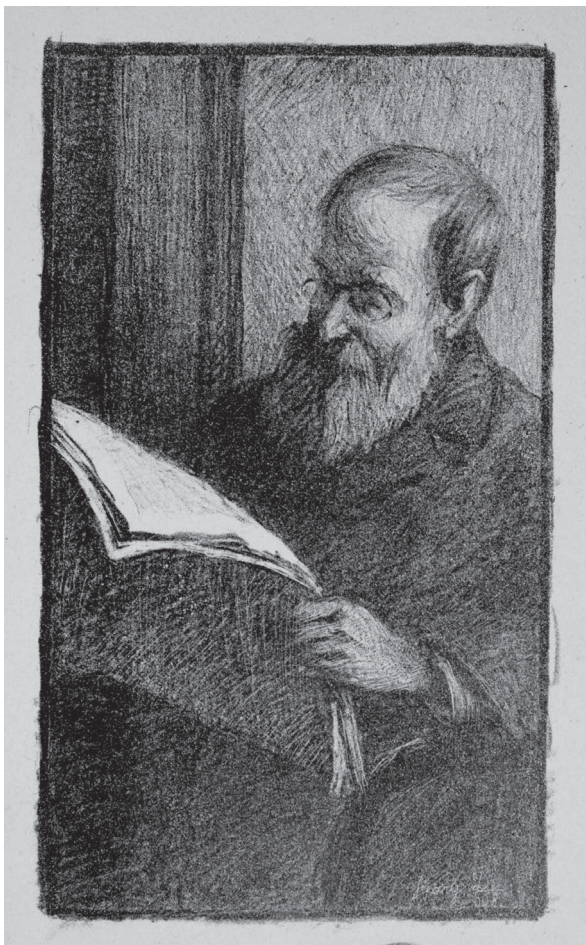
a városba. Egyébként katalógusunk összesen 33 esztergomi témájú alkotását rögzíti.

1925 után java részt a **fővárosban** él, de több mint egy évtizeden át elég sűrű homály fedi Tipary életét. A bizonyítékok szerint nem volt családja, és állandó lakhelye sem, hiszen újabb és újabb lakcímeiken találjuk. Az 1929-es KUT kiállításon szereplő festményének (*katalógus szám 123.*) hátoldalán V. Sütő u. 2. szerepel, ami megfelelhet lakcímeinek. 1936-ban az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács dokumentuma¹¹² szerint III. kerület Remetehegy 16 269 hrsz. a lakhelye. Nem tudni, hogy ez a cím milyen lakhatási körülményeket takar. Lehetséges, hogy egy víkendházzal van szó? Minden esetre érdekes, a korábbi, szinte állandó VIII. kerületi lakóhelyek után, az akkoriban külterületnek számítható vidékre kerülése. 1934 és 1935-ös datálással, a Remetehegygel határos Mátyáshegy, Pálvölgy, Óbuda is megjelenik műveiben is (*katalógus szám 164.-168.*). Nem sokára ismét a városban találjuk: a Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület 1937. november 29-én kiadott tagsági jegyén¹⁵³ neve mellett VI. Kmetty u. 14. áll, ami az 1922/23-as címtárban Tipary István női szabó címe. Majd végül közel vagyunk az utolsó állomáshoz: az 1940-es Képzőművészeti közlönyhöz készült gépelt címanyag¹⁵⁴ a budapestieket kerületenként tünteti fel. Tipary Dezső az I. kerületben szerepel, Kútvölgyi út 78. alatt. Akkor még csak 14 kerület volt a fővárosban! Majd III. 12.-i dátummal a fenti cím ceruzával áthúzva és beírva Baross tér 3. (az újabb házasságkötéskor költözött a végleges tartózkodási helyére).

Szóljunk néhány szót az édesapjáról és testvéreiről. A festő 1908-ban megörököltette édesapját, aki –

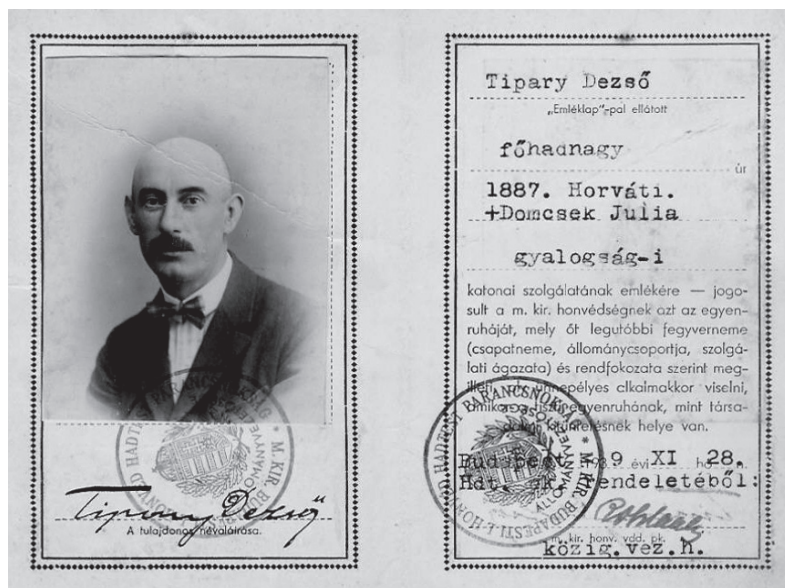
153 A Képzőművészeti Főiskola iratai, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, MDK-C-I-1/7957

154 Képzőművészeti szövetségek iratai, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, MDK-C-I-2/112

sokan másokkal együtt a Tipary-családban – a szabó mesterséget űzte. A korábban már említett 1939-es kérdőívben, amikor a festő 52 éves volt ezeket a sorokat írta le: „Szegény 6 gyermekes vidéki iparcsaládból származom. Apám él, szabó, 82 éves. Családi állapotom: özvegy”. Tipary István az I. világháború alatt a fővárosban dolgozik, s fentiek szerint még ezt tette nyolcvanéves kora felett is. Nincs információ, hogy a II. világháborút, hogyan és hol élte át, de tudni, hogy 1945-ben halálozott el. Feltételezhetően a kényszer szülte, hogy 1937-ben egy ideig a Kmetty utcában együtt lakott apjával. – A családfán is láthatóan Tipary Dezsőnek két fiú- és két leánytestvére volt. Mindannyian szép kort értek meg. Ilonka nővérenek a fia, Tipary Lajos, sakkmeister volt, ami adottsági támpont a festő sakkszeretetéhez.

1939-ben mint főhadnagy „Emléklap”-ot kap, mely engedélyezi, hogy az I. világháborús szolgálata emlékére egyenruháját és kitüntetését viselheti. Erre aztán módja is lehetett, hiszen a II. világháborúban (55 éves kora körül!) ismét behívták katonai szolgálatra, ami nem volt hosszú, de nem is lehetett kellemes számára.

Második házasság

Az 53 éves Tipary 1940-ben házasodott össze Zémann Erzsébettel és a Baross tér 3. számú házban, a nagyméretű három szobás lakásban úgy tűnt végre nyugodt, békés élete lesz.

Zémann Erzsébet családja Rákosfalván lakott, kilenc testvére volt. Az első négy gyerek Gálik nevű apától származott és a következő hatból a legkisebb volt az 1897-ben született Bözsi néni, akinek gyereke nem volt. Miután a közös anyától származó féltestvére, Gálik Mária korán megözvegyült, annak leányát és négy gyermekét, a legjobb szülőként istápolta. Ez folytatódott a három Szabó-lánnyal, akik az egyik gyermek leszármazottai.

Egyébként – milyen érdekes – Tipary Dezső Katalin leánya is 1940-ben házasodott, férjhez ment Kárpáti Bélához, aki szintén a IX. kerületben lakott, vasüzlete volt. Háború után Gödöllőre kerültek, ahol a három Kárpáti gyerek, tehát művészünk unokái felnőttek. Kárpáti István őrzi az Egri csillagok kötetét, amelybe Kata így írt be 1935-ben „kaptam Dezső bácsitól”, hiszen akkor még nem tudta, hogy Dezső bácsi az édesapja. Bizonyára egész életén át nehezen tudta feldolgozni ezt a szituációt. Írásos bizonyítékok vannak, hogy vissza akarta venni a Tipary nevet és többször Tipary-Gebhardt Katalinnak tüntette fel magát, de a II. világháború utáni adminisztrációban bürokratikus módon ezt hivatalosan megtagadták tőle. Katalinnak jó kezűgyessége talán örökölt lehetett – kitanulta az Iparművészeti Iskolában a divattervezést, végül műszaki rajzolóként dolgozott.

A Tipary házaspár a Kárpáti családdal, a festő a vér szerinti rokonaival, beleértve a festő három unokáját (Mária, István, János) a későbbiekben szoros kapcsolatot alakított ki. Meglátogatták őket Gödöllőn, ahol Kárpátiék éltek, de még többször voltak azok náluk Budapesten. Az unokák nagypapának szólították Tiparyt is, mint a Gebhardt-nagypapát is.

A Baross tér 1-ben volt Bözsi néni virágüzlete, amely a megélhetést biztosította. Az 1936-os budapesti telefonkönyvben még nem található, de 1943-ban Zémann Erzsébet Baross tér 1. sz. alatt 339 578-as számmal van feltüntetve. 1948-ban, már megváltozott telefonszámmal, ugyanezen a címen, „élő virágkereskedő” megjelöléssel szerepel a feleség, de ugyanez a szám benne van Tipary Dezsőné Zémann Erzsébet címen is a kötetben. 1949-ben és 50-ben – nyilván a bolt államosítása miatt – már nem szerepelnek a telefonkönyvben.

A rokonság egybehangzó állítása szerint, a háború előtti polgári szokást konzerváló festő a feleségével mindvégig magázódott. Kettős-portréjük 1950 augusztusából.

Visszavonultság

Nem kell sok fantázia hozzá, hogy belássuk a két világháborút megért festő a felszabadulásnak mondott esemény utáni időszakban még annyira sem élhette megszokott életét, mint amikor korábban rossz anyagi körülmények között sínylődött. A művészeti életben nem vett részt, egyre kevesebbet festett. Rokonai jól emlékeznek kijelentésére, hogy nem tud azonosulni az új rendszer által megkövetelt művészeti stílussal.

A visszaemlékezők szerint Tipary mindig szorgosan barkácsolt a Baross téri otthonukban. A háborúban a lakás súlyos károkat szenvedett, majd 1956-ban is belövés érte. Tipary mindkét alkalommal sok javítást végzett a lakásban, például rendbe hozta a párkányokat. Nagyon szépen megjavította, felújította a lakás bútorait. Az egykori cselédszobában végezte a műhely munkákat, így itt készítette a bútorokat is.

1956 karácsonyán a Szabó család Budáról gyalog ment a Baross téri lakáshoz, hogy megnézzék, mi történt Bözsi néniékkal. Tiparyék ekkor mesélték el, hogy egy alkalommal szovjet katonák minden lakost kihajtottak az udvarra és falhoz állították az embereket. Mondták, ha nem adják elő azt, aki lőtt a házból, mindenkit lelőnek. Bözsi néni már fogta Dezső bácsi kezét, hogy úgy haljanak meg együtt. Végezetül a szovjetek megtalálták a fiatalember holttestét, aki a padlástérből tűzelt. Így a lakók megmenekültek.

Körülbelül egy időben történhetett a virágüzlet államosítása és a társbérletesítés. Amikor a Baross tér 1. alatti virágboltot államosították – feltehetőleg 1950-ben, benne most függönybolt van – akkor Tiparyné-nak még két évig a Luther utcában volt üzlete. Utána rövid ideig állami alkalmazott is volt, majd leszázelékolása után a Baross tér 3. ház előtt virágstand

működésére kapott engedélyt. A férje haláláig ez a kereset biztosította a mindennapi betevőt. Azokon a napokon, amikor a virágüzletben nagyon megsza- porodott a munka, a két idősebb Szabó leány sokszor segédkezett.

Az államosítással egy időben társbérlet helyezett be a szép háromszobás lakásba, amibe a középső nagy ebédlőszobából nyíltak két oldalra a hálószobák. Nos, az egyikbe került a társbérlet, egy katonatiszt és onnantól kezdve Tipary haláláig közös WC és fürdőszoba használatuk volt! Feleségével sokszor arra kényszerültek, hogy rokonokhoz menjenek el nyugodt tisztálkodásra. A társbérletesítéskor elvesztette azt a helyiséget, amelyet műhelyként is használt. Ekkor végleg meghasonlott mindennel, hiszen egy fedél alatt élni és közös mellékhelyiségeket használni a kellemetlen társbérlettel – tönkretette életüket. El is adtak több bútort és vitrin-tárgyakat. Szerény nyugdíját a Képzőművészeti Alap révén kapta meg.

Soós né jól visszaemlékezik, hogy a fűtési idényekben az édesanyjával együtt hordták fel a fát a pincéből a harmadik emeltre, hogy az idős Tipary házaspár a kandallóba be tudjon fűteni.

A háztartást a festő vezette. A nagy bevásárlásokat Bözsi néni végezte, de Tipary, nagy ingyenként napon- ta főzött különleges dolgokat, vaddisznót, őzsültet is, minden nap kevés bort is ittak az ebédhez. Ezüsttálcán vitte le az ebédet a virágboltba feleségének. Az ebéd után Tipary minden nap szépen felöltözött, sétabottal és keménykalappal a Fészek Művészklubba távozott sakkozni, például Kisfaludy Strobl Zsigmonddal. Tipary, a sakk-szeretetének betudhatóan, megpróbálta a játékra megtanítani idősebbik fiú unokáját, de Kárpáti István,

mint rossz kisfiú nem nagyon tűrte az idős nagypapa komolyságát, nem volt türelme megtanulni a játékot. Arra is emlékszik, hogy 1956-ban a nagyapja egyszer elvitte moziba és fagyaltozni, de olyan rosszul viselkedett, hogy a festő azt mondta, többször nem viszi el.

Téli időszakban, amikor nem annyira tudott kimozdulni, egymaga játszott sakk partikat, követve a sakk-irodalomban leközölt játszmákat. A sakk-készletét, a játék iránt érdeklődő Soós Árpád, a keresztlány férje kapta meg, s őrzi ma is.

A két Szabó-leány folyamatosan és gyakran látta Tipary Dezső életét. Elmesélik, hogy az egyik szobában állt a festőállvány, rajta egy képpel, mellette az ecsetek és festőszerszámok, de úgy tudják a festő a háború után már soha nem dolgozott! Egy szekrényben tartott mappából, ha jó kedve volt, lehetett választani képet. Ezeket a vízfestményeket, pasztelleket, ha tetszett neki az alkotás, alá is írta. Dezső bácsi nem mesélt az I. világháborús katonáskodásáról, az esztergomi éveiről, és a II. világháborúban átélt viszontagságairól sem. Kárpáti István úgy tudja, hogy a háború után Tipary Dezsőt felkérték szocreál típusú képek alkotására, de azt nem vállalta el. Arra csak következtetni lehet, hogy kiábrándultsága, meghasonlottsága állhatott a háttérben annak, hogy felhagyott a festéssel. Ezt a szokását egyedül legnagyobb unokája megörökítése céljából szegte meg. Kovács Istvánné Kárpáti Marikát többször is lefestette amikor 1952-ben a 10 éves kislány modellt ült a nagypjának. A két festményt most is őrzi.

Tipary László 1963-ban készített budapesti fotói nagyszerű dokumentumok. A Baross-téri lakásban készült fotó a festőt önarcképe előtt ülve örökítette meg, ujjai között az elmaradhatatlan cigaretta. Unokája elmondása szerint is mindig ebben a köntösében üldögélt és elmélkedett a nagyapja.

Bözsi néni, a család összetartása céljából mindig összevontan tartotta meg a saját januári és Tipary februári születésnapját, amin minden évben „mindenki” ott volt. Így volt ez az utolsó alkalomkor is, amikor 1967-ben, a már eléggé beteg, 80 éves Tipary Dezsőt ünnepelték.

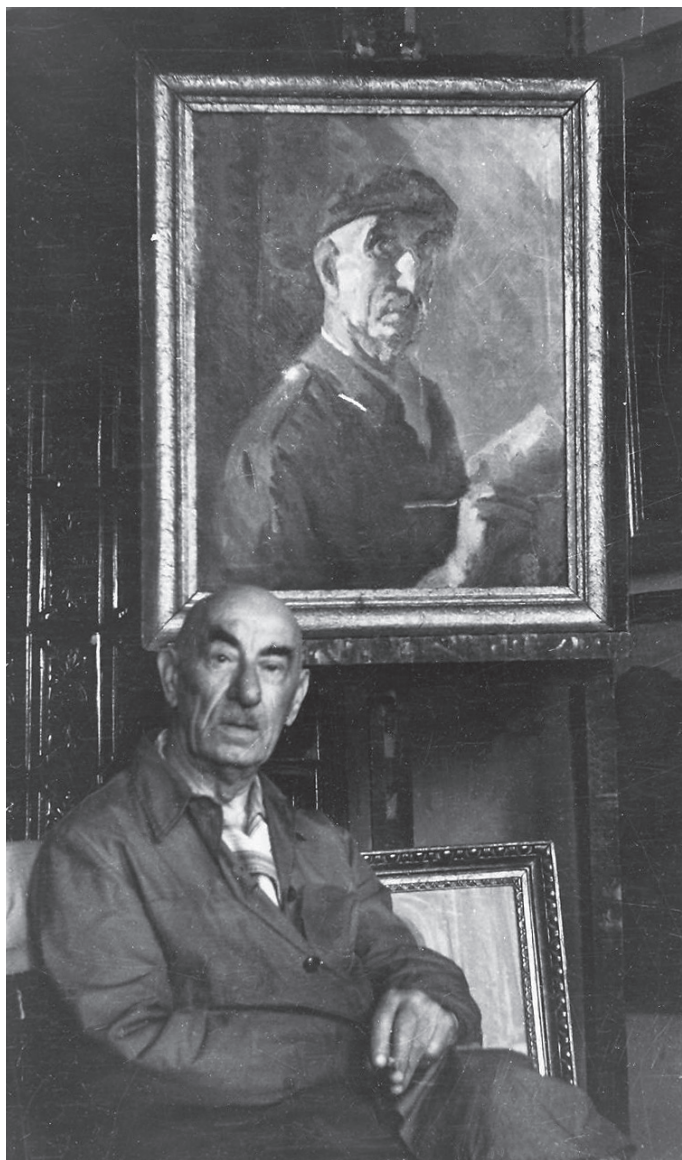
Az emlékező családtagok szerint a festőnek nyolc szívinfarktusa volt.

Ennek ellenére a napi 2-3 doboz Fecske cigarettát mindig elszívta. Minden alkalommal a „Koltói utcai kórházban”, vagyis a III. sz. Belgyógyászati Klinikán feküdt – fogadott orvosuk is volt. Az első attack után Balatonfüreden is ápolták. Végül az utolsó szívinfarktus vitte el, 81. életévében, 1967. augusztus 21.-én.

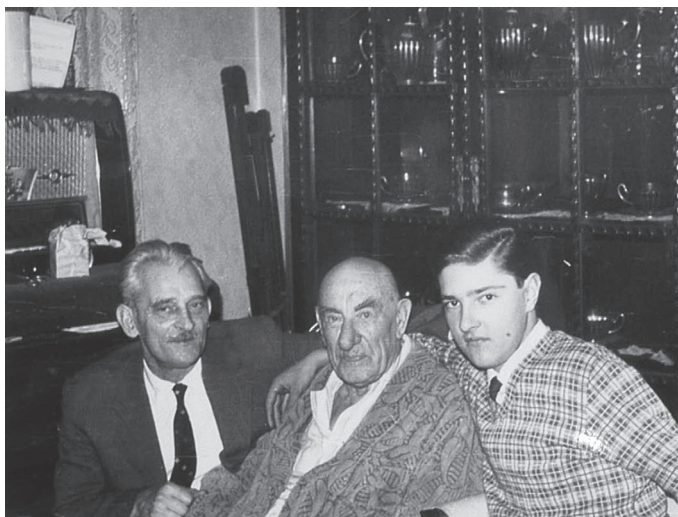
Tipary Dezső temetésén csak családtagok voltak jelen, semmiféle hivatalos megnyilvánulás nem volt. Örök nyugvóhelye a Zémann család sírjában van, a Kozma utcai temetőben.

A festő halála után néhány évvel özvegye – földemcsere miatt – költözésre kényszerült. Akkor került a Bajcsy Zsilinszky útra, ahol a szerző 1974-ben találkozott vele. Így vége lett a majd három évtizedes, szépen induló, majd sok keserűséget is hozó Baross téri életnek. Bözsi néni 1985-ben halálozott el. Testvére, Zémann István volt az örököse, aki Soósné édesapja. Így kerültek az egykori Baross téri szép bútorok, a nagy könyves szekrény tele könyvekkel és egy komód is hozzájuk. A fáma szerint a könyvszekrényt Tipary Dezső egy aukción vette.

Kárpáti István lányánál, Anikónál (a festő dédunokája) vannak a nagyméretű olajképek, (*katalógus szám 71, 72.*) amelyeken – 1918-ban! – amikor a festő még nem tudhatta, hogy két év múlva nekik fogja örökbe adni a gyerekeit – Gebhardt Imrét és feleségét Vasadi Saroltát festette le.

*Tipary Dezső, önarcképe előtt ülve
Tipary László felvétele*

A 80. születésnapon. Balra veje, Kárpáti Béla, jobbra a legkisebb unoka, Kárpáti János.

*Tipary Dezső végső nyughelye Budapesten,
az Újköztemetőben, a Zémann családi-sírban*

TIPARY DEZSŐ MŰVÉSZETÉNEK ELEMZÉSE

Az összegyűjteni és katalogizálni sikerült 180 alkotás szerény méretű áttekintésre ad lehetőséget.

Újra érdemes hangsúlyozni, csak olyan művek szerepelnek a katalógusban, amelyeket személyesen láthattam, vagy megbízható katalógusok, közöltek pontos adatokkal. Sajnos sok mű, amelyek régi kiállítási katalógusokban nyerne említést, nem kerülhettek be az oeuvre-katalógusba, mert méreteik nem ismertek, és így nem azonosíthatók. Illetve beillesztettünk néhány – fotók, újságreprodukciók és az internet alapján megismerhető alkotást is, annak ellenére, hogy méreteik esetleg nem ismertek, de a reprodukciók alapján az azonosítások egyértelműek. A művek címei sem adnak jó eligazodási támpontot, mert ahogy katalógusunkból is kitűnik, egy-egy kép újra megjelenése általában új címek alatt történt.

Ami egyáltalán nem gyakori a festőművészeknél, Tipary szinte valamennyi képét szignálta, még pedig szépen olvashatóan, jellegzetes és évtizedek alatt sem változó névkiírással. Viszont módomban volt látni egy mappát a hagyatékából, tele vízfestményeivel, s egyik sem volt szignálva. Más művészekhez hasonlóan (például Czóbel Béla) talán ő is azt az utat követte, hogy csak akkor szignált, amikor a mű kikerült a kezei közül? – Ez bizony igen jó dolog a későbbi hamisítások miatt! Ami további könnyebbséget jelent Tipary esetében, hogy sokszor adott meg évszámot is.

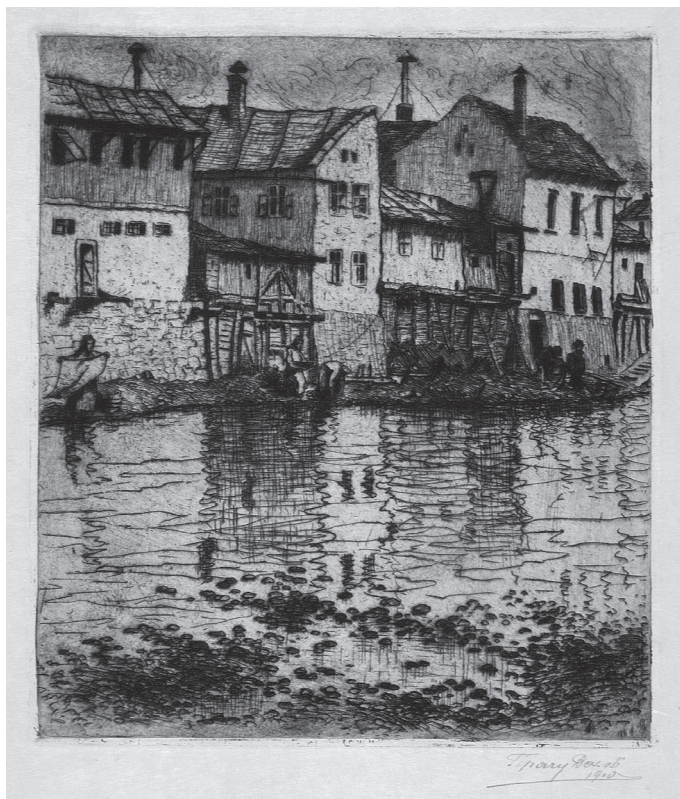
A fellelt képek között a legkorábban keletkezett mű a Lovaskocsi című, (*katalógus szám 1.*) melyet 19 évesen festett, tehát még főiskolás volt. Nehezen el-

képzelhető, hogy a fővárosban tanuló főiskolás ekkor közvetlenül találkozhatott ezzel a paraszti témával, talán inkább falusi életének emlékezetére hagyatkozott. Aláírása még nem olyan jellegzetes és kiforrott, mint a későbbiekben mindig.

Az 1907-ben keletkezett rézkarcra olyan fontos lehetett a festő számára, hogy a lapot – a jelenlegi tulajdonos keresztlányja szerint – Tipary egy aukción vásárolta vissza. A hátoldalán valójában látható a Gergely Rt. Művészeti aukció címkéje. A Tipary-rézkarokat szemlélők – tapasztalt, sok évtizede karcolóra gondolhatnak, amit a „Szamospart” és a korábbi oldalakon bemutatottak is jól illusztrálnak.

1908-ból hét sokszorosított grafikai alkotását tudjuk felsorolni. A 21 éves fiatalember nevet szerez-

hetett magának az ezekkel az eljárásokkal készült munkáival, hiszen szerepelt a Nemzeti Szalon grafikai kiállításán, és állami rézkarcdíjban részesült⁴⁸. 1908 májusában, a sok évtizede már nem látható, egykor a pesti belváros Erzsébet téren létezett jelentős kiállítási intézményben, a Nemzeti Szalonban, mesterünktől hat mű szerepelt. Mivel kettő is szentendrei témájú, bizonyítékot nyerünk, hogy a festő-tanonc kilátogatott, az akkor még nem a festők városának mondott településre. A négy rézkarc mellett, két linóleummetszete is a falakon lógott. Utóbbiak között találjuk a

Budai utca címűt (*katalógus szám 10.*), jelezve, hogy ez az eredeti címe a lapnak, s nem a Tabáni utca.

Tipary 21-23 évesen ragyogó szecessziós munkákkal rukkolt ki. Tehát szinte egy időben produkált klasszikus rézkarcokat és az akkor igen modernnek számító, új stílusú alkotásokat. Egyértelműen ilyen szecessziós munkának minősíthető az „Átkelés a hídon” kompozíciója (*katalógus szám 9.*). Az MNG 2005-ben vásárolta meg azt a linóleummetszetet, melyet a dedikálás szerint a 21 éves Tipary, a nála 8 évvel idősebb példakép szecessziós festőnek, Tichy Gyulának ajánlott. Érdekesség, hogy e lapnak a szerző tulajdonában lévő példányát Tipary a keletkezés után 4 évvel, 1912-ben írta alá. Feltételezhetjük, hogy a lap csak akkor került ki a művész kezei közül.

A 2005-ben Miskolcon és 2006-ban a reutlingeni reprezentatív kiállításon bemutatott anyagban a hálas utókor öt művével szerepeltette Tiparyt. A könyv alakban megjelentetett miskolci katalógusban¹⁵⁵ Földi Eszter a „Fa-és linóleummetszés Magyarországon 1904-től 1914-ig” fejezetben írja – ami németül a reutlingeni katalógusban¹⁵⁶ is megjelent:

„Tiparytól csak kevés linóleummetszetet ismerünk, de a „Budai utca” és az „Átkelés a hídon”-ból egyaránt két színvariációt. Mind a két grafika Moll hatását mutatja, mindenek előtt az első (Moll: *Das Therese Krones Haus*, 1903), s variánsaik, a különböző papírokra történő nyomás által más- és más hangulatot idéznek fel. Az „Átkelés a hídon” nagy, finoman kidolgozott tájrészei Olgyai tájformálására emlékeztetnek. A nyomat-variánsok a különböző papírok és az alig eltérő színek révén eltérő hatásúak: a sárga papírra nyomott változat nyugodt, harmonikus jelenet, mely érzé-

155 A modern magyar fa- és linóleummetszés, 1890-1950, Miskolci Galéria 2005. június 3. – szeptember 8., A Miskolci Galéria könyvei 22. 2005.

156 In *Ruhigen Wasser, Holz- und Linolschnitte des Ungarischen Jugendstils*, Stadt Reutlingen, 2006., Städtisches Kunstmuseum Spendhaus Reutlingen, 2006. Nov. 18. – 2007. Jan. 28.

keny színhatásával az Olygai-iskola grafikáira támaszkodik. Az indigószínű papír, a háttérben élénk türkizszínű csíkokkal – izgatott, expresszív összbenyomást közvetít. A harmadik Tipary-lap, a japán stílusnak megfelelő formájú linóleum-metszet, a „Csónakok a parton” (katalógus szám 8.), kissé bizonytalan vonalvezetést mutat fel, de különösen az ég kék felülete által összehatásában lebilincselő”.

A katalógusunkból is kitűnik, hogy ugyanazon linó-metszetről nem csak eltérő színű papírokra készítettek nyomtatásokat, de azok mind különböző nagyságúak voltak. A néhány mm különbségek nem mérési pontatlanságok, hanem az ezen eljárások technikai körülményeiből adódnak. A ma művészettörténészei olyan jelentősnek tartják ezeket a lenyomatokat, hogy az említett kiállításokon szándékosan bemutatták a művek mindkét példányát.

Az 1942-ben megrendezett „Az Országos Magyar Képzőművészeti Főiskola Grafikai Gyűjteményének 1. kiállítása”-n Olygai korai tanítványainak munkáit vonultatta fel. Zsákovics Ferenc⁵⁸ eleveníti fel az eseményt, s így ír: „A klasszikus mélynyomással készített lapok mellett nagyon fontosak Conrad Gyula, Edvi-Illés Jenő, Kozma Lajos, Márton Ferenc, Székely Andor, Tichy Gyula és Tipary Dezső dekoratív felfogású egy- és több színnyomású linóleum-metszetei.”

A szecesszió, vagy jugendstil stílus jegyeit hordozza a Tipary életműben egyediként talált poszter is. Feltehetően a Táltos kiadótól kapott megbízást a festő, az új könyvek reklámozására.

Tipary sokszorosított grafikai tevékenységét így értékeli Farkas Zoltán 1911-ben: „Erdőssy Béla¹⁵⁷ karczai (sic!) is figyelemreméltóak, valamint Tipary Dezső város-

részletei is, de karczaiknál még érdekesebbek linóleum-metszeteik”.¹⁵⁸

Elek Artúr több mint két évtizeddel későbbi summázása¹⁵⁹ sajnálatát fejezi ki, hogy – másokkal együtt – Tipary is elhagyta a szépen prosperáló grafikai

157 Erdőssy Béla (1871-1928). Festő, grafikus, a Képzőművészeti Főiskola tanára is volt. A Művészeti Lexikon szerint: „Különösen a rézkarc és a színes linó-metszet terén tűnt ki”.

158 Farkas Zoltán: A grafikusok, aquarell- és pasztellfestők a Nemzeti Szalonban, Vasárnapi Újság 58. évf. 13. sz. 1911. március 26. 252 o.

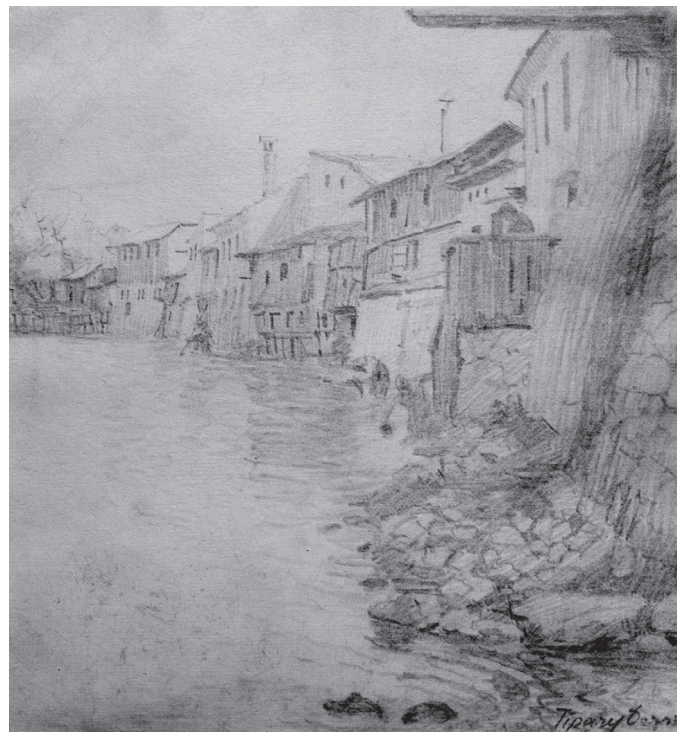
159 Elek Artúr: Az újabb magyar grafikai művészet, Magyar Művészet 1937. XIII. évf. 201-228.

munkát: „Hiába alakul meg a Magyar Grafikusok Egyesülete (1908) és renndezi kiállításait, a rajtok szereplő grafikusok jobbára dilettánsok vagy jelentéktelen tehetségű művészek. Tipary Dezső, Bottka Miklós¹⁶⁰, Kővári Szilárd¹⁶¹, Tichy Gyula voltak az Olgyai iskolájából kikerült első nemzedék legtehetségesebb grafikusai. Az egy Tichy kivételével mind hamar letették a vésőt és a karcolóút az ecset kedvéért” majd később: „Első tanítványai közül mégis számos szép fametszetet készített Tipary Dezső és Bottka Miklós”.

1909-ből is szép, sokszor színes grafikákat tudunk összegyűjteni, melyek közül az akkori, magas színvonalú művészeti lapok többet reprodukáltak is. Igazán nem panaszkodhatott a támogatás nélkül prosperáló 21 éves fiatalember! Érdekes, hogy a Tatatóvárosi részlet (katalógus szám 12.) címmel reprodukált képen Tipari aláírást szerepeltetett a Magyar Iparművészet. A szerző tulajdonában lévő példány „Dezső Tipary” aláírása amellezt szólhatna, hogy külföldön készült a linóleummetszet, de talán inkább az itthon készült példányt müncheni tartózkodása alatt ajándékozhatta valakinek. Utána viszont visszakerült Magyarországra, hiszen a használtcikk piacon vettem fillérékéért.

Tipary korai sikeres és értékelt grafikai tevékenységének tükrre, hogy ezen, 1911-ig terjedő időszakából 26 műve van közgyűjteményben. A 100 éve a Szépművészeti Múzeum által vásárolt 9 rézkarca, az MNG létesítésekor átkerült oda, megtartva az eredeti leltári számokat.

A katalógusunk különböző időkből 7 ceruzarajzot is tartalmaz. Ezek közül azért térünk ki az itt bemutatottra, mert vitán felül áll, hogy a finom rajz csak

valahol külföldön készülhetett, legvalószínűbben a művész müncheni időszakában.

Túl a már említett, 1906-ban készült Lovaskocsi-tól, összeállításunkban a második olajfestmény a „Szántás” 1910-ből (katalógus szám 25.). Lehetséges, hogy bajor földön készült, de lehet, hogy – mivel a négy év nem volt folyamatos ott tartózkodás – itthon festette.

Az 1911-es évet is sokszorosított művei jellemzik, de a MKE-ben őrzött Rőzsehordó „egy az egyben” jelenik meg, a 2007-ben a Nagyházi Galériában feltűnt, erre az évre datált „Hazafelé” olajfestményén (katalógus szám 38.). Ebből az évből származik a napsugaras,

160 Bottka Miklós (1876-1941). Festő és grafikus. 1908-tól állította ki a sokszorosító grafika különböző eljárásaival készített lapjait. A Képzőművészeti Főiskolán az ábrázoló geometria tanára volt.

161 Kővári Szilárd (1882-1916). Festő és grafikus. A főiskola elvégzése után Szolnokon, Párizsban, majd Kassán működött.

világos képe, a szignó alapján egyértelműen külföldön készült „Dorfteil” is (katalógus szám 39.).

Visszaemlékező könyvében, a 107. oldalon olvashatjuk Lyka Károlytól: „Tájképfestő lett Tipary Dezső, főképp városképeket állított ki.”¹⁶² Ehhez képest számomra legalább is furcsa, hogy a nagy Lyka Károly által írt és 1956-ban kiadott visszaemlékezése, ami tulajdonképpen folytatása az előbbi kötetének, s címe Festészetünk a két világháború között – nem említi Tiparyt, noha sikeres működése inkább erre az időszakra esett.¹⁶³ Persze olyan nagy nevek, mint mondjuk Egry, Szőnyi abszolút kihagyhatatlanok, de a nagy többségből mindig esetleges, hogy például egy ilyen összefoglaló mű kit említi. 192 magyar alkotó neve sorakozik a névmutatóban, köztük (kiemelés tőlem) olyanok, mint Darvassy István, Dex Ferenc, Gálffy Lola, Kegyes József – akik bizonyára minden hozzáértő számára ismeretlenebbek Tiparynál. Soha nem tudjuk meg a valós okot.

Feltehetően az itt következő kis tény még nem szerepelt más forrásban. Soósné birtokában van egy „Emléklap”, melyen Tipary Zrumeckzy Dezsőt ábrázolja, az őt híressé tevő, budapesti állatkerti Madárházzal, melyet Kós Károllyal együtt tervezett. S a metszeten látható dátum: 1917. január 31. megegyezik az építész elhalálozási napjával. Tehát Tipary emléket állított a 33. életévében, tbc-s mellhártyagyulladásban meghalt építésznek, aki grafikus is volt. Furcsa, hogy ez a kultúrtörténeti lap nincsen meg közgyűjteményeinkben.

Zrumeckzy halála alkalmából Schöpflin Aladár írt három bekezdést „A Nyugat” folyóiratban.¹⁶⁴

1917-ben szolgálati feladata lehetett a katonasági arcképek megfestése (katalógus szám 56–62.). Elég merrev alkotások. A három és fél év katonai szolgálatra csupán egy direkt ábrázolása „emlékezik”, a „Háborúban” (katalógus szám 63.), a viláégés utolsó évéből származik. Téli kép, tehát az 1918-as év elején keletkezhetett. Nyáron már Nagybányán találjuk s hazakerülése után készítette el az Angyal utcai portrékat (lásd családi élet). A háború vége felé és közvetlenül

162 Lyka Károly: Festészeti életünk a millenniumtól az első világháborúig., Képzőművészeti Alap, Budapest, 1953.

163 Lyka Károly: Festészetünk a két világháború között, Képzőművészeti Alap kiadóvállalata, Budapest, 1956.

164 Schöpflin Aladár: Zrumeckzy Dezső, Nyugat 1917. 4. szám Figyelő.

utána, számos hagyományos stílusú, leginkább tájat ábrázoló olajfestmény került ki a keze alól.

Tipary grafikai, majd a nagybányai stílusú képei után az alkotó módszere teljesen megváltozott – nyilvánvalóan a város, a Duna és az itteni természet hatására – beköszöntött az „esztergomi korszak”. A változás eleinte még nem pregnáns. Az egyik fő műve, a Nemzeti Galéria egyetlen olajfestménye Tiparytól, amit 2002-ben vásároltak meg (*katalógus szám 93.*) még a hagyományos stílust jelzi. A nagyméretű alkotás már több mint egy évtizede két alkalommal is szerepelt árverésen, mígnem a harmadik aukció után került közgyűjteménybe. Az aukciója után Kieselbach szerepelteti is az alkotást, a magyar festészetéről kiadott reprezentatív válogatásában⁶, de könyvünk számos bizonyítéka alapján lehetetlen, hogy a jellegzetes esztergomi sétányt ábrázoló művet Tipary odatelepedése, tehát 1922–23 előtt festette volna, vagyis meghatározása: „1910-es évek” – téves. A képgalériánkban a szomszédos kép hasonlatos a fentihez, az Esztergomban őrzött alkotáson a Nagy-Duna sétányt láthatjuk a Prímás sziget felől.

A Duna, a rajta átívelő Mária Valéria híd, a Bazilika és a kis Duna ábrázolása során Tipary lassan eltávolodott a nagybányai stílustól és egyre könnyedebb, légiesebb lett, halványabb színeket használt, ami eleinte az olajképeken is meglátszott, de aztán a vízfestményeken és vegyes technikájú alkotásokon még inkább kidomborodott.

Patonay Jánosnénál, az esztergomi gyermekgyógyászati osztályvezető főorvos özvegyénél több Tipary kép is látható. A két pasztell kép családtagokat ábrázol, és a 30-as évekből származnak. Az egyiken

Patonay főorvos Ilona nevű testvérét (*katalógus szám 154.*), a másikon Irén testvérenek kisfiát, Willy-t, teljes nevén Van den Hurgh-ot (*katalógus szám 162.*) örököltette meg festőnk. Ezek a képek biztosan Budapesten készültek, és Patonayék magukkal hozták őket Esztergomba, amikor 1944-ben ide költöztek. S csak ezután jutottak hozzá Tipary korábbi, esztergomi képeihez. Az egyik vízfestmény különleges, érdekes, az esztergomi városképen egy korabeli hirdetőoszlop ábrázolódik, s a háttérben a Bazilika látszik.

Szerény katalógusunk 1926-ból is több pasztell képet mutat be, melyek nem csak a technikában különböznek a megelőzőekben keletkezettektől, hanem expresszív, helyenként futurisztikus stílusjegyeket hordoznak. Biztosra vehetjük, hogy ennek előidézője Scheiber Hugó esztergomi tartózkodása és Tiparyra tett festészeti hatása lehetett. Érdemes feleleveníteni, hogy Scheiber már 1921-ben találkozott Herwarth Waldennel, a berlini avantgárd művészek vezetőjével, aki 1924-ben a mozgalom lapjában, a *Sturmban* írt is Scheiberről, és ezekben az években ebben a művészeti lapban Scheiber művei többször meg is jelentek¹⁶⁵, majd 1926-ban New Yorkban szerepelt kiállításukon. Milyen érdekes lenne tudni pontosan miket mesélt Scheiber a többieknek Esztergomban a berlini művészeti életről?!

Az esztergomi tartózkodások, és Scheiber Hugó futurisztikus elemeinek átvétele, néhány 1926-os alkotásban csúcsonyul ki (*katalógus szám 120–123.*). Nem lehet véletlen, hogy van köztük, amelyik KUT kiállításon szerepelt, a „Konstruktív táj” pedig múzeumban látható. Nem letagadható, hogy a hatás nem csak Tiparyt érte el: Einczingernek a róla összeállított

165 Darany Georges: Hugo Scheiber Leben und Werk, Inter Art Galerie, Basel, 1982.

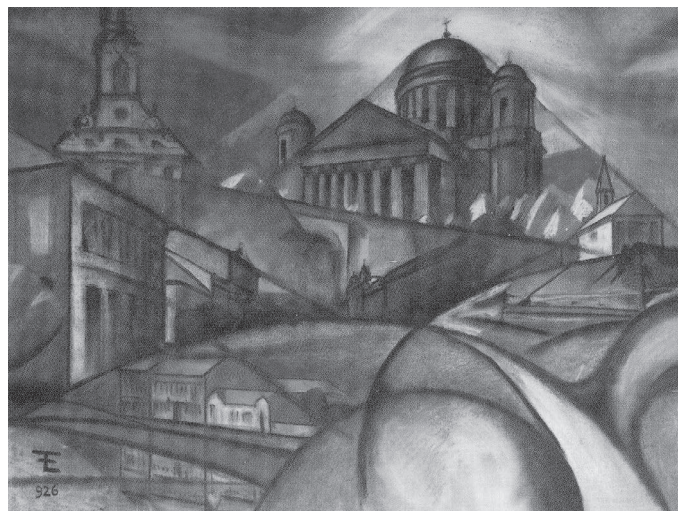
kötet¹⁶⁶ címlapján látható, szintén 1926-os képe, a hármuk azonosulását fejezi ki.

S e helyen érdemes még egyszer visszautalni a szakavatott ítész Rabinovszky Máriusz véleményére, mely 1929-ből származik,¹⁶⁸ ahol éppen Tipary 1926-os kiállított képe kapcsán dicséri meg a festőt, a mindenek fölé helyezett geometrikus elv miatt.

Örömteli, hogy a példamutató lokálpatriotizmus jegyében, a hálás utókor nem felejt el Tipary esztergomi működését és helyet kapott egy emlékező kiállításon,¹⁶⁷ illetve a legjelesebb helyi gyűjteményben,¹⁶⁸ és természetesen a megyében működött művészekről összeállított lexikonban.¹⁶⁹

Következő korszakának az Esztergom-utánit tartjuk, amikor ki tudja milyen okból, a harmincas évektől, szinte kizárólag könnyed, odavetett vízfestményeket, esetleg pasztell műveket láthatunk tőle. Az új tájegység, mely ilyen típusú műveihez a témát szolgáltatta, Remetehegy és környéke a fővárosban. Igaz, ha arcképet kellett festeni, azokat is megoldotta, kitűnő mesterségbeli tudással jellemezhetőek pasztell alkotásai.

Különlegességnek számít, sok klasszikus magyar művész képei között Tipary egyik alkotásának felhasználása

Einczinger Ferenc: Esztergomi séta 1926

nálása irodalmi analógiaként. 2006-ban Tóth Csaba festőművész Szombathelyen kiállítással jelentkezett: 46 interpretáció sorakozik fel a „Cézanne hatása a magyar festészetre 1905–37 között” bemutatón, melyet szép tartalmú katalógus is megörökített.¹⁷⁰ Minden idézett képet egy József Attila idézet analógiájára használ fel. Kieselbach Tamás nagy válogatásából⁶ kölcsönzött Tipary művet, a „Sétáló pár gesztenyesoron”-t, „Az én apám, az én anyám” illusztrálására tartotta alkalmasnak, a recordatio (emlékezés) megjegyzéssel.

166 Zsembery Dezső: Einczinger Ferenc festőművész 1879–1950, Keresztény Múzeum, Esztergom, 2005.

167 „Töredékek”. Babits Mihály művészbarátai Esztergomban (1924–1941), Dorogi Galéria. 2003. október 3-17.

168 Kovács Lajos: A gyűjtő önarcképe, Beszélgetés Zsembery Dezső műgyűjtővel, Új Forrás, Tatabánya, 32. évf. 2000. 5. szám.

169 Kaposi Endre: Kislexikon, in: Art Limes. 2008. 2., Képzőművészek Esztergomban a 20. században. 63. o.

170 „Homage á Cézanne”, Cézanne hatása a magyar képzőművészetre 1905-37 között, Tóth Csaba interpretációi, Szombathelyi Képtár 2006.

Ennek a könyvnek nem kiemelt célja a Tipary-képekkel, mint kereskedelmi objektumokkal foglalkozni. Viszont láthattuk, hogy az örvendetesen kivirult hazai műkereskedelem a fóruma, a 6-8 évtizeddel ezelőtti művek felbukkanásának. Nyilvánvalóan a nem aukciós, tehát üzleti forgalomban is tetten érhető lennének a vizsgált festőművésztől alkotások, de ennek felderítésére semmiféle módszer nem létezik.

Már fentebb említettük, hogy az első Tipary-kép árverésére, először a BÁV-nál 1982 decemberében került sor. Akkoriban még nem voltak konkurens árverező-házak. A monopol-helyzetben lévő állami vállalat évi három művészeti aukciójára, a teljhatalommal bíró Nagy György becsüs válogatta ki a képeket felvételre. Nem tudjuk, hogy addig kínáltak-e felvételre Tipary művet, minden esetre a főbecsüs ettől a festőtől ekkor méltóztatott először felvenni képet árverésre. Egy debütálás akkoriban mindig eseménynek számított. Nos, a „Csendélet” 3500 Ft-ért nem kelt el. 1989-ig még két alkalommal került kalapács alá Tipary-mű a BÁV aukciókon, de abban az évben már a Műgyűjtők Galériája is árverezte festőnk munkáját (*katalógus szám 113.*). Az azóta eltelt két évtized alatt még 90-szer árvereztek Tipary alkotást. Mivel a festő egy-egy műve többször is szerepelt, az összesen 94 hazai és 3 külföldi alkalom lényegesen kevesebb kép forgalomba kerülését jelenti. Több alkalommal is előfordult, hogy egy-egy Tipary alkotás két alkalom-

mal is kalapács alá került, de három mű háromszor is szerepelt (*katalógus szám 67., 93. illetve 99.*). A gyakorisági listát a Nagyházi Galéria vezeti az Abigail Galéria előtt.

Az elég élénk hazai műkereskedelmi érdeklődés mellett érdekességnek számít, hogy három ízben külföldi árverésen is felbukkantak Tipary képek. 2005-ben Luzernben, 2007-ben Münchenben és 2009-ben Genfben szerepelt Tipary az aukciókon (*katalógus szám 90., 32. illetve 42.*). Megemlíthető, hogy a két svájci árverés közül az egyik esetben, az árverés után kevesebb, mint egy évvel hazai árverésre „érkezett” meg a kép, míg a másik esetben 18 évvel a hazai szereplés után árverezték külhonban a képet.

A festmények, grafikák körében igen fontos a hitelesség. Közismert, hogy már több mint két évtizede, garmadában gyártanak például Kádár és Scheiber képeket, de mint mondják, „mindenkit hamisítanak”. Katalógusunkban szinte egészen biztos, hogy minden Tipary-mű valódi, de az újabban megjelent képeinél az ő esetében sem tehető az eredetiség száz százalékosra.

A hazai árákról e helyen talán nem beszélünk. Az idevágó lajstromok^{171, 172, 173} elégséges adatokkal szolgálnak az érdeklődők számára. Érdemes viszont megjegyezni, hogy a (helyes 1967-es elhalálozási dátumot használó) nagy nemzetközi portál, a www.artnet.com 12 eladott Tipary művet listáz, tehát a jelentős magyarországi árverési eredményeket is figyelembe veszi.

171 Festmény Aukciós Index 1957–1977, BÁV Rt., Budapest, 2000.

172 Magyar Aukciós Index 1980–1990, 1991–1997, 1997–2002, Edition Dutka, Budapest.

173 Csányi Beáta (szerk.) – Dr. Lovas Dániel: Magyar aukciós kézikönyv DecoArt Könyvek, Budapest, 2005–2009.

TIPARY MŰVEK ELŐFORDULÁSA AZ ÁRVERÉSEKEN _____

HELY	ALKALOM
Nagyházi Galéria	16
Abigail Galéria	15
BÁV	13
Kieselbach Galéria	13
Galerie Blitz	7
Belvedere Szalon	6
Műgyűjtők Galériája	6
Belvárosi Aukciósház (Dunapart)	5
Mű-terem Galéria	4
ARTE Galéria	3
Polgár Galéria	2
Almárium Galéria	1
Július Art Galéria	1
MissionArt Galéria	1
Szalóky Galéria	1
Külföldön	3
Összes alkalom	97

(a katalógusba elsősorban csak azok az alkotások kerültek bele, amelyek a méret, anyag és jelzés alapján egyértelműen azonosíthatók voltak. De szerepeltetünk néhány olyan művet is, melyek ezekkel az azonosítókkal nem rendelkeznek, de ismert a reprodukciójuk és így nem téveszthetők össze másik alkotással)

Rövidítések:

BÁV = Bizományi Áruház Vállalat

HTM = Hadtörténeti Múzeum

J. = jelzés

J. n. = jelzés nélkül

j. l. = jobbra lenn (és értelemszerűen)

b.= bal, k.= középen, f.= fenn)

ltsz. = leltári szám

Mgt. = magántulajdon

MKE = Magyar Képzőművészeti
Egyetem

MNG = Magyar Nemzeti Galéria

MTA = Magyar Tudományos
Akadémia

Repr. = reprodukálva

u.a. = ugyanaz

1. Lovaskocsi / 1906 (1. kép)

Olaj, vászon, kartonra ragasztva

26 x 35 cm

J.: j.l. Tipary Dezső 1906

Nagyházi Galéria, 42. festményárverés

1999. december 1. (391. tétel)

2. Fa / 1907 (60. oldal)

Rézkar, papír, 12 x 14,5 cm

J.: j.l. Tipary Dezső 1907

Mgt. Budapest

u.a.

ARTE Galéria, 37. Grafikai aukció,

2009. április (3. tétel)

3. Fák / 1908

Rézkar, papír, 27,3 x 22 cm

J.: j.l. Tipary Dezső 1908

MKE leltári szám: 117

4. Fák a patakparton / 1908

Rézkar, papír, 23 x 29 cm

J.: j.l. Tipary Dezső 1908

MKE leltári szám: 118

5. Tükörbe néző akt / 1908 (21. oldal)

Szén

J.: j.l. Tipary Dezső 908

MKE-ben őrzött fotó alapján

6. Atyám (Olvasó férfi) (55. oldal)

Litográfia, 16,7 x 10,4 cm, J.n.

MKE leltári szám: 1585

7. Sínek mentén

Rézkar, papír, 14,5 x 19,5 cm, J.n.

MKE leltári szám: 1586

u.a.

Gyártelep a sínek mellett
(címváltozat) / 1908

J.: j.l. Tipary Dezső 908

ARTE Galéria, 24. Grafikai aukció

2006. április 21. (215. tétel)

8. Csónakok a parton / 1908 (2. kép)

Színes linóleummetszet, 15 x 14 cm

J.: j.l. Tipary Dezső 908

Kiállítva: A Mintarajztanodától

a Képzőművészeti Főiskoláig

MKE Barcsay terem

2001. november 29 – 2002. január 8.

Kiállítva és repr.: In Ruhigen Wasser

Holz- und Linolschnitte des

Ungarischen Jugendstils Städtisches

Kunstmuseum Spendhaus Reutlingen

2006. november 18 – 2007. január 28.

MKE leltári szám: 1591

9. Átkelés a hídon (3. kép)

Színes linóleummetszet, papír

31,5 x 26,5 cm, J.n.

Kiállítva: A Mintarajztanodától

a Képzőművészeti Főiskoláig

MKE Barcsay terem

2001. november 29 – 2002. január 8.

Kiállítva és repr.: In Ruhigen Wasser

Holz- und Linolschnitte des

Ungarischen Jugendstils Städtisches

Kunstmuseum Spendhaus Reutlingen

2006. november 18 – 2007. január 28.

MKE leltári szám: 1592

u.a.

Színes linóleummetszet, lila papír

31,7 x 26,7 cm

J.: j.l. Tipary Dezső 908

J.: b.l. Tichy Gyula úrnak tisztelettel

Kiállítva és repr.: Ruhigen Wasser

Holz- und Linolschnitte des

Ungarischen Jugendstils Städtisches

Kunstmuseum Spendhaus Reutlingen

2006. november 18 – 2007. január 28.

MNG leltári szám: G. 2005. 6.

u.a. (4. kép)

Színes linóleummetszet, papír

31 x 26,2 cm

J.: j.l. Tipary Dezső 912

Kiállítva: Grafikák, fotók, érmek

ismeretterjesztő célú bemutatása

DOTÉ Mini Galéria, Debrecen,

2003. november 8 – 21.

Szerző tulajdona

10. Tabáni utca / 1908

Színes linóleummetszet, papír

30,3 x 21,3 cm

J.: j.l. Tipary Dezső 1908

Kiállítva: In Ruhigen Wasser

Holz- und Linolschnitte des

Ungarischen Jugendstils Städtisches

Kunstmuseum Spendhaus Reutlingen

2006. november 18 – 2007. január 28.

MKE leltári szám: 1593

u.a.

Budai utca (címváltozat) (5. kép)

Színes linóleummetszet,

szürkés-zöld papír, 30 x 21 cm

J.: j.l. Tipary Dezső 908

Kiállítva: In Ruhigen Wasser Holz- und

Linolschnitte des Ungarischen

Jugendstils Städtisches Kunstmuseum

Spendhaus Reutlingen

2006. november 18 – 2007. január 28.

Repr.: Művészet szerk. Lyka Károly

VIII. évf. 1909.

Műmelléklet a 211. o.

MNG leltári szám: 1908-97

11. Patakpart / 1908

Olaj, vászon, 50,5 x 53 cm

J.: j.l. Tipary D. 1908

Műgyűjtők Galériája, 7. Képauciója

1990. december (107. tétel)

12. Tatatóvárosi részlet / 1909

Színes linóleummetszet

Repr.: Magyar Iparművészet 1909.,

109. o. 144. Tipari (!) Dezső

u.a. (6. kép)

Színes linóleummetszet, papír

30,2 x 26 cm

J.: b.l. Dezső Tipary 1909

Szerző tulajdona

u.a.

Kis fahídon álldogáló (címváltozat)

Színes linóleummetszet, papír

30,5 x 27 cm

J.: j.l. Tipary Dezső

Nagyházi Galéria, 53. festményárverés

2000. szeptember 27. (111. tétel)

u.a.

Hídon álló asszony (címváltozat)

Színes fametszet (téves meghatározás!!)

31,5 x 27, 5 cm

ARTE Galéria, 27. Grafikai aukció,

2007. március 9. (243. tétel)

13. Templom / 1909

Grafit, papír, 28,6 x 25,3 cm

J.: j.l. Tipary Dezső 1909

MNG leltári szám: F. 77.99

14. Gyártelep / 1909

Rézkarca, papír, 14,0 x 19,0 cm

J.: b.l. Dezső Tipary 1909

J.: b.l. Heinz Wetteroth München

MNG leltári szám: 1909–2997

15. Bárkák / 1909

Rézkarca, papír, 27,2 x 19,6 cm

J.: j.l. Tipary Dezső 1909

MKE leltári szám: 1587

16. Szénagyűjtők / 1909

Ceruzarajz

J.: j.l. Tipary Dezső 1909

Repr. Művészet IX. 1910., 233. o.

17. Nyírfák / 1910 (22. oldal)

Rézkarca, japán papír, 35 x 29 cm

J.: j.l. Tipary Dezső 1910

Repr. Vasárnapi Újság

1910. május 8., 392. o.

MNG leltári szám: 1911-80

18. Müncheneri részlet / 1910

Rézkarca, papír, 29 x 39 cm

J.: j.l. Tipary Dezső 1910

MNG leltári szám: 1911-81

19. Szamospart / 1910 (61. oldal)

Rézkarca, papír, 29 x 25 cm

J.: j.l. Tipary Dezső 1910

MNG leltári szám: 1911-82

- u.a.*
Mosás a folyóparton (címváltozat)
 Rézkarc, papír, 31 x 25,5 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső
 Belvedere Szalon, Grafika aukció,
 2005. március 19. (37. tétel)
- 20. Hajójavítás / 1910 (22. oldal)**
 Rézkarc, japán papír, 27,5 x 29,7 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső 1910
 MNG leltári szám: 1911-83
- 21. Monostor / 1910**
 Rézkarc, japán papír, 30,2 x 29,3 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső 1910
 MNG leltári szám: 1911-84
- 22. Óbudai részlet / 1910**
 Rézkarc, japán papír, 23,3 x 29,3 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső 1910
 MNG leltári szám: 1911-85
- 23. Tópart / 1910**
 Rézkarc és aquatinta, papír,
 10 x 13,5 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső 1910
 MNG leltári szám: 1911-86
- 24. Tűz / 1910 (23. oldal)**
 Ceruzarajz
 J.: j.l. Tipary Dezső 1910
 Repr.: Művészet X. 1911., 217. o.
- 25. Szántás / 1910 (7. kép)**
 Olaj, vászon, 60 x 70 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső 1910
 Abigail Galéria, 10. festményárverés
 2004. szeptember 23. (129. tétel)
 Szerző tulajdona
- 26. A Táltos Kiadó Vállalat Ujkönyvei, 1910 (62. oldal)**
 Litográfia, 95 x 63 cm
 J.: j.f. Tipary Dezső
 Vintageposters Galéria honlap
- 27. Fatörzs házakkal**
 Rézkarc, papír, 12 x 14,5 cm
 J.: j.l. Tipary D.
 MKE leltári szám: 116
- 28. Szénagyűjtés**
 Rézkarc, 52 x 42 cm
 J.: j.l. Tipary
 Postatakarékpénztár 37. Árverés
 1927. (685 sz.)
- 29. Városrészlet**
 Rézkarc, 65 x 45 cm
 J.: j.l. Tipary
 Postatakarékpénztár 57. Árverés
 1931. (545 sz.)
- 30. Városrészlet**
 Rézkarc, 46 x 63 cm,
 J.n.
 Postatakarékpénztár 61. Árverés
 1932. (857 sz.)
- 31. Hajók a kikötőben**
 Rézkarc, 33 x 46 cm,
 J.n.
 Postatakarékpénztár 72. Árverés
 1934. (72 sz.)
- 32. Motiv aus der Au in München (8. kép)**
 Vegyes technika, papír, 32 x 35 cm
 J.: hátoldalon D. Tipary
 Zezschwitz Auktionshaus, München
 2007. június 4., (62. tétel) von
 ZEZSCHWITZ Kunst und Design
 Auktionen, München tulajdona
- 33. Utcarészlet / 1911**
 Rézkarc, 28,7 x 38,6 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső, 1911
 MNG leltári szám: 1955-4325
- 34. Tóparton / 1911**
 Rézkarc, papír, 10,2 x 13,4 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső 1911
 MKE leltári szám: 119
- 35. Folyópart híddal / 1911**
 Rézkarc, papír, 23,2 x 19,8 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső 1911
 MKE leltári szám: 1588
- 36. Patak parti fák alatt / 1911**
 Rézkarc, papír, 35,5 x 29 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső 1911
 MKE leltári szám: 1589
- 37. Rőzsehordó / 1911**
 Rézkarc, papír, 30,3 x 28,7 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső 1911
 MKE leltári szám: 1590
- 38. Hazafelé / 1911 (9. kép)**
 Olaj, vászon, 58 x 68 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső 1911
 Nagyházi Galéria, 138. aukció
 2007. május 16. (436. tétel)
 Szerző tulajdona
- 39. Dorfteil / 1911**
 Olaj, karton, 43 x 40 cm
 J.: j.l. D. Tipary 1911
 Ungarische Kunstmesse, Baden bei
 Wien 16. Juli – 16. August 1985

- u.a.*
Verőfényes vasárnap délelőtt (10. kép)
Mű-Terem Galéria, 5. aukció
2000. tavasz (99. tétel)
- 40. Sűrűn beépített patakpart (63. oldal)**
Ceruza, papír, 22,5 x 21 cm
J.: j.l. Tipary Dezső
Mgt. Budapest
- 41. Tópart (11. kép)**
Vízfestmény, papír, 36 x 26,5 cm
J.: j.l. Tipary Dezső
Hátoldalán német nyelvű felirat
Belvedere Szalon, Grafika, festmény
kamara aukció
2005. szeptember 17. (151. tétel)
- 42. Tóparti jelenet**
Olaj, vászon, 48,5 x 46,5 cm
J.: k.l. Tipary D.
Műgyűjtők Galériája, 9. Képaupciója
1991. december 13. (58. tétel)
- u.a.*
Baigneuses
Olaj, vászon, 47 x 45 cm
J.: k. l. Tipary D.
Koller Auktionen, Genf
2009. május 17. (34. tétel)
- 43. Vasárnap délután (12. kép)**
Olaj, vászon, 63,5 x 67,5 cm
J.: j.l. Tipary D.
Nagyházi Galéria, 95. aukció
2003. május 14. (257. tétel)
- 44. Nagybányai táj / 1912 (13. kép)**
Olaj, vászon, 64,5 x 75 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1912
Belvedere Szalon, 17. Művészeti aukció
2007. szeptember 29. (95. tétel)
- 45. Boglyák Nagybányán / 1912 (14. kép)**
Olaj, vászon, 60,5 x 69 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1912 Nagybánya
Kieselbach Galéria, Őszi aukció
2007. október 16. (147. tétel)
- 46. Átkelés a Zazaron (15. kép)**
Olaj, vászon, 51 x 61 cm
J.: j.l. Tipary Dezső
Belvedere Szalon, 5. Művészeti aukció
2004. szeptember 18. (135. tétel)
- 47. Erős Egon ex librise (28. oldal)**
J.: b.l. TD mesterjegy
Repr.: A gyűjtő 1913. 37. o.
- 48. Erős Lilly ex librise (28. oldal)**
J.: j.f. TD
Repr.: A gyűjtő 1913. 46. o.
- 49. Sétakocsikázás**
Olaj, vászon, 59,5 x 86 cm
J.: b.l. Tipary Dezső
Abigail 24. festményárverés
2009. május 10. (166. tétel)
- 50. Nagybánya / 1916 (16. kép)**
Olaj, vászon, 81 x 85 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1916
Kieselbach Galéria, Őszi aukció
2007. október 16. (87. tétel)
- 51. Kazal / 1917 (17. kép)**
Olaj, vászon, kartonra ragasztva
45 x 56 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1917
- BÁV 62. Művészeti aukció
1983. december 4. (275. tétel)
Szerző tulajdona
- 52. Táj / 1917 (18. kép)**
Olaj, vászon, 45 x 53 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1917
Galerie Blitz, 8. aukció
1997. április (148. tétel)
- 53. Faluvége / 1917**
Olaj, karton, 46 x 58 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1917
Belvárosi Aukciósház
1997. május 12. (18. tétel)
- 54. Zrumeczky Dezső / 1917 (64. oldal)**
Litográfia, papír, 40 x 33 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1917
Mgt. Budapest
- 55. Önarckép (19. kép)**
Vízfestmény, papír, 47,5 x 37 cm
Jelezve hátoldalán: „Tipary Dezső
önarcképe”
HTM 9248/Kp
- 56. Gillemot hadnagy / 1917**
Olaj, vászon, 68 x 56 cm
J.: j.l. Tipary D. 1917
HTM 9139/Kp
- 57. Ismeretlen hadapród őrmester / 1917**
Olaj, vászon, 68 x 56 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1917
HTM 9175/Kp
- 58. Ismeretlen zászlós arcképe / 1917**
Olaj, vászon, 68 x 56 cm
J.: j.l. Tipary D. 1917
HTM 5657/Kp

59. **Ismeretlen zászlós / 1917**
Olaj, vászon, 68 x 56 cm
J.: j.l. Tipary D. 1917
HTM 5658/Kp
60. **Ismeretlen hadnagy / 1917**
Olaj, vászon, 68 x 56 cm
J.: j.l. Tipary D. 1917
HTM 5618/Kp
61. **Ismeretlen főhadnagy / 1917 (20. kép)**
Olaj, vászon, 68 x 56 cm
J.: j.l. Tipary D. 1917
HTM 9138/Kp
62. **Ismeretlen tiszt bundában / 1917**
Olaj, vászon, 68 x 56 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1917
HTM 9118/Kp
63. **Háborúban / 1918 (21. kép)**
Olaj, karton, 26,5 x 32,5 cm
J.: j.l. Tipary D. 1918
Nagyházi Galéria, 39. festményárverés
1999. október (336. tétel)
64. **Tavaszi táj (22. kép)**
Olaj, vászon, 44 x 45 cm
J.: j.l. Tipary D.
Nagyházi Galéria 55.
festményárverés
2000. október 10. (96. tétel)
65. **Nyár**
Olaj, vászon, 45 x 45,5 cm
J.: j.l. Tipary D.
Abigail Galéria, 21. festményárverés
2008. május 18. (28. tétel)
66. **Nagybánya / 1918**
Ceruza, papír, 22 x 33 cm
J.: b.l. TD 1918
Mgt. Esztergom
67. **A Kereszthegy szénaboglyával / 1918 (23. kép)**
Olaj, vászon, 55 x 66 cm
J.: j.l. Tipary D. 1918
Mű-Terem Galéria, 1. aukció
1998. ősz (86. tétel)
u.a.
Szénaboglya a Kereszthegy alatt (címváltozat)
Nagyházi Galéria, 39. festményárverés
1999. október (104. tétel)
u.a.
Kereszthegy (címváltozat)
Abigail Galéria, 6. festményárverés
2003. március 20. (25. tétel)
68. **Boglyás erdős, dombos táj**
Olaj, karton, 30 x 40 cm
J.: j.l. Tipary D.
www.netgaleria.ro
69. **Hegyvidéki táj kilométerkövel**
Olaj, karton, 70 x 100 cm,
J.n.
www.netgaleria.ro
70. **Tájkép (24. kép)**
Olaj, vászon, 60 x 70 cm
J.: j.l. Tipary Dezső
Polgár Galéria 86. Művészeti aukció
2008. október 16. (117. tétel)
71. **Gebhardtne Vasadi Sarolta / 1918 (25. kép)**
Olaj, vászon, 100,5 x 93,5 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1918
Kárpáti Anikó tulajdona
72. **Gebhardt Imre (26. kép)**
Olaj, vászon, 100,5 x 93,5 cm,
J.n.
Kárpáti Anikó tulajdona
73. **Csendélet / 1919**
Olaj, vászon, 45 x 65 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1919
BÁV 59. Művészeti aukció,
1982. december 14. (248. tétel)
74. **Műtermi csendélet kék kancsóval / 1919 (27. kép)**
Olaj, vászon, 45 x 54,5 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1919
Kiállítva:
1.) Nyolcak és aktivisták, Kieselbach Galéria, 1999. november 12–21.
2.) Modern magyar festészet legszebb képei, 2003. november 11–28.
Kieselbach Galéria,
Repr.:
1.) Hungarian Modernism 1900–1950 Selection from the Kieselbach Collection Kieselbach Gallery, Budapest, 1999. 95. o.
2.) Kieselbach Tamás: MODERN Magyar festészet 1892–1919, Budapest, 2003. 466. o., Kieselbach Tamás tulajdona
75. **Csendélet / 1919 (28. kép)**
Olaj, vászon, 59,5 x 63,5 cm
J.: j.l. Tipary D. 1919

- Abigail Galéria, 26. festményárverés
2009. december 20. (141. tétel)
- 76. Fiatal férfi portréja / 1919**
Olaj, vászon, 64 x 52 cm
J.: b.f. Tipary Dezső 1919
Mgt. Budapest
- 77. Önarckép / 1920 (29. kép)**
Ceruza, papír, 17,5 x 13,5 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1920
Kiállítva:
1.) Hommage á Ernst Lajos. Válogatás
dr. Virág Péter magángyűjteményéből.
1990. június 25 – szeptember 23.
Szekszárdi Művészetek Háza
2.) Önarcképek (XIX-XX. sz.)
Ernst Lajos gyűjtéséből
Budapest Galéria Kiállítóháza,
1991. február 4 – március 5.
Dr. Virág Péter tulajdona
- 78. Párnák között / 1920 (30. kép)**
Olaj, vászon, 59 x 65 cm
J.: j.l. Tipary 1920
Kieselbach Galéria, 21. aukció
1998. szeptember 25. (77. tétel)
- u.a.*
Merengő (címváltozat)
Olaj, vászon
60 x 65 cm,
BÁV 103. festményárverés
1999. május 20. (375. tétel)
- u.a.*
Ábrándozás (címváltozat)
Abigail Galéria, 9.
- festményárverés
2004. május 20. (102. tétel)
- 79. Út mellett / 1920 (31. kép)**
Olaj, vászon, 95 x 98 cm
J.: b.l. Tipary Dezső 1920
Kieselbach Galéria, 21. aukció
2003. április 17. (168. tétel)
- 80. Séta a parkban (32. kép)**
Olaj, vászon, 58,5 x 64,5 cm
J.: j.l. Tipary Dezső
Kieselbach Galéria, 24. aukció
2003. december 12. (15. tétel)
- 81. Park**
Olaj, vászon, 80 x 80 cm
J.: j.l. Tipary D.
BÁV 78. aukció
1989. május 17. (215. tétel)
- 82. Nagybányai táj / 1921**
Olaj, fa, 23 x 32 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1921
BÁV 84. Művészeti Képaució
1991. május (308. tétel)
- 83. Békásmegyér / 1921**
Ceruza, papír, 22 x 29 cm
J.: b.l. TD 1921. VII. 5
Mgt. Esztergom
- 84. Naszály / 1921 (33. kép)**
Olaj, vászon, 72 x 80 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1921
Nagyházi Galéria,
8. festményárverés
1996. június (154. tétel)
- u.a.*
Folyópart / (címváltozat)
Olaj, vászon, 71 x 80,5 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1924 (hibás!)
Abigail Galéria, 4. festményárverés
2002. szeptember 19. (89. tétel)
- u.a.*
Olaj, vászon, 70 x 80 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1921
Kiállítva: Magyar festmények
1899–1950 a Saphier-gyűjteményből
Szombathelyi Képtár:
2004. július 29 – augusztus 31.
Repr.: Frissítés. A kiállítás katalógusa,
(231. tétel)
- 85. Tehenek a vízparton (34. kép)**
Olaj, vászon, 75 x 100 cm
J.: j.l. Tipary D.
Nagyházi Galéria,
28. festményárverés
1998. november (215. tétel)
- u.a.*
Nagyházi Galéria, 150. aukció,
2008. december 10. (637. tétel)
- 86. Önarckép (téves!)**
Ülő férfi képmása / 1922
Olaj, fa, 63 x 47 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1922
BÁV, 40. Művészeti aukció
2002. április 25. (568. tétel)
- u.a.* (35. kép)
Abigail Galéria, 8. aukció,
2003. november 27. (96. tétel)
Dr. Zsembery Dezső tulajdona

- 87. Férfiportré (36. kép)**
 Olaj, karton, 42,5 x 33,5 cm,
 J.n.
 Kieselbach Galéria, 32. aukció,
 2006. október 17. (62. tétel)
 Kiállítva: László Károly-gyűjtemény,
 Múcsarnok, 1996. (85. kép)
 Repr.: katalógus 107. o.
 László Károly tulajdona
- 88. Szent Margit sziget / 1922 (37. kép)**
 Olaj, vászon, 95 x 125 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső 1922
 Szent Margit sziget
 Hátoldalán első világháborús jelenet
 BÁV aukció Saphier Dezső
 képzőművészeti gyűjteményéből
 1998. szeptember 23. (262. tétel)
- 89. Kikötött uszály (38. kép)**
 Olaj, vászon, 42 x 52 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső 1937 (az évszám
 hibás meghatározás!)
 Nagyházi Galéria, 18. festményárverés
 1997. december (222. tétel)
- 90. Siesta im Schatten der Bäume / 1922**
 Olaj, vászon, 73 x 62
 J.: j.l. Tipary Dezső 1922
 Galerie Fischer, Luzern
 2005. november 9–14. (1207. tétel)
u.a.
Fények / 1922 (39. kép)
 Olaj, vászon, 73,5 x 62 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső 1922 M. Sz.
 Kieselbach Galéria, 24. aukció
 2006. október 17. (5. tétel)
- 91. A Margitszigeti Kisszálló / 1922 (40. kép)**
 Olaj, vászon, 40 x 50 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső 1922
 Július Art Galéria, Művészeti Aukció
 2009. december 6. (105. tétel)
- 92. A ligetben / 1922 (41. kép)**
 Vízfestmény, papír, 35,5 x 25,5 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső 1922
 Nagyházi Galéria, 110. aukció
 2004. október (166. tétel)
- 93. A fasor**
 Olaj, vászon, 120 x 100 cm
 J.: j.l. Tipary D.
 Galerie Blitz, 11. aukció
 1998. április (29. tétel)
u.a.
Fasoron (címváltozat)
 BÁV, 103. festményárverés
 1999. május 20. (393. tétel)
u.a.
Sétáló pár a gesztenyesoron (42. kép)
 Olaj, vászon, 120 x 106 cm
 J.: j.l. Tipary D.
 Kieselbach Galéria, 17. aukció
 2001. december 7. (180. tétel)
 Repr.: Kieselbach Tamás: MODERN
 Magyar festészet 1892–1919
 Kieselbach Galéria, Budapest,
 2003.,494. o.
 MNG Itsz. 2002. 17
- 94. Őszi fasor**
 Olaj, karton, 70 x 50 cm
 J.: j.l. Tipary D.
- Kieselbach Galéria, 37. aukció
 2008. május 23. (20. tétel)
- 95. Az esztergomi bazilika
 a Nagy-Duna sétányról (43. kép)**
 Olaj, vászon, 88 x 80 cm
 J.: j.l. Tipary D.
 Mgt. Esztergom
- 96. Esztergomi részlet / 1923**
 Tus, akvarell, papír, 29 x 43 cm
 J.: b.l. Tipary Dezső 1923
 BÁV, 40. Művészeti aukció,
 2002. április 25. (667. tétel)
u.a.
**Az esztergomi Bazilika látképe
 a Dunáról (címváltozat) (44. kép)**
 Mű-Terem Galéria, 12. aukció,
 2002. tél (14. tétel)
 Repr.: Képgaléria (Esztergom. Kis-Duna.
 1920-as évek címmel)
 In: Art Limes. 2008. 2.
 Képzőművészek Esztergomban
 a 20. században., 63. o.
- 97. A Duna Esztergomnál / 1923 (45. kép)**
 Olaj, vászon, 64 x 80 cm
 J.: j.l. Tipary Dezső 1923
 Kiállítva: Tájképek magángyűjtemé-
 nyekből Bartók '32 Galéria, 1981
 Kiállítva és repr.:
 Vizek partján Magyar klasszikusok
 kiállítása, Siófok, 1981. június 5–27.
u.a.
 Esztergom (címváltozat)
 Kieselbach Galéria 7. aukció,
 1999. március 19., 171. tétel

- u.a.*
Nagyházi Galéria 68. festményárverés
2001. május, 436. tétel
- 98. Olajos János tanár**
Pasztell, papír, 59 x 43 cm
J.: j.l. Tipary D.
Olajos István tulajdona
- 99. Tájkép fákkal / 1923**
Vízfestmény, papír, 28 x 40 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1923
BÁV, 85. Művészeti aukció,
1991. szeptember (165. tétel)
- u.a.*
Dombos táj (címváltozat)
(46. kép)
Vízfestmény, papír, 29,5 x 40 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1923
Abigail Galéria 11. festményárverés
2004. november 25.
- u.a.*
Fák (címváltozat)
Abigail Galéria, 17. festményárverés
2006. december 3.
- 100. Mezőn / 1923**
Vízfestmény, papír, 33 x 40 cm
J.: b.l. Tipary Dezső 1923
Belvárosi Aukciósház,
1995. december 4. (117. tétel)
- 101. Cigánylány / 1923 (31. oldal)**
Rézkarca, 44 x 29 cm
J.: j.l. Tipary D. 1923
Dr. Bartal Ernőné Einczinger Livia
tulajdona
- 102. Belváros a zsidótemplom felől / 1923**
Szén, papír, 30 x 36 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1923
Mgt. Esztergom
- 103. Szérűben**
Pasztell, papír, 28 x 42 cm
J.: j.l. Tipary Dezső
Mgt. Esztergom
- 104. Tanya fák között, szántófülddel**
Vízfestmény, papír, 23 x 35 cm
J.: j.l. Tipary D.
Mgt. Esztergom
- 105. A belvárosi plébánia templom**
Rajz
Repr.: Pesti Napló, 1924. június 8.
- 106. Vak Bottyán Palotája**
Rajz
Repr.: Pesti Napló, 1924. június 8.
- 107. Babits Mihály kilátója**
Rajz
Repr.: Pesti Napló, 1924. június 8.
Repr.: Babits Mihály és művészbáratai
Esztergomban
2008. szeptember 26 – november 24.
Meghívó
- 108. Portrait-tanulmány**
Festmény
Repr.: Színházi Élet 1925. január, 82. o.
- 109. Önarckép**
Repr.: Színházi Élet 1925. január, 82. o.
- 110. Férfi portré / 1925**
(helytelen, mert önarckép) (47. kép)
Pasztell, papír, 43 x 30 cm
- J.: j.l. Tipary Dezső 1925
Galerie Blitz, 3. aukció,
1993. december 17. (5. tétel)
- u.a.*
Pasztell, papír, 46 x 30 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1925
Nagyházi Galéria, 6. festményárverés
1995. december (207. tétel)
- 111. Önarckép**
Szénrajz, papír, 31,2 x 23,4 cm
J.n.
Kiállítva: 20. századi művészet
dr. Gömör Béla gyűjteményéből
(100. tétel)
Kassák Múzeum, Budapest,
1997. szeptember 14 – november 2.
Szerző tulajdona
- 112. Önarckép (48. kép)**
Pasztell, papír, 38,5 x 28,5 cm
J.n.
Kárpáti István tulajdona
- 113. Esztergom / 1925**
Pasztell, papír, 27 x 39 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1925
Műgyűjtők Galériája, 5. képaució
1989. december (93. tétel)
- 114. Esztergomi Dunapart**
Pasztell, papír, 43,5 x 60 cm
J.: j.l. Tipary Dezső
Műgyűjtők Galériája, 7. Képauciója,
1990. december 14. (2. tétel)

- u.a.*
Műgyűjtők Galériája, 19. Képauciója
1995. november 24. (157. tétel)
- 115. Az esztergomi Mária Valéria híd a bazilikával, a párkányi oldalról nézve (49. kép)**
Vízfestmény, papír, 24 x 32 cm
J.n.
Mgt. Budapest
- 116. Esztergom (50. kép)**
Pasztell, papír, 29 x 43,5 cm
J.: j.l. Tipary D. (hátdoldalán ajánlás)
Abigail Galéria 3. festményárverés
2002. május 9. (225. tétel)
- u.a.*
Kieselbach Galéria, 19. aukció,
2002. szeptember 11. (60. tétel)
- 117. Duna menti táj**
Vízfestmény, papír, 36 x 47 cm
J.n.
Postatakarékpénztár, 67. Árverés
1933. (808. sz.)
- 118. Mulatóba igyekvők**
Tempera, pasztell, papír, 31 x 23 cm
J.: j.l. Tipary Dezső
Műgyűjtők Galériája, 7. Képauciója
1990. december 14. (4. tétel)
- 119. Széken ülő férfi (51. kép)**
Pasztell, papír, 57 x 41,5 cm
J.n.
Kieselbach Galéria, 8. aukció,
1999. június 18. (241. tétel)
- u.a.*
Férfi portré
László Károly Gyűjtemény, Veszprém.
Műtárgyjegyzék 153. sz.
- 120. Ülő nő / 1926 (52. kép)**
Pasztell, papír, 60 x 43 cm
J.: j.l. Tipary Dezső, 1926.
Mű-Terem Galéria 12. aukció
(179. tétel)
- 121. Konstruktív táj / 1926 (Esztergomi Kis-Duna) (53. kép)**
Pasztell, papír, 45 x 60 cm
J.: j.l. Tipary Dezső, 1926
Kiállítás:
1.) „A legkedvesebb műtárgyam”
– Művészek és Barátaik Köre
Bartók '32 Galéria, Budapest, 1978.
december 11.
2.) „L'Art en Hongrie 1915–1960”
Galerie Nabert, Geneva
1991. október 23.
Repr.: László Károly Gyűjtemény
Dubniczay palota 2008., 96. o.
László Károly Gyűjtemény, Veszprém.
Műtárgyjegyzék 154. sz.
- 122. Lovas-szán Esztergomban / 1926 (54. kép)**
Pasztell, papír, 42 x 55 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1926
Mgt. Budapest
- 123. Tavasz / 1926 (Esztergom látképe) (55. kép)**
Pasztell, papír, 41 x 38 cm
J.: j.l. Tipary Dezső, 1926
- hátdoldalán KUT címkén lakcím:
V. Sütő u. 2. II. em.
Nemzeti Szalon KUT kiállítás 1929.
január, 216. sz.
Mgt. Budapest
- 124. Győr / 1926**
Pasztell, papír, 43,5 x 60 cm
J.: j.l. Tipary Dezső 1926
Galerie Blitz, 5. aukció
1994. szeptember 19. (98. tétel)
- 125. Olajosné Vodicska Anna / 1927**
Olaj, vászon, 68 x 55 cm
J.: j.l. Tipary D. 1927
Olajos István tulajdona
- 126. Dunakanyari kilátás teraszról (56. kép)**
Vízfestmény, papír, 28 x 42 cm
J.: j.l. Tipary Dezső
Mgt. Budapest
- 127. Ház előtt**
Pasztell, papír, 44 x 30 cm
J.: j.l. Tipary Dezső
Abigail Galéria, 6. festményárverés
2003. március 20. (237. tétel)
- 128. Lovasszekér / 1928 (57. kép)**
Pasztell, papír, 41 x 58 cm
J.: j.l. Tipary Dezső, 1928
Polgár Galéria, 82. Művészeti Árverés
2009. december 1. (115. tétel)
- 129. Fekvő akt / 1929 (58. kép)**
Pasztell, papír, 45 x 65 cm
J.: j.l. Tipary Dezső, 1929
Almárium Galéria, 7. árverése, Győr,
2008. december 13. (31. tétel)

130. A híd / 1929 (59. kép)

Vízfestmény, papír, 25 x 35 cm

J.: j.l. Tipary Dezső, 1929

Belvárosi Aukciósház,
2001. május 7. (?? tétel)

u.a.

Hídnál (címváltozat)

Abigail Galéria, 5. festményárverés

2002. november 29. (1. tétel)

Dr. Zsembery Dezső tulajdona

131. Folyópart híddal

Olaj, karton, 35 x 43,5 cm,

J.n.

MissionArt Galéria aukció, Miskolc,
2006. május 17. (60. tétel)

132. Városi utcárészlet

Vízfestmény, papír, 45 x 35 cm

J.: j.l. Tipary Dezső

BÁV, 42. Művészeti aukció,
2003. május 7. (268. tétel)

133. Város a folyó mentén (60. kép)

Vegyes technika, papír, 19 x 28 cm

J.: j.l. Tipary Dezső

Dunapart Aukciósház,
2006. december 4. (35. tétel)

134. Hajósok (61. kép)

Vízfestmény, papír, 27 x 41 cm

J.n.

Mgt. Budapest

135. Utcarészlet farakással (62. kép)

Vízfestmény, papír, 27 x 37,5 cm

J.: j.l. Tipary Dezső

Mgt. Budapest

136. Az esztergomi kerek templom

a sziget felől (63. kép)

Vízfestmény, papír, 28 x 39 cm

J.: j.l. Esztergom

Mgt. Budapest

137. Esztergomi kis Duna

Pasztell, papír, 28 x 39 cm

J.: j.l. Tipary Dezső

Mgt. Budapest

138. Városligeti tó

Vízfestmény, papír, 19,5 x 27 cm

J.: j.l. Tipary Dezső

Mgt. Budapest

139. Lombos fák (64. kép)

Vegyes technika, papír, 39 x 29 cm

J.: k. l. Tipary Dezső

Dunapart Aukciósház,
2006. május 22. (113. tétel)

140. Szent Tamás- és Kukländer-hegy

Szent István kápolnával / 1930

Vízfestmény papír, 30 x 40 cm

J.: b.l. Tipary Dezső, 1930

Kiállítva: Babits Mihály

és művészbarátai Esztergomban

2008. szeptember 26 – november 24.

(Kilátás a manzárdszobából 1931 címmel)

Olajos István tulajdona

141. Esztergom a Dunánál / 1930

Vízfestmény, papír, 30 x 40 cm

J.: j.l. Tipary Dezső 1930

Dr. Zsembery Dezső tulajdona

142. Esztergomi városrészlet

a domboldalról / 1930 (65. kép)

Vízfestmény, papír, 26 x 36 cm

J.: b.l. Tipary Dezső, 1930, Esztergom
Mgt. Budapest

143. Dunapart Esztergomnál / 1930

Vízfestmény, 45 x 57 cm

J.: b.l. Tipary Dezső 1930 Esztergom
Belvárosi Aukciósház,
1995. szeptember (109. tétel)

144. Kis-Duna részlet bőgőhajóval / 1930

Vízfestmény, papír, 30 x 40 cm

J.: j.l. Tipary Dezső, 1930

Kiállítva: Babits Mihály és művészbá-
ráitai Esztergomban

2008. szeptember 26 – november 24.

Olajos István tulajdona

145. Poppr Emil arcképe / 1930

Olaj, vászon, 60 x 80 cm

J.: j.l. Tipary Dezső – fénykép alapján 1930

Kiállítva: Hadtörténeli Múzeum

„A Nagy Háború 1914–1918”

HTM 3753/Kp.

146. Férfiképmás

Vegyes technika, 63 x 50 cm

J.: j.l. Tipary Dezső

www.art-start.hu

147. Esztergomi domboldal

Vízfestmény, papír, 37 x 28 cm

J.: j.l. Tipary Dezső

Mgt. Esztergom

148. Külvárosi utca

Pasztell, papír, 30 x 43 cm

J.: j.l. Tipary Dezső

Galerie Blitz 3. aukció,

1993. december 17. (2. tétel)

- 149. Házak a zöldben**
Vízfestmény, papír, 28 x 38 cm, j.n.
Mgt. Budapest
- 150. Falusi ház**
Vízfestmény, papír, 37 x 28 cm
J.: j.l. Tipary Dezső
Mgt. Esztergom
- 151. Asztagok, háttérben templomtorony (66. kép)**
Vízfestmény, papír, 30 x 43 cm
J.: j.l. Tipary D.
Mgt. Budapest
- 152. Faluvége (67. kép)**
Vízfestmény, 33 x 43,5 cm
J.: j.l. Tipary Dezső
Mgt. Budapest
- 153. Falusi udvar**
Vízfestmény, papír, 21,3 x 28,3 cm
J.: j.l. Tipary Dezső
MNG leltári szám: F. 88.150
- 154. Patonay-Pátsch Ilona, Reviczky Nándorné (68. kép)**
Pasztell, papír, 62 x 46 cm
J.: j.f. Tipary Dezső
Dr. Patonay Jánosné tulajdona
- 155. Olajos Marianna / 1931**
Tempera, papír, 64 x 48 cm
J.: j.l. Tipary Dezső, 1931
Olajos István tulajdona
- 156. Olajos János / 1931**
Tempera, papír, 64 x 48 cm
J.: j.l. Tipary Dezső, 1931
Olajos István tulajdona
- 157. Prímás-sziget a Bazilikával / 1931**
Vízfestmény, papír, 44 x 31 cm
J.: j.l. Tipary Dezső, 1931
Mgt. Esztergom
- 158. Nagy-Duna a téglagyárból / 1931**
Vízfestmény, papír, 44 x 31 cm
J.: j.l. Tipary Dezső, 1931
Mgt. Esztergom
- 159. Folyópart piros csónakházzal / 1931 (69. kép)**
Pasztell, papír, 40 x 28 cm
J.: j.l. Tipary Dezső, 1931
Kieselbach Galéria, 17. aukció,
2001. december 7. (74. tétel)
- 160. Az esztergomi bazilika, előtérben hirdetőoszlop / 1931**
Vízfestmény, papír, 44 x 30,5 cm
J.: j.l. Tipary Dezső, 1931
Mgt. Esztergom
- 161. Női portré (70. kép)**
Pasztell, papír, 61 x 43 cm
J.n.
Mgt. Budapest
- 162. Willyke / 1934**
Pasztell, papír, 48 x 44 cm
J.: j.f. Tipary D. 1934
Mgt. Esztergom
- 163. Utcarészlet / 1934**
Vegyes technika, papír, 30 x 40 cm
J.: j.l. Tipary Dezső, 1934
Galerie Blitz, 4. aukció,
1994. május
- u. a.**
BÁV, 94. Művészeti Aukció,
1994. december (7. tétel)
- 164. Hegyoldal házakkal / 1934 (71. kép)**
Vízfestmény, papír
J.: j.l. Tipary Dezső
b.l. Zöldmál – Pálvölgy 1934
Mgt. Budapest
- 165. Kilátás a Remetehegyről (72. kép)**
Vízfestmény, papír, 41 x 54 cm
J.: j.l. Tipary Dezső
Mgt. Budapest
- 166. Óbuda / 1935**
Vízfestmény, papír, 45 x 55 cm
J.: b.l. Tipary Dezső, 1935
BÁV, 88. Művészeti aukció,
1992. szeptember (88. tétel)
- 167. Mátyáshegy / 1935**
Vízfestmény, papír, 28 x 37 cm
J.: j.l. Tipary Dezső, 1935
Nagyházi Galéria, 68. festményárverés
2001. május 22. (439. tétel)
- 168. Három alak kutyával a Mátyáshegyen**
Vízfestmény, papír, 49 x 61 cm
J.: j.l. Tipary Dezső
Hátoldalára ráírva „a Mátyáshegyen”
Mgt. Budapest
- 169. Csendélet**
Pasztell, papír, 45 x 53 cm
J.: j.l. Tipary Dezső
Galerie Blitz, 8. aukció,
1997. április 14. (190. tétel)

u.a.

(73. kép)

Csendélet virággal és csészével

Pasztell, papír, 44 x 52 cm

J.: j.l. Tipary Dezső

Nagyházi Galéria, 39. aukció,

1999. október (329. tétel)

170. Pesti részlet (Kálvin tér a református templommal) (74. kép)

Pasztell, papír, 58 x 49 cm

J.: j.f. Tipary Dezső

Belvedere Szalon,

Festmény kamara aukció

2008. április (26. tétel)

171. Templombelső

Vízfestmény, papír, 61,5 x 49 cm

J.: j.l. Tipary Dezső

Belvedere Szalon,

Festmény kamara aukció,

2007. március 17. (81. tétel)

172. Akt / 1935 (75. kép)

Olaj, vászon, 116 x 60,5 cm

J.: j.l. Tipary Dezső, 1935

Abigail Galéria, 3. festményárverés

2002. május 9. (84. tétel)

u.a.

Olaj, vászon, 113 x 58 cm

J.: j.l. Tipary Dezső 1935

Szalóky Galéria, aukció,

2005. június 16. (59. tétel)

173. Tájkép

Olajfestmény, 60 x 65 cm,

J.: j.l. Tipary

Postatakarékpénztár, 125. Árverés

1947. (561. sz.)

174. Téli város / 1936 (76. kép)

Vízfestmény, papír, 32 x 40 cm

J.: j.l. Tipary Dezső, 1936

Abigail Galéria, 17. festményárverés

2006. december 3. (110. tétel)

175. Falusi ház

Vízfestmény, papír, 37 x 28 cm

J.: j.l. Tipary Dezső

Mgt. Esztergom

176. Kilátás teraszról a parkra (77. kép)

Vízfestmény, papír, 43 x 56,5 cm

J.n.

Mgt. Budapest

177. Tavasz / 1938 (78. kép)

Olaj, papír, 40 x 50 cm

J.: b.l. Tipary Dezső, 1938

Hátoldalán címke:

Műcsarnok 1950. kiállítás

Mgt. Budapest

178. Önarckép - festés közben

Olajfestmény

Tipary László fotója alapján

179. Kárpáti Mária rózsaszínű ruhában / 1952

Olaj, vászon, 70 x 53 cm

J.: j.l. Tipary Dezső, 1952

Kovács Istvánné,

Kárpáti Mária tulajdona

180. Kárpáti Mária türkizszínű ruhában / 1952

Olaj, vászon, 56 x 48 cm

J.: j.l. Tipary Dezső, 1952

Kovács Istvánné,

Kárpáti Mária tulajdona

KIÁLLÍTÁSOKON SZEREPELT, DE A MÉRETEK HIÁNYA MIATT NEM AZONOSÍTHATÓ ALKOTÁSOK

Nemzeti Szalon 1908. május

- 349. A szentendrei malomban / rézkarc
- 351. Budai utca / linóleummetszet
- 357. Szentendrei patakpart / linóleummetszet
- 365. Pesti gyárrészlet / rézkarc
- 366. Erdő tavasszal / rézkarc
- 370. Óbudai hadikikötő / rézkarc

Múcsarnok 1909 nemzetközi grafikái

- Patakpart
- Kripta
- Kolostor
- Utcarészlet

Szent György céh aukciója 1911

- Akt-tanulmány / olajfestmény

Nemzeti Szalon 1913. tavasz olajfestmények

- 432. Cigányok az asztalnál
- 433. Őszi hangulat
- 434. Tájkép
- 435. Nagybányai táj
- 436. Őszi táj

Képzőművészeti Társulat 1913

- Almaszüret / olajfestmény

Nemzeti Szalon 1917. május

- Arckép-tanulmány / olajfestmény

Orsz. Magy. Képzőművészeti Társulat 1918. tavasz

- 80. Aratás / olajfestmény

Nemzeti Szalon 1918. május

- 185. Fenyőerdő
- 186. Isaszeg
- 187. Önarckép

Nemzeti Szalon 1918. téli

- 224. Tájkép / olajfestmény
- 225. Tanulmány / grafit
- 226. Tájkép / olajfestmény

Hadviselt művészek kiállításán, a Múcsarnokban, 1919. március 9 - 21.

- 304. Tájkép
- 305. Csendélet
- 306. Szénaboglya / olajfestmények

Nemzeti Szalon. M. Akv. és Pasztell- festők 1925. február vízfestmények

- Hegyi táj, Szenttamás

KUT 1926. március

- Esztergom, Esztergomi bazilika

KUT 1927. április

- 198. Tavasz reggel / pasztell
- 199. Duna Esztergomnál / pasztell
- 200. Vízpart / pasztell

KUT 1929. január

- 215. Szánkázás / pasztell
- 216. Tavasz / pasztell

Duna kiállítás Nemzeti Szalon 1933. január 1.

- Lelátás az esztergomi várkapura / vízfestmény
- Viharfelhők a trianoni határon / olajfestmény

Munkácsy Céh Ernst Múzeumban

1933. március

- Farakodás, Esztergomi táj

1936. évi magyar művészi sorsjáték nyeremény tárgya

- Pálvölgy / vízfestmény

„A magyar művészetért”

Régi Múcsarnok 1940. febr. 8 – 28.

- 100. Tavasz / olajfestmény

„A magyar művészetért”

1942. június 6 – 22.

- 463. Udvar II.
- 473. Remetehegyi út

„A magyar művészetért”

1942. december 15 – 1943. január 12.

- 568. Pilisi táj / vízfestmény
- 569. Faluvége / vízfestmény
- 571. Udvar / vízfestmény

„A magyar művészetért”

IV. Képzőművészeti Kiállítás

1943. május 16 – 30.

- 516. Vörös ház / vízfestmény

1946. július 7. volt Ernst Múzeum

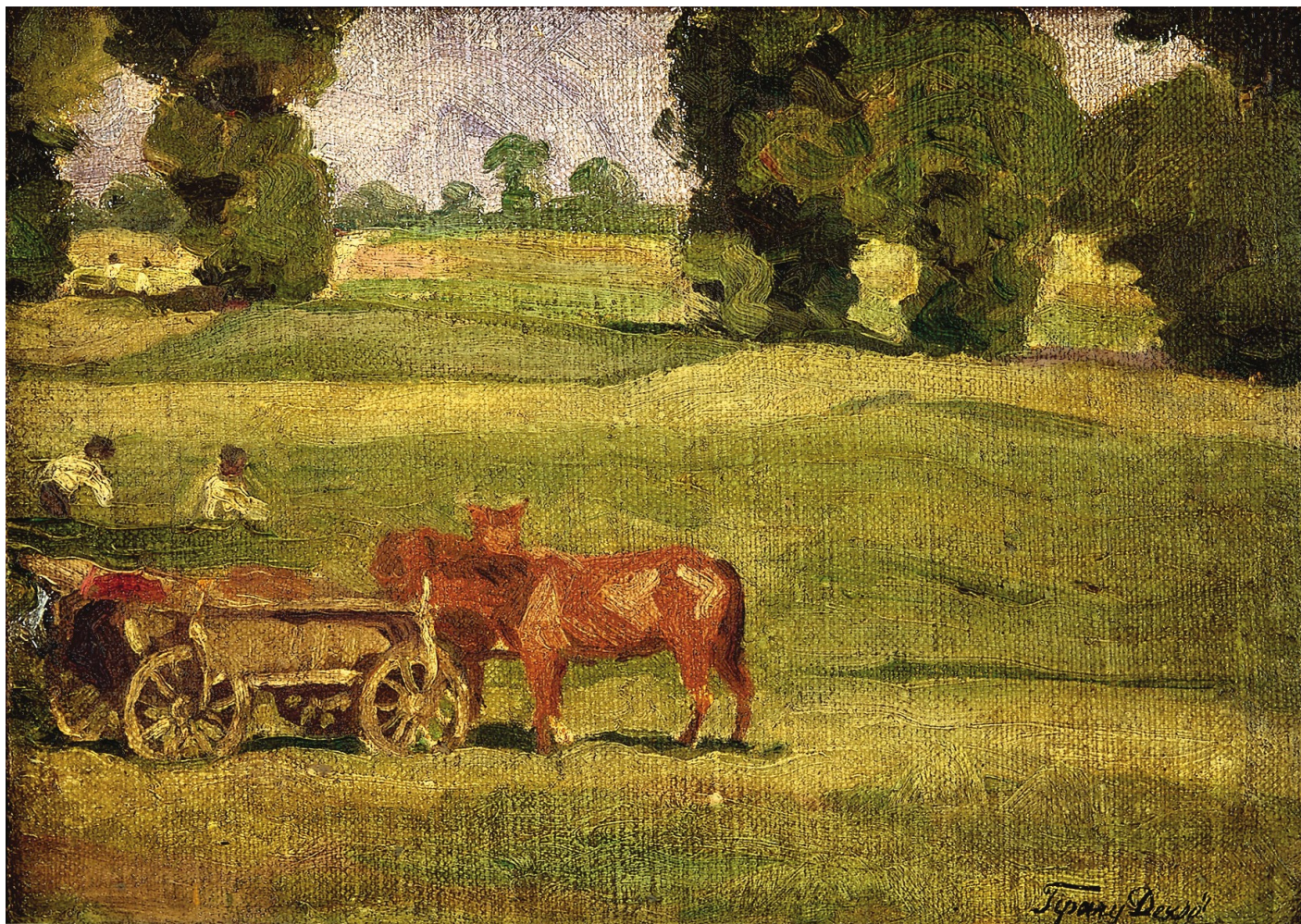
- 22. Rákosi táj

Alkotás Művészház 1947. III. 9–20

- Rákos mentén / vízfestmény

KÉPGALÉRIA

1. Lovaskocsi (katalógus szám 1.)

2. Csónakok a parton (katalógus szám 8.)

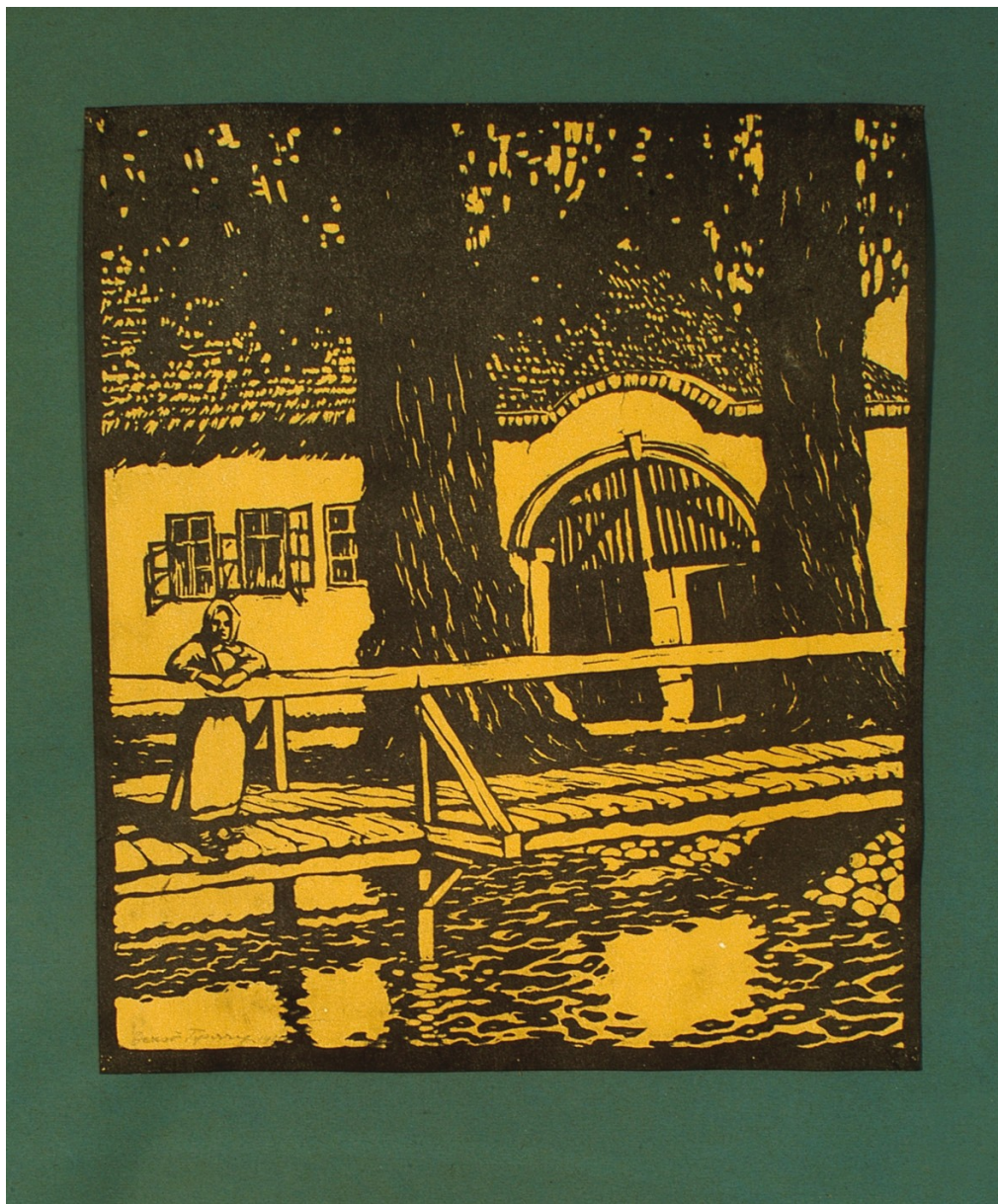
3. Átkelés a hídon (katalógus szám 9.)

4. Átkelés a hídon (katalógus szám 9.)

5. Budai utca
(katalógus szám 10.)

6. Tatatóvárosi részlet (katalógus szám 12.)

7. Szántás (katalógus szám 25.)

8. Motiv aus der Au in München (katalógus szám 32.)

9. Hazafelé (katalógus szám 38.)

10. Verőfényes vasárnap délelőtt (katalógus szám 39.)

11. Tópart (katalógus szám 41.)

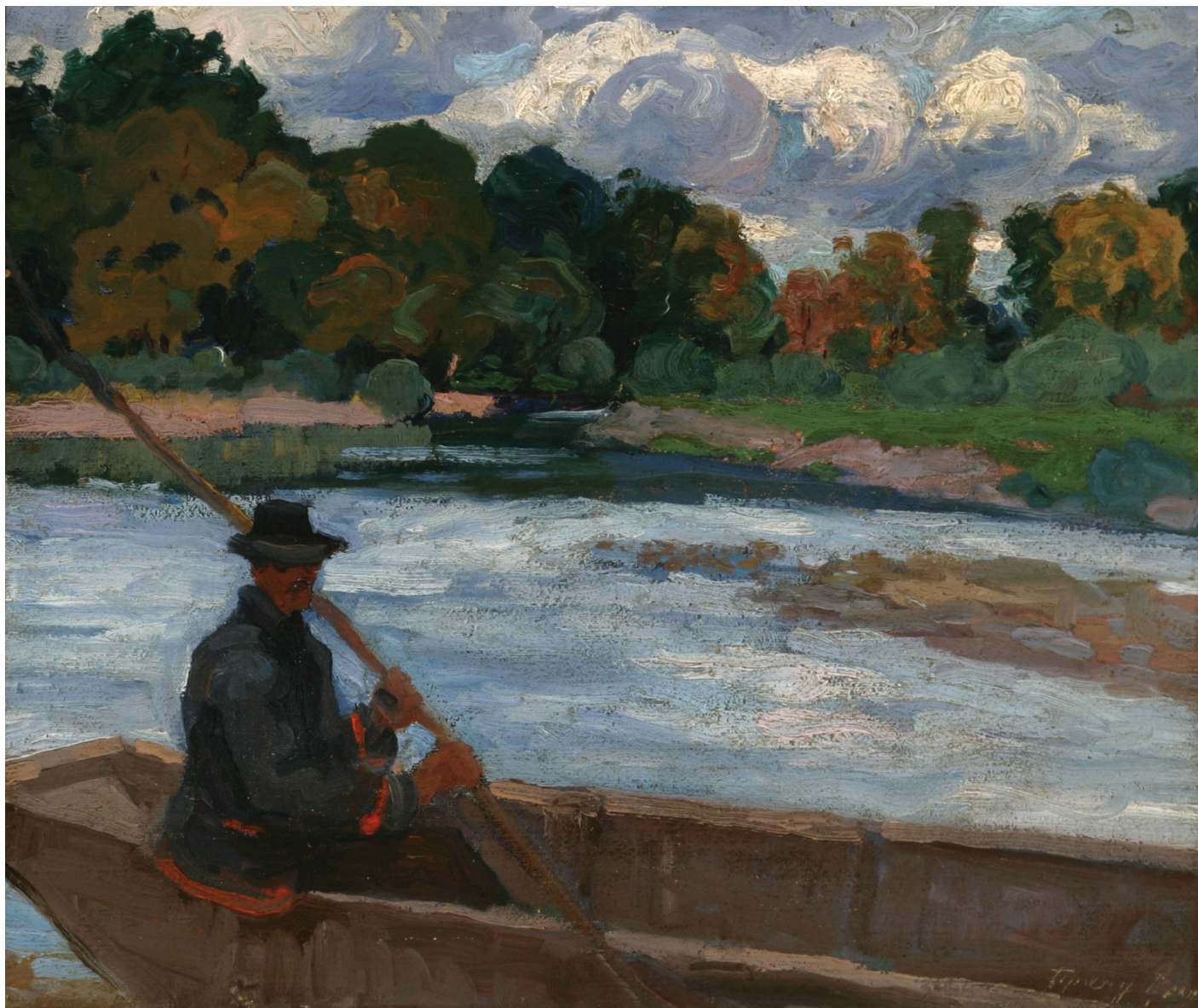
12. Vasárnap délután (katalógus szám 43.)

13. Nagybányai táj (katalógus szám 44.)

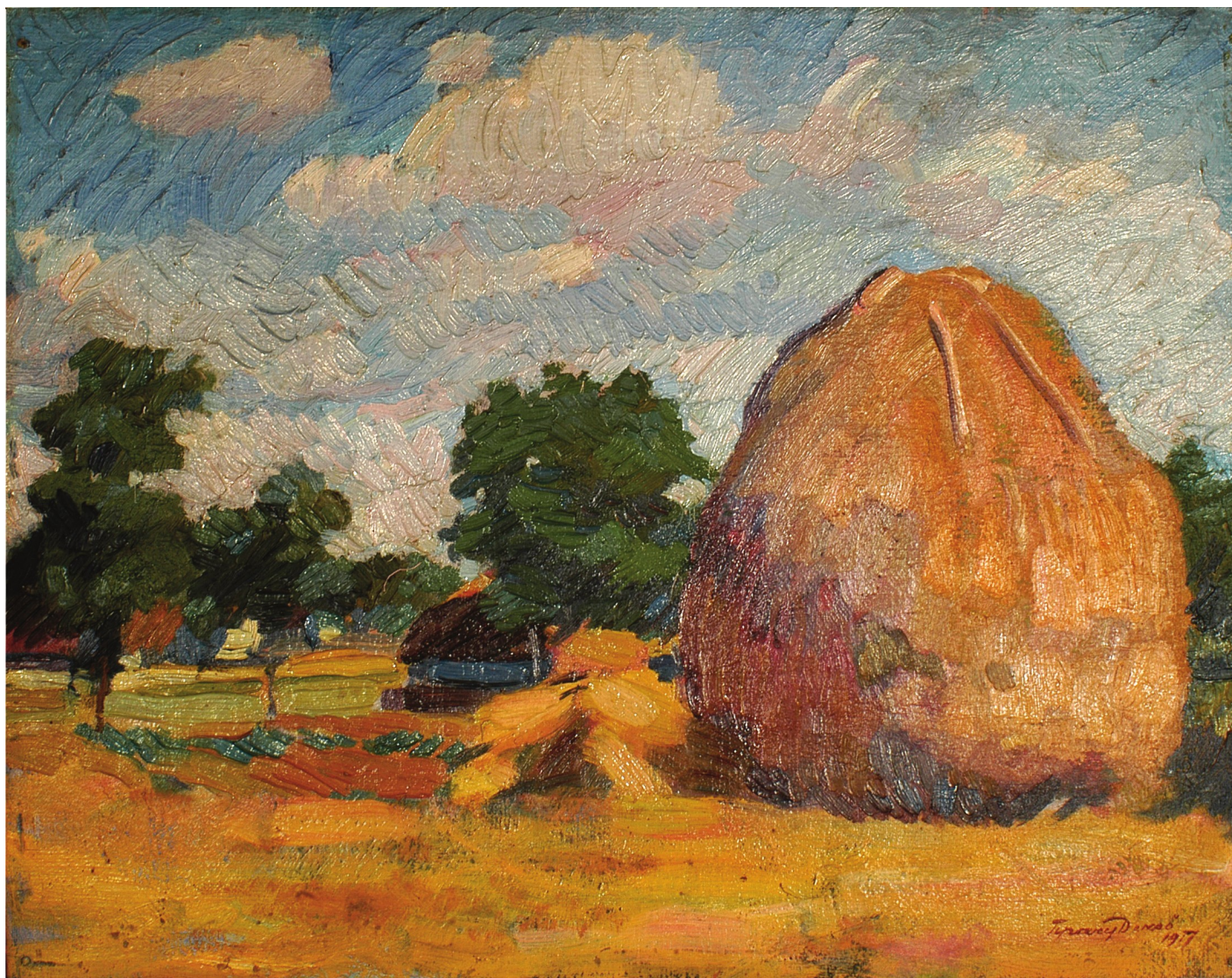
14. Boglyák Nagybányán (katalógus szám 45.)

15. Átkelés a Zazaron (katalógus szám 46.)

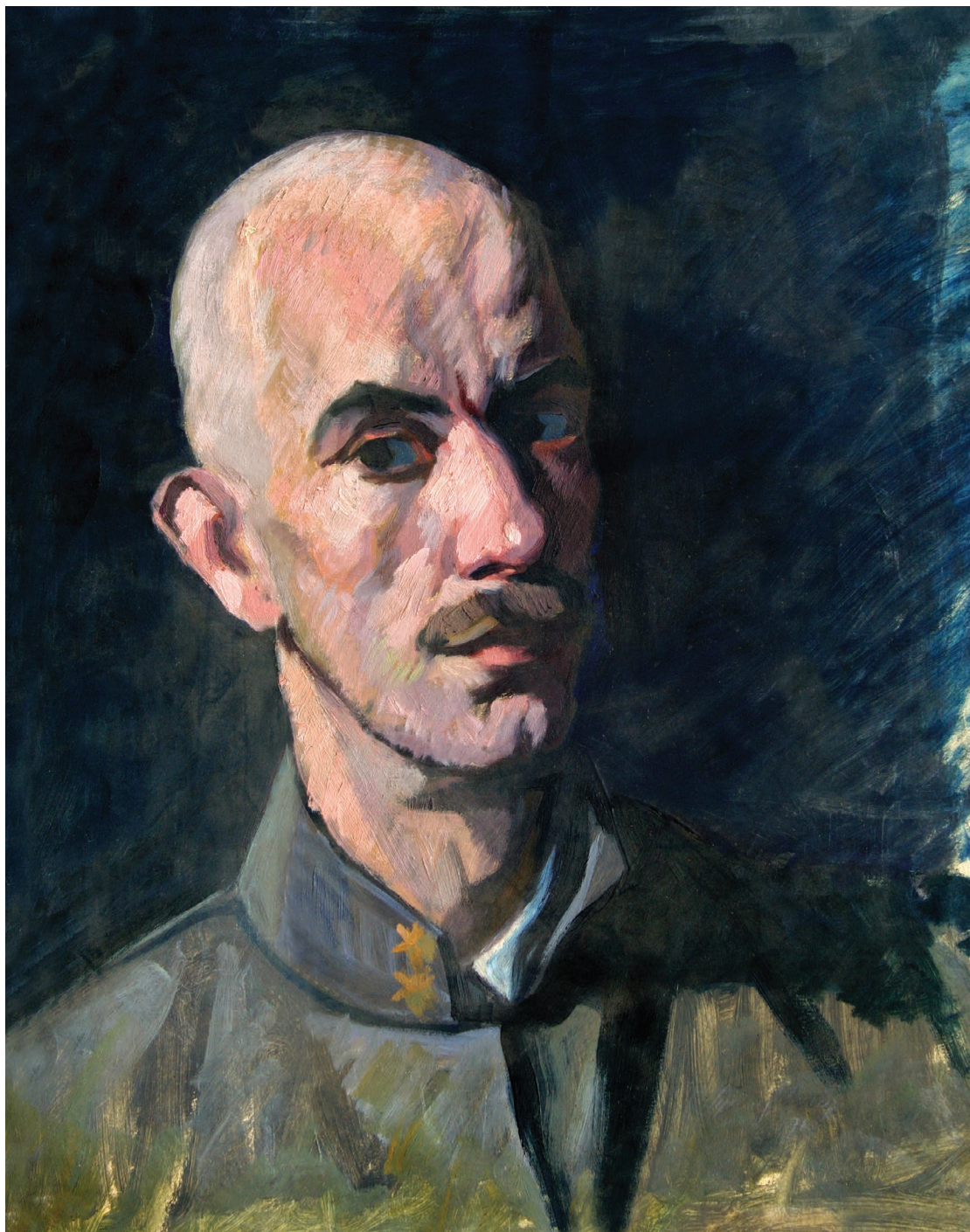
16. Nagybánya (katalógus szám 50.)

17. Kazal (katalógus szám 51.)

18. Táj (katalógus szám 52.)

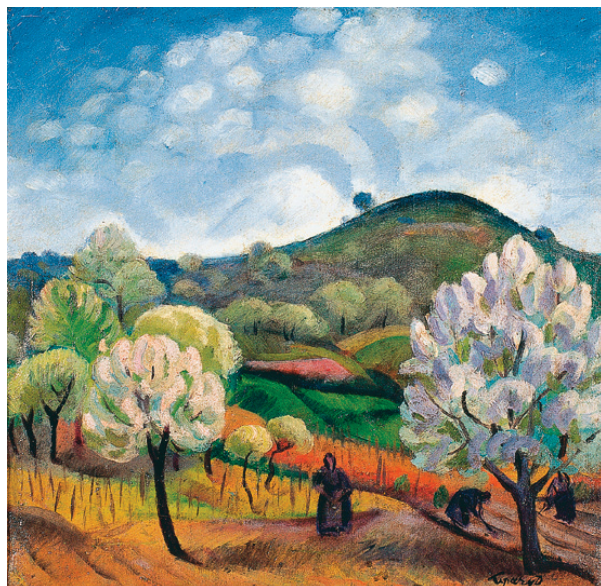
19. Önarckép
(katalógus szám 55.)

20. Ismeretlen
főhadnagy
(katalógus szám 61.)

21. Háborúban (katalógus szám 63.)

22. Tavasz táj (katalógus szám 64.)

23. A Kereszthegy szénaboglyával *(katalógus szám 67.)*

24. Tájkép (katalógus szám 70.)

25. Gebhardtne Vasadi Sarolta (katalógus szám 71.)

26. Gebhardt Imre (katalógus szám 72.)

27. Műtermi csendélet kék kancsóval (katalógus szám 74.)

28. Csendélet (katalógus szám 75.)

29. Önarckép (katalógus szám 77.)

30. Párnák között (katalógus szám 78.)

31. Út mellett (katalógus szám 79.)

32. Séta a parkban (katalógus szám 80.)

33. Naszály (katalógus szám 84.)

34. Tehenek a vízparton (katalógus szám 85.)

35. Ülő férfi képmása
(katalógus szám 86.)

36. Férfiportré
(katalógus szám 87.)

37. Szent Margit sziget (katalógus szám 88.)

38. Kikötött uszály (katalógus szám 89.)

39. Fények
(katalógus szám 90.)

40. A Margitszigeti Kiszálló (katalógus szám 91.)

41. A ligetben
(katalógus szám 92.)

42. Sétáló pár
a gesztenyesoron
(katalógus szám 93.)

43. Az esztergomi bazilika a Nagy-Duna sétányról (katalógus szám 95.)

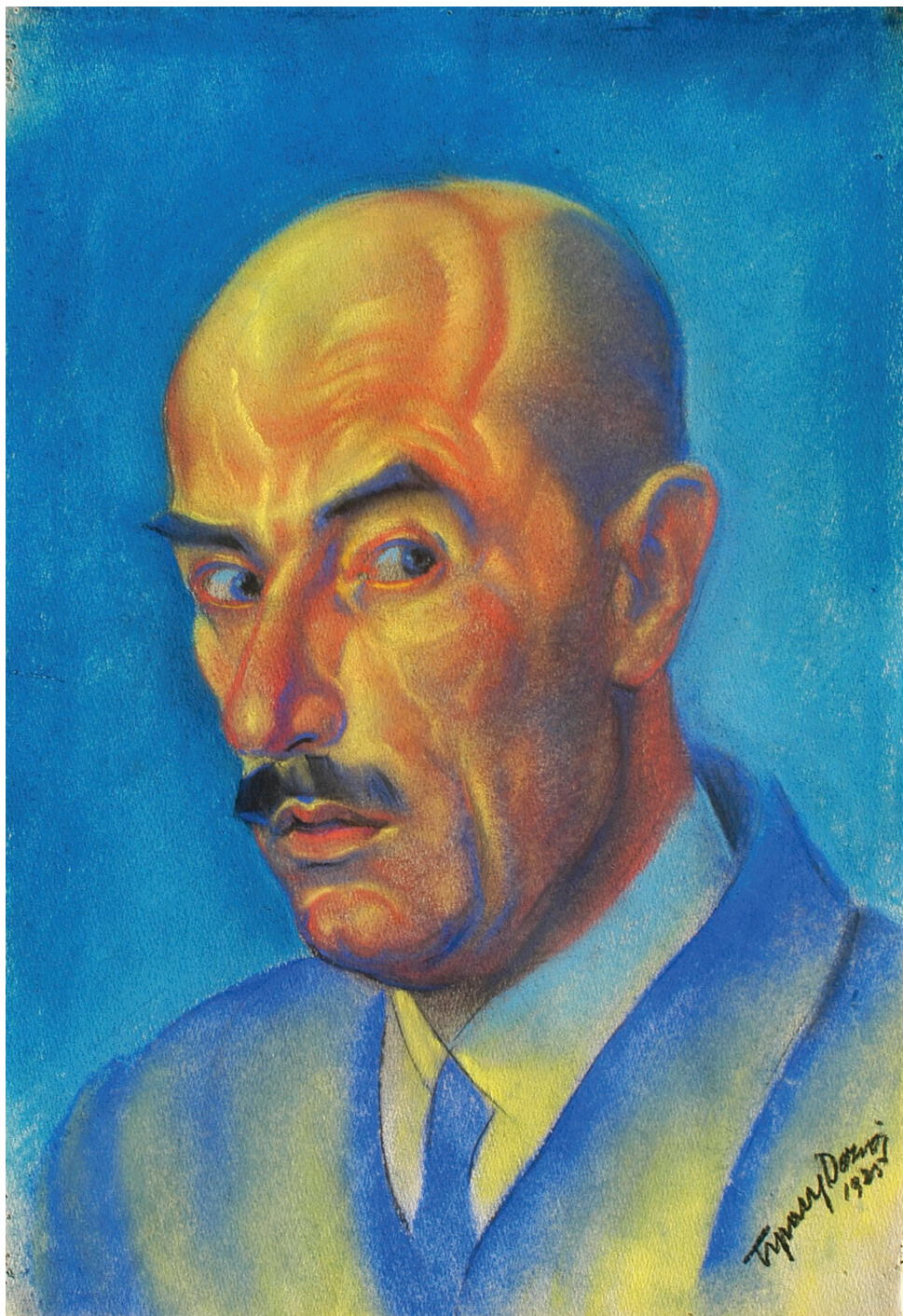
44. Az esztergomi Bazilika látképe a Dunáról (katalógus szám 96.)

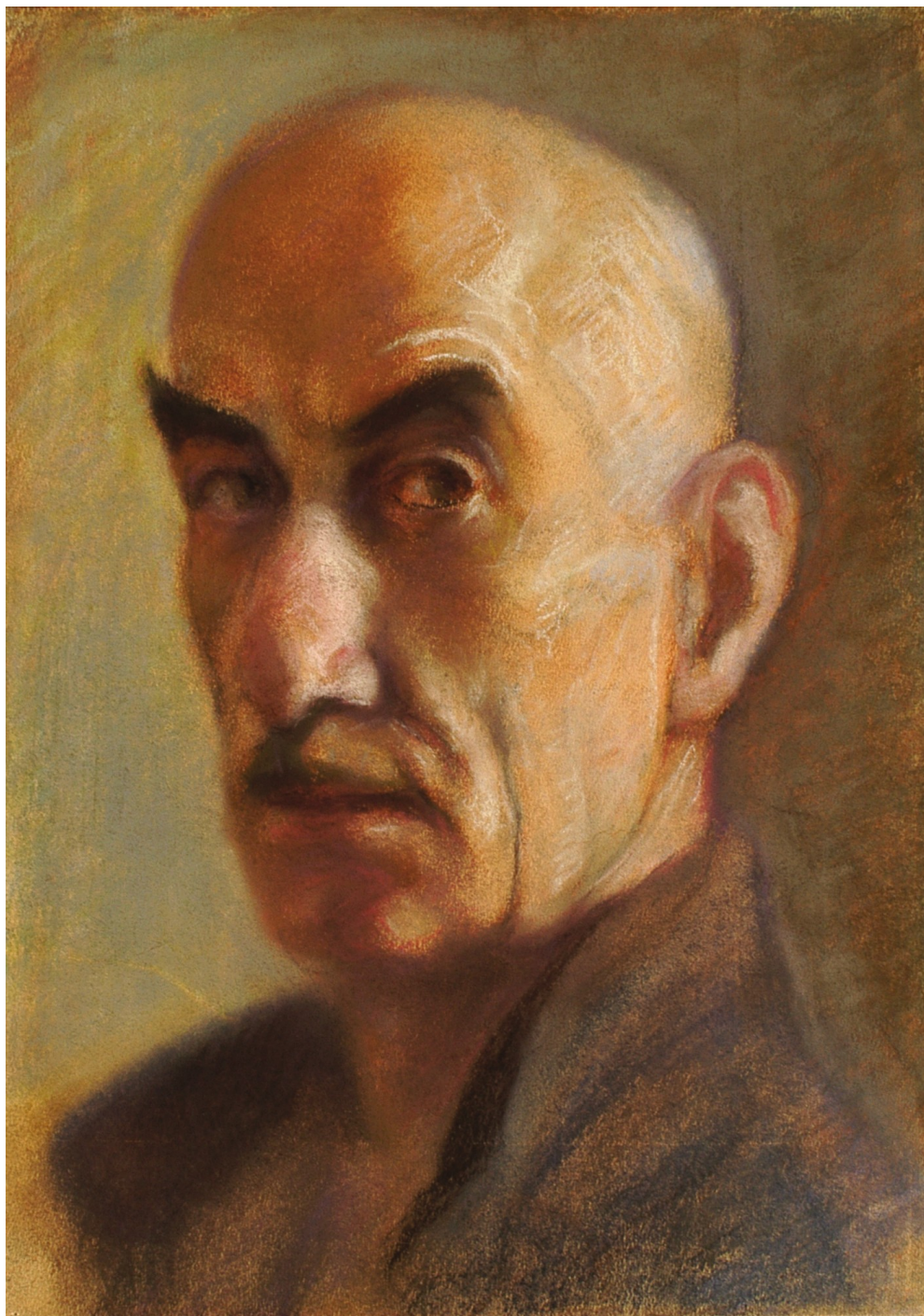
45. A Duna Esztergomnál (katalógus szám 97.)

46. Dombos táj (katalógus szám 99.)

47. Önarckép
(katalógus szám 110.)

48. Önarckép
(katalógus szám 112.)

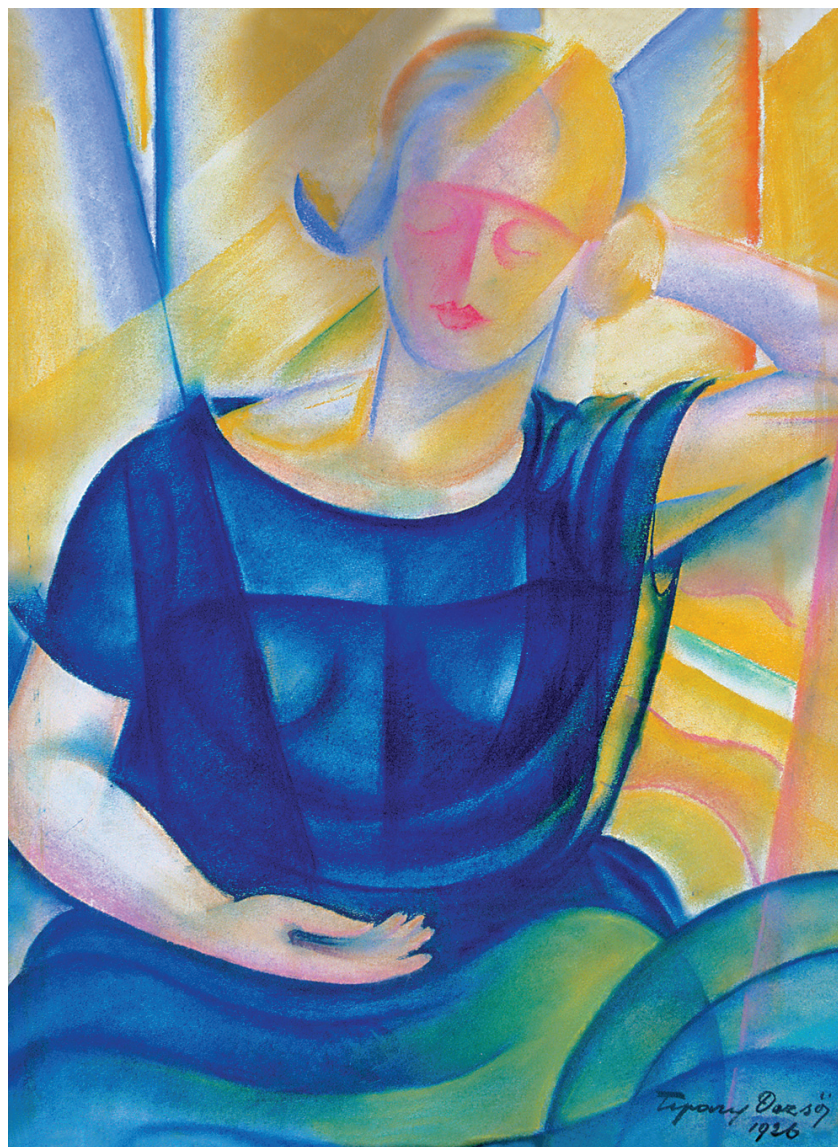
49. Az esztergomi Mária Valéria híd a bazilikával, a párkányi oldalról nézve *(katalógus szám 115.)*

50. Esztergom (katalógus szám 116.)

51. Széken ülő férfi (katalógus szám 119.)

52. Ülő nő (katalógus szám 120.)

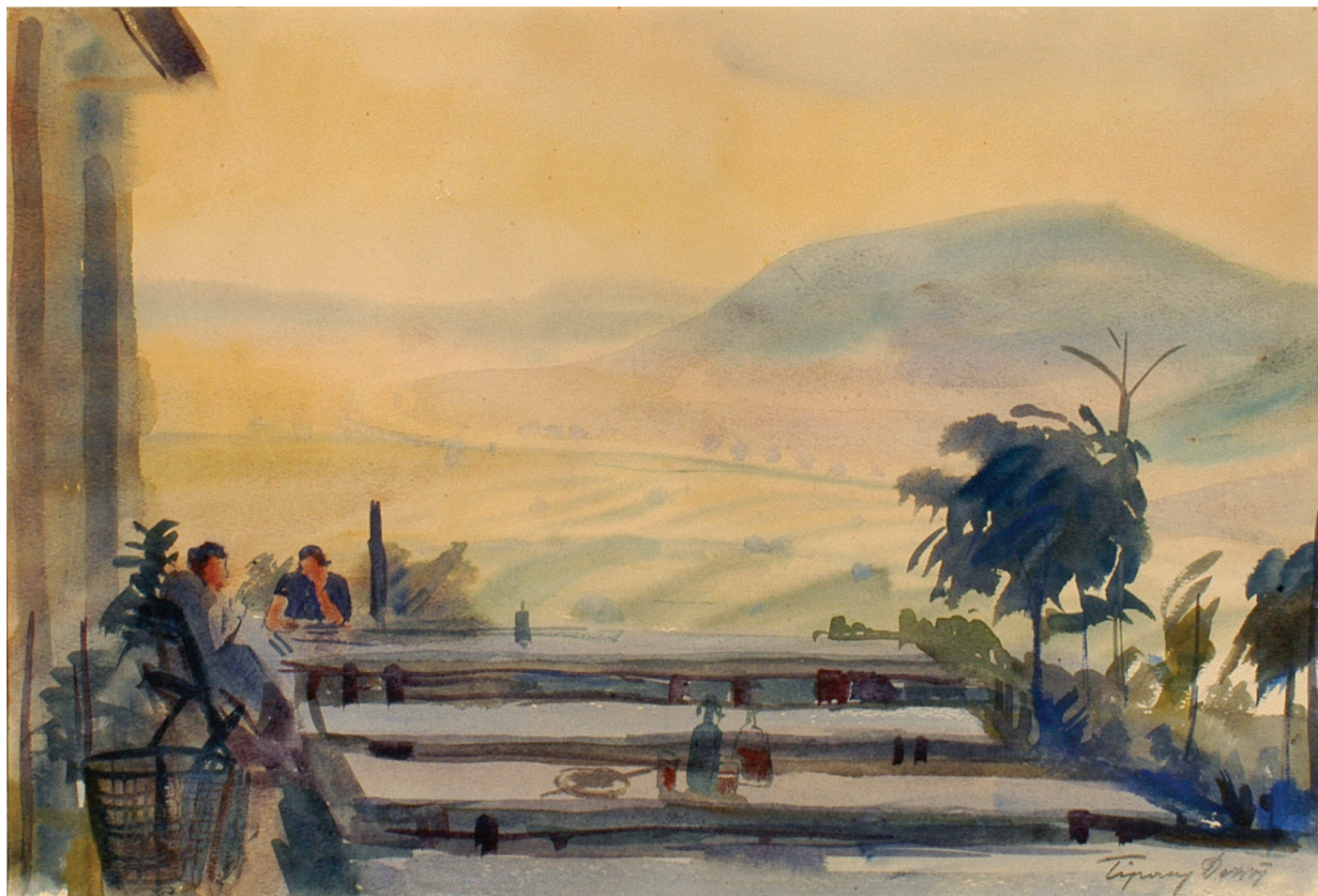
53. Konstruktív táj (Esztergomi Kis-Duna) (katalógus szám 121.)

54. Lovas-szán Esztergomban (katalógus szám 122.)

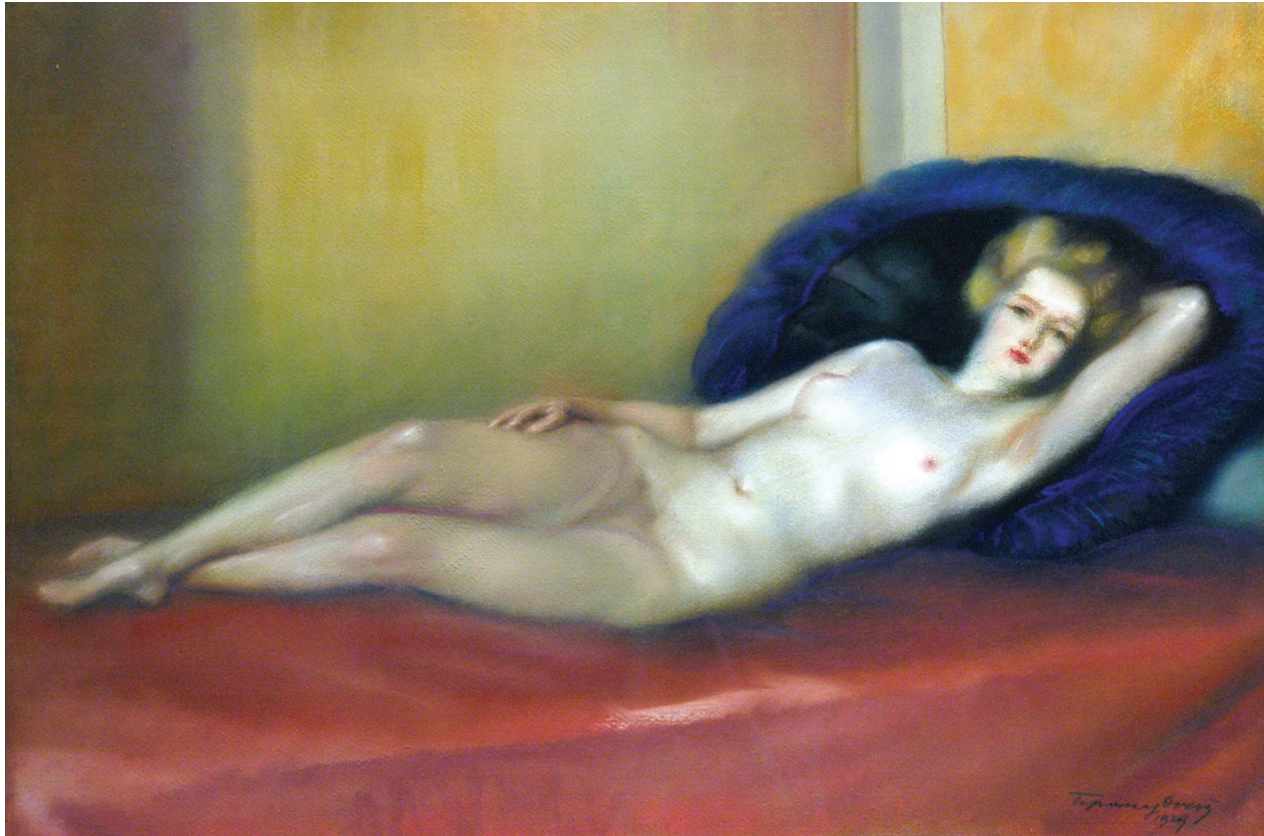
55. Tavasz (Esztergom látképe) (katalógus szám 123.)

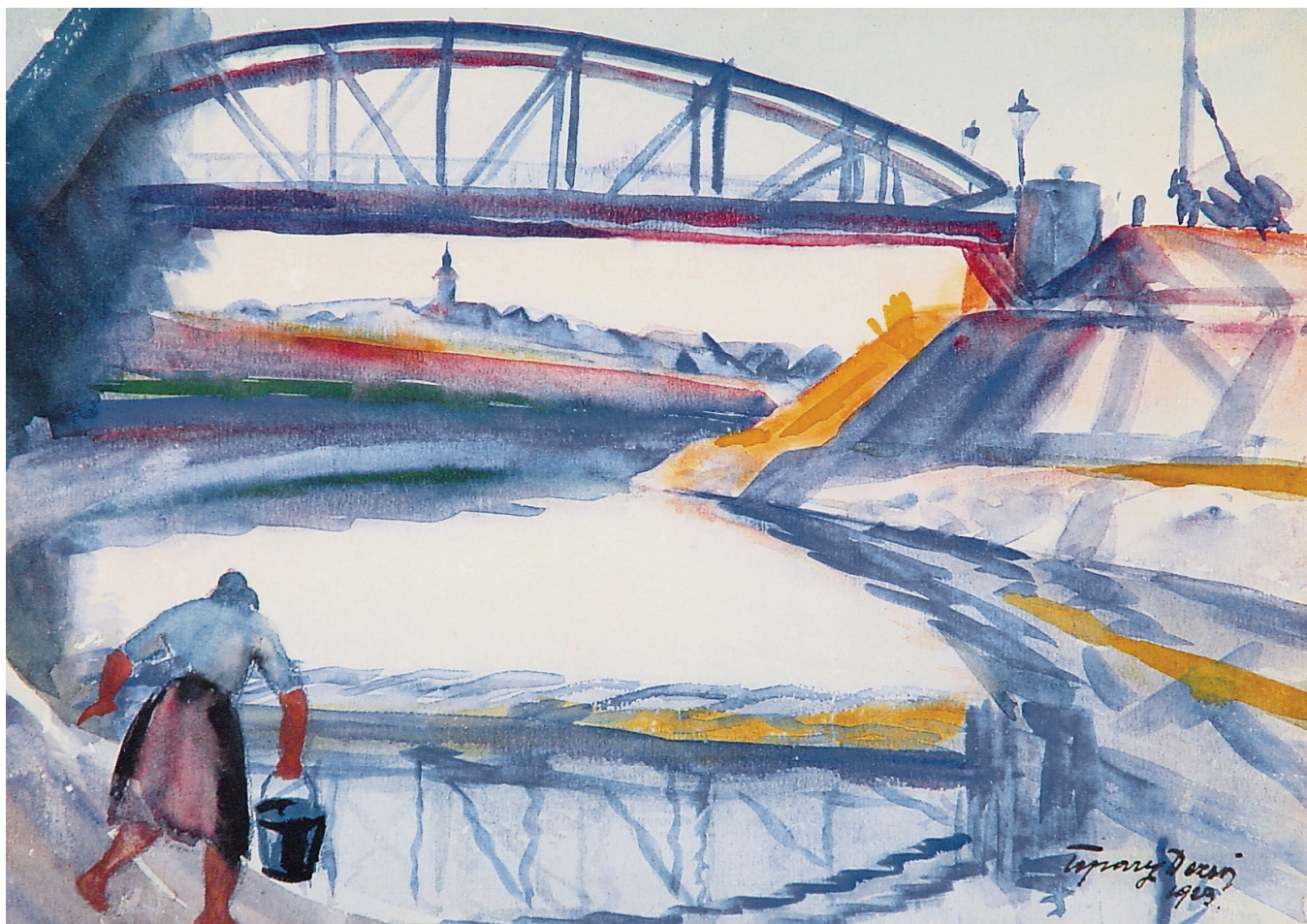
56. Dunakanyari kilátás teraszról (katalógus szám 126.)

57. Lovasszekér (katalógus szám 128.)

58. Fekvő akt (katalógus szám 129.)

59. A híd (katalógus szám 130.)

60. Város a folyó mentén (katalógus szám 133.)

61. Hajósok (katalógus szám 134.)

62. Utcarészlet farakással (katalógus szám 135.)

63. Az esztergomi kerek templom a sziget felől *(katalógus szám 136.)*

64. Lombos fák
(katalógus szám 139.)

65. Esztergomi városrészlet a domboldalról (katalógus szám 142.)

66. Asztagok, háttérben templomtorony (katalógus szám 151.)

67. Faluvége (katalógus szám 152.)

68. Patonay-Pátsch Ilona,
Reviczky Nándorné
(katalógus szám 154.)

69. Folyópart piros csónakházzal
(katalógus szám 159.)

70. Női portré
(katalógus szám 161.)

71. Hegyoldal házakkal (katalógus szám 164.)

72. Kilátás a Remetehegyről (katalógus szám 165.)

73. Csendélet virággal és csészével (katalógus szám 169.)

74. Pesti részlet (Kálvin tér a református templommal) (katalógus szám 170.)

75. Akt (katalógus szám 172.)

76. Téli város (katalógus szám 174.)

77. Kilátás teraszról a parkra (katalógus szám 176.)

78. Tavasz (katalógus szám 177.)

NÉVMUTATÓ

A meghatározásokat a közismert neveknél mellőztük, illetve a Tipary Dezső rokonokat * -al jelöltük.

- Aba-Novák Vilmos 37, 38
Aggházy Kamill hadtörténész 38
Anthony Béla polgármester 30
Arany János 47
Ágh Éva színész 10
Babits Mihály 49, 50, 51, 52, 53, 66, 76, 78
Babitsné Tanner Ilonka 51, 52
Bajor Ágoston festő 32, 52
Balogh István r. k. pap 40
Basch Andor festő 25
Batthyány Gyula festő 14
Berczi Géza színész 49
Berény Róbert 14, 38
Bernáth Aurél 37
Bodri Ferenc művészettörténész 7, 51
Boromisza Tibor festő 32, 33, 47, 48, 49
Bortnyik Sándor 38
Bottka Miklós festő 23, 63
Bródy Sándor 29, 48
Conrad Gyula festő 62
Czigány Dezső 27
Czóbel Béla 27, 60
Csábi Domonkos újságíró 51
Csáky József szobrász 37
Csont Ferenc festő 39
Darvassy István festő 64
Dex Ferenc festő 64
Dévényi Iván művészeti író 51
Dienes Valéria koreográfus 52
Edvi-IIIés Jenő festő 62
Egry József 14, 23, 32, 33, 34, 37, 38, 64
Egyed Zoltán újságíró 48, 49
Einczinger Ferenc festő 30, 31, 33, 37, 51, 52, 53, 66
Einczinger Lívia, Bartalné 76
Elek Artúr művészettörténész 28, 53, 62
Erdei Viktor festő 32, 33
Erdőssy Béla festő 62
Ernst Lajos 74
Erős Egon és Lilly 72
Farkas Imre zeneszerző 49
Farkas István festő 14
Farkas Zoltán művészettörténész 53, 62
Fehérváry Erzsébet festő 27
Ferenczy Károly 20, 25
Ferenczy Valér festő 25, 38
Földi Eszter művészettörténész 61
Gaál Franciska színész 48, 49
Gachot Francois irodalomtörténész 53
Garzó Berthold festő 23
Gálik Mária * 56
Gállfy Lola festő 64
Gebhardt Imre * 45, 46, 56, 58, 73
Genthon István művészettörténész 11, 35, 45
Glatz Oszkár 20, 33, 38
Gopcsa Katalin művészettörténész 34
Harsányi Zsolt író 48
Haulisch Lenke művészettörténész 33
Hellebrand Béla ötvös 30, 32
Helyes György portás 48
Holló Kornél szobrász 32
Holló László festő 14
Hunyady Sándor 47, 48, 49
Huszár Vilmos festő 37
Huzella Ödön festő 25, 27
Ivánka Zsigmond földbirtokos 17, 19
Jaschik Álmos grafikus 35, 50
Jászai Mari 51
Kacziány Aladár festő 41
Kalmár Ágnes festő 28
Karinthy Frigyes 52
Kassák Lajos 14, 38
Kádár Béla festő 38, 67
Kárpáti Anikó * 73
Kárpáti Aurél író 30, 48, 49, 51, 52, 53
Kárpáti Béla * 56, 59
Kárpáti János * 56, 59
Kárpáti István * 41, 43, 45, 56, 57, 58, 76
Kárpáti Mária * 56, 58, 80
Kegyes József festő 64
Kernstok Károly 37, 38
Kerpely Jenő gondokaművész 48
Kieselbach Tamás művészettörténész 9, 66, 73, 75
Kisfaludy Strobl Zsigmond 17, 57
Kiss Rezső festő 23
Kiss Joakim Margit művészettörténész 33, 34
Klóman Ferdinánd fotós 32
Kmetty József 38
Kodály Zoltán 40
Korda Vince festő 10
Kosáry Emmi színész 49
Kosztolányi Dezső 51, 52

Kós Károly építész 64
 Kozma Lajos építész, iparművész 62
 Körösfői Kriesch Aladár 20
 Kővári Szilárd festő 63
 Kraft Károly festő 32
 Kron Jenő grafikus 27
 Kristóf Irén tisztviselő 52
 Krúdy Gyula 48
 Krúdy Zsuzsa az író leánya 48, 49
 Kubinyi Bertalan festő 33, 34
 László Károly műgyűjtő 10, 50, 75, 77
 Lehel Mária festő 38
 Lestyán Sándor újságíró 33, 48, 49
 Lukács Pál színész 49
 Lyka Károly művészettörténész 11, 22, 23, 24, 30, 32, 64
 Marosán Gyula festő 38
 Martyn Ferenc festő 52
 Márfy Ödön 37, 53
 Márton Ferenc festő 62
 Márk Lajos festő 38
 Moholy-Nagy László 37
 Molnár Ferenc 48
 Móricz Pál író 34
 Móricz Zsigmond 52
 Nagy György BÁV becsüs 67
 Nagy István színész 10, 12
 Nagy Sándor festő 20, 35
 Németh László 53
 Novotny Emil Róbert festő 37, 39
 Nyergesi János festő 50
 Olajos István 49, 50, 52, 77, 78, 79
 Olajos János tanár 50, 76, 79
 Olajos Marianna 79
 Olajosné Vodicska Anna 77
 Olgyai Viktor festő 19, 22, 23, 61, 62, 63
 Patonay János orvos 65
 Patonay Jánosné 65, 79
 Patonay-Pátsch Ilona, Reviczkyne 79
 Pátzay Pál 40
 Perlrott Csaba Vilmos 25, 40
 Péri László festő 37
 Pipics Zoltán művészettörténész 28
 Pirchala Imre festő 32
 Poppr Emil katonatiszt 38, 78
 Rabinovszky Máriusz művészettörténész 37, 38, 66
 Rakssányi Dezső festő 23
 Rákosi Mátyás 40
 Reményi József szobrász 21
 Réti István 25, 27, 29
 Rozs János festő 38
 Rózsa Miklós művészeti író 28
 Saphier Dezső műgyűjtő 74, 75
 Sárospatak Bálint festő 33, 34
 Scheiber Hugó festő 28, 32, 50, 52, 53, 65, 67
 Schöpflin Aladár író 64
 Simonyi Lajos festő 18
 Sipos Lajos irodalomtörténész 51
 Soós Árpádné * 41, 53, 57, 58, 64
 Szabó Lőrinc 51
 Szabó Mária * 41
 Szabó Zsuzsa * 41
 Szamosi Soós Vilmos szobrász 33
 Szenes Fülöp festő 50
 Székely Andor festő 62
 Szép Ernő 49
 Szini Gyula író 50, 51, 53
 Szinyei Merse Pál 20
 Szobotka Imre festő 37
 Szomory Dezső 49
 Szőnyi István 35, 38, 64
 Sztankay Ádám újságíró 51
 Tapolczai Dezső színész 49
 Tapolczai Gyula színész 48
 Thorma János 25, 27
 Tichy Gyula festő 20, 61, 62, 63, 70
 Tihanyi Lajos 28
 Tipary Gábor * 15
 Tipary István * 54, 55
 Tipary Katalin * 12, 46, 56
 Tipary Lajos * 55
 Tipary László * 15, 17, 58, 59, 80
 Tornyai János festő 21
 Tóth Antal művészettörténész 33
 Tóth Csaba festő 66
 Uitz Béla festő 14
 Vasadi Etelka * 44, 45, 46
 Vasadi Ferenc * 43, 45
 Vasadi Sarolta, Gebhardtne * 46, 58, 73
 Vass Elemér festő 14
 Vaszary János 35
 Virág Péter műgyűjtő 74
 Vitál István festő 31, 32
 Vízvári Mariska színész 49
 Vodicska István építőmester 50, 52
 Widmar Antonio író 52
 Zemplényi Tivadar festő 11, 19, 25
 Zémann Erzsébet * 41, 56, 57, 58
 Zémann István * 58
 Ziffer Sándor festő 25
 Zilahy Lajos 48
 Zórád Géza festő 38
 Zrumeczky Dezső építész 64
 Zsákovics Ferenc művészettörténész 23, 62
 Zsembery Dezső műgyűjtő 74, 78
 Zsótér Ákos festő 37

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönöm az Abigail Galéria, az Almárium Galéria, a BÁV Rt., a Belvedere Szalon, a Dunapart Aukciós-ház, a Galerie Blitz, a Július Art Galéria, a Kieselbach Galéria, a Nagyházi Galéria, a MissionArt Galéria, a Mű-Terem Galéria és a Polgár Galéria önzetlen segítségét, hogy a náluk előfordult Tipary képek adatait rendelkezésemre bocsátották és a nyomdai feldolgozásra alkalmas fotókat átadták a kötet számára. A közintézmények közül a Magyar Nemzeti Galéria, a Magyar Képzőművészeti Egyetem és a Hadtörténeti Múzeum reprodukciók biztosításával, a MTA Művészettörténeti Kutatóintézete pedig adataival nyújtott segítséget.

Személy szerint a következőknek tartozom köszönettel értékes segítségük miatt: Kárpáti Anikó, Kárpáti István, Kiss Horváth László, †Olajos István, Patonay László, Saphier Dezső, Soós Árpádné, Szabó Ágnes, Szabó Mária, †dr. Szabó Zsuzsanna, †Tipary László, Zsákovics Ferenc, dr. Zsembery Dezső.

Külön köszönet illeti Somogy Katalint, a sok technikai segítségéért, és Gömör Tamást 27 reprodukciós fotó elkészítéséért. A könyvterv és kivitelezés Dömény Csaba munkáját dicséri.

Tipary Dezső festőművész és grafikus 1887 és 1967 között élt. Már a Képzőművészeti Főiskola elvégzésekor kitűnt linometszeteivel és rézkarcaival. Nagybányán és Münchenben pallérozódott tovább. Művészeti teljesítményének bemutatása mellett az olvasó megismerkedhet a művész nehez életsorsával. 1920-ban elveszti fiatal feleségét. Két évtizeden át vándoréletet él. Lakik más művészekkel együtt a Margitszigeten, éveken át Esztergomban működik, majd több lakhelyen a fővárosban húzódik meg. Esztergomi időszakában könnyed művein az expresszionizmus stílusjegyei mutatkoznak, a későbbiekben jobbra víz- és pasztell műveket alkot. 1940-ben második házasságával konszolidálódik élete, de úgy tűnik a háborús évek, majd a néhány év múlva beköszöntő diktatúra művészileg teljes visszavonulásra készítette.

